

Nart

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE SANAT DERGİSİ ISSN: 1302-2539

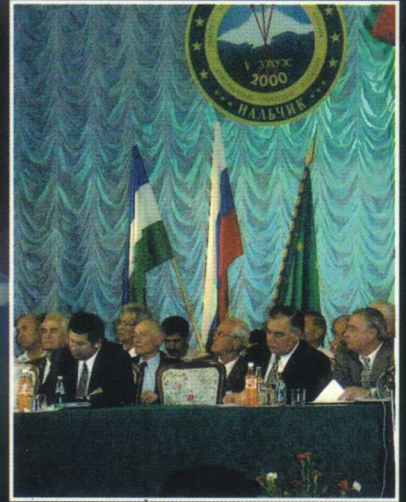

**Dünya Çerkes Birliği
5. Olağan Kongresi**

**Kafkasya'da
Öğrenim İmkkanı**

**2. Uzunyayla Şenliği'nin
Ardından**

**1 Ağustos
Vatana Dönerler Günü**

Hepsi Bilgisayar

Exper Önce Sizi Sayar!

Çünkü o, Türkiye'nin bilgisayarı...

Çünkü o, bilgisayarda kalite ve en ileri teknolojiyi en uygun fiyatla sizlere sunmayı ana ilke olarak benimsemiş Datateknik tarafından üretiliyor.

Çünkü Exper'de bilgisayar teknolojisinde en son gelişmeler, en yeni ve en üstün özellikler dünya ile birlikte, aynı anda sizlere sunuluyor.

Çünkü Exper'de, sizlerin memnuniyeti her şeyden önce geliyor. Bunu sağlamak için üretimden sevkıyata, teslimattan satış sonrası servis ve desteğe tüm işlemler ISO 9001 kalite standartlarına göre yürütülüyor.

Çünkü Exper, Datateknik'in 8 şubesi ve 350 bayi ve servisi ile size en yakın bilgisayar markası.

Türkiye'nin bilgisayarı Exper bu prensiplerden ödün vermeden, en yeni teknolojileri sizlere sunmaya yaşamı kolaylaştırmak için sizlere hizmet vermeye devam ediyor, edecek.

Çünkü Exper için önemli olan sizin memnuniyetinizdir.

DATATEKNİK

BİLGİSAYAR SİSTEMLERİ TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Güçlü & Güvenilir

Bilgi Hattı: (0212) 347 04 04

exper®

Türkiye'nin Bilgisayarı

www.exper.net.tr

Nart

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE SANAT DERGİSİ
ISSN 1302 2539
Sayı 19 • Temmuz Ağustos 2000

Sahibi

Kafkas Derneği adına Muhittin Ünal

Yazı İşleri Müdürü

Hikmet Kandemir

Kapak

Ahmet Tayyar

Emeği Geçenler

Mevlüt Atalay, Abdullah Durdu,
Nejan Huvaj, Rahmi Lale,
Özdemir Özbay,
Tol Tazmaz

Yazışma adresi

Nart Dergisi
Şenyuva Meriç sokak No:44
Beştepe Ankara
Tel: (0 312) 222 85 89 – 223 51 59
Fax: (0 312) 221 09 18

elektronik posta

kafder@kafder.org.tr

Web sitesi

<http://www.kafder.org.tr/>

Abonelik İçin Hesap No

Kafkas Derneği adına 105 150 numaralı
posta çeki hesabı

Abone Koşulları

Yurtiçi yıllık abonelik (6 sayı) 9 milyon TL
Yurtdışı yıllık 75 DM
ABD yıllık 50 USD

Yayın İlkeleri

Gönderilen yazılar yayımlansın veya
yayımlanmasın iade edilmez. Dergideki
yazı ve resimler kaynak göstermek
koşuluyla yayımlanabilir. Yayımlanan
yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dizgi

Nart Dergisi

Baskı

Takav Yayıncılık
(0 312) 385 58 64

Merhaba...

*Şenlikler yaptık,
Düğünler kurduk rengarenk,*

*Avuttuk kendimizi biraz
tüylerimizi ürperten
ince mızıka sesleriyle,*

*Anlamadığımız dilimizle
şarkılar söyledik.*

*Ve işte ölüm döşegindeyken
yazılmayan tarih,
biz her zamankinden
daha kalabalıktık ...*

Dünyada küçük ulus yoktur. Sayısal olarak az olan halklar vardır. Benim halkımın bireyleri az olabilir, ama benim halkım kültürü ve sanatı ile vardır.

JIR Hamid

Nart

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE SANAT DERGİSİ • ISSN 1302 2539
TEMMUZ AĞUSTOS 2000 • SAYI 19

İÇİNDEKİLER

Adıge Sofrasının Üç Ayağı Vardır: Dil, Gelenek, Bilinç	4
Adıgey Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Carım Aslan ile Röportaj	
Dünya Çerkes Birliği 5. Olağan Kongresi	7
Dünya Çerkes Birliği'nin Abhazya İle İlgili Bildirisi	14
Anadolu'daki Çerkes-Asuwa Devleti	15
Ümit Özveri	
Adıgey Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile Röportaj	26
Maykop'ta 1 Ağustos "Vatanına Dönenler Günü" Kutlandı	28
Kafkas Derneği'nden Eğitim Hizmeti: Anavatanda Üniversiteler	29
Bahri Kazbek	
Tarih Bilimi-Antik Çağ Kafkasya'sı ve Halikarnassoslu Heredotos	33
Özdemir Özbay	
Khabardeyce Kelimelerin Oluşumu-4	37
Prof. Dr. Hayri Domaniç	
Nart Tour-Adıgey Halk Dansları Festivali Tur Programı	43
Uzunyayla Şenliği'nde 3 Önemli Panel	44
II. Uzunyayla Şenliği'nin Ardından	45
Muhittin Ünal	
II. Uzunyayla Kafkas Şenliği	46
Rahmi Lale-Nejan Huvaj	
Kafkasya Yazıları-Tanıtım	50
Kafkas Derneği 1. Gençlik Toplantısı	51
Efteniye Şenliği, Kartalların Dansı	52
Yeni Kitaplar	54
Aktaş-Reyhanlı Hatay (Şiir)	55
Can Yücel	
Haberler	56

ADIĞE SOFRASININ ÜÇ AYAĞI VARDIR: DİL, GELENEK VE BİLİNÇ

*DÇB Genel Kurulu nedeniyle Adıgey Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı Aslan Carım ile yapılan
söyleşiyi okurlarımıza sunuyoruz.*

En son Dünya Çerkes Birliği Genel Kurulu iki yıl önce yapılmıştı. Bu süre içerisinde Adıgey'de ne gibi gelişmeler oldu?

Son genel kuruldan bu yana Adıgey'de politik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda ne gibi gelişmeler olduğu sorusunu cevaplarken devletin ve DÇB'nin görevleri arasındaki ilişkiyi de dikkate almak gerekir. Gerek devlet hizmeti görenler ve gerekse DÇB içerisinde ulus için samimi olarak çalışan insanların amacı ulusa hizmet etmek olduğundan birbirleri ile bağlantılı bir şekilde çalışmak durumundadırlar. Bu nedenle Adıgey'de devlet ile ulusu için çalışan sivil toplum örgütleri arasında iyi ilişkiler vardır.

Adıgey son iki yılda Rusya'nın diğer bölgelerinden hiç geri kalmayacak şekilde gelişmeler gösterdi. 1998 yılında sanayideki üretim düşüşünü durdurduk ve az da olsa artışa geçirdik. 1999 yılında iyi ge-

lişme gösterdik ve bu başarımız çalışan insanlarımıza aittir. Bu gelişmeye yasama organının katkısı ise gerekli yasal ve hukuksal altyapıyı hazırlamış olmasıdır. 1998 yılına nazaran sanayi üretiminde bir buçuk kat gelişme yapmış olmamızdan memnunuz. Bu başarıyı Rusya'da birkaç bölge gösterebilmiştir. 2000 yılında da tüm güçlüklerle rağmen gelişmemizi sürdürüyor ve amaçladığımız hedeflere ulaşıyoruz. Yılın ilk yarısında sanayi üretimindeki gelişme oranımız yüzde on altıdır.

Üretim artışına fazla önem vermemin nedeni bütçe gelirlerindeki artışında buna bağlı olmasındandır. Zira çalışanlarımıza yaptığımız maaş ve diğer ödemeler kendi vergi gelirlerimizle yapılmaktadır.

Tarımsal alanda da önemli gelişmeler gösterdik. Hayvancılığı-mızı güçlendirmek için uğraşıyoruz. İnek başına aldığımız 1665 kilo süt çok düşüktü. Bunu, geçtiğimiz yıl 2000 kilonun üzerine çıkardık. Bu yıl ise 2500 kiloyu hedefledik. Yılın ilk yarısı itibarıyla plan hedefinin az bir miktar altına düşmüş olmakla birlikte ilerleme kaydediyoruz.

Diğer alanlarda örneğin eğitimde de daha iyiye ulaşma çabası içerisindeyiz. Yeni okullar açıyoruz. Uzun zamandır arzuladığımız kimi gelişmeleri de bu yıl sağladık. Doğal gaz kuyularımıza bir tane daha bu yıl kattık. Yakında bir iki tane daha açacağız ve böylelikle cumhuriyetimiz kendi ihtiyacı olan gazı kendi üretmiş olacaktır. Bu da insanlarımızın yararına olacak bir gelişmedir.

Ekonomide gelişme olursa şüphesiz toplumda bundan yarar görüyor, sıkıntıları azalıyor ve daha başı yukarıda yaşayabiliyor. Bununla birlikte insanlar mal mülkün dışında ulusal sorunları da düşünebilir hale geliyor. "Zamana ayak uydurabilen yiğittir" diyordu Kazanoko Jabağı. Bunun ulus için anlamı dünya uluslarından geride kalmamaktır. Dünyaya Adıge'nin adını duyuran atalarımız artık yaşamıyor. Ulusumuzun adını tekrar duyurmak ve başka ulusların gerisinde kalmamak için bizim ne yapmamız gerekiyor?

*Beni çok düşündüren
ulusun yok olma
oluşudur. Dilini kaybeden
ulus yok olmuş demektir.
Bu nedenle günümüz-
deki en büyük idealimiz
ulusumuzu korumanın
yolu olan dilimizi
korumak olmalıdır.*

Son 8-10 yılda ulusal konularda iyi gelişmeler sağladığımızı düşünüyorum. Cumhuriyetimiz ve anayasamız oldu, ulusal sorunları daha kolay çözebilmemizi sağlayacak kararlar aldık. Cumhuriyetimizde yaşayan tüm halkların anlayış ve beraberlik göstermesiyle dış ülkelerdeki Adıgeleri vatana getirebilme imkanı elde etmiş olmamız sağladığımız en önemli gelişmedir. Anayasamızda dış ülkelerde yaşayan Adıgelerin vatanlarına dönme haklarının bulunduğu yazılmış olması sözde kalmamıştır. Böyle bir yasal dayanağımız bulunmasaydı Kosova Adıgelerinin sorunu çözümlenemeyebilirdi. Bu olay cumhuriyetimizde yaşayan tüm halkların anlayış birliği içinde olması sayesinde çözümlenebilmiştir. Aksi takdirde karşımıza birçok engel çıkabilirdi.

Krasnodar'da yapılan dördüncü DÇB Genel Kurulu'nda Kosovalıların durumundan söz etmiştim. O günlerde Yugoslavya'da savaş ateşi her tarafı sarmaya başlamıştı ve soydaşlarımızın sorunlarını iyi bir şekilde çözüme kavuşturacağımızı genel kurulda dile getirmiştim. Genel Kurul öncesinde konu üzerinde bir hayli çalışmıştık ama Rusya Hükümeti o ana kadar henüz bir karar vermemiş olduğundan kesin bir şey söyleyemiyorduk. Ancak bir kaç gün içerisinde kararnamenin imzalanacağını da bildiğimden işi en iyi biçimde çözme sözü vermiştim. İşte aradan iki yıl geçti ve şimdi Nalçık'ta yapılacak olan beşinci Genel Kurula alını açık olarak katılacağım ve insanlarımıza vermiş olduğum sözü tuttuğumu söyleyeceğim.

Adıgeleri sadece Kosova'dan getirmekle kalmadık onlar için Maykop yakınında Mafehabl isminde bir de köy kurduk. Bu olay Adıgelerin sürgününden bu yana ilk kez ol-

muş ve dönenler için köy kurulup yerleşmeleri sağlanmıştır. Bunu da son iki yılda gerçekleştirdiğimiz önemli işlerden sayıyorum.

Bu köyün kuruluşunda İhsan Vıcu, Murat Bişe, Tsey kardeşler Aslan ve Raslan, Muhammet Yerugu ve bunlar gibi gerçekten Adıge yüreği taşıyan kişiler büyük katkı sağlamışlar, kendi imkanları ile dönenler için konutlar yaptırmışlardır.

Adıgelerin vatanlarına döndürülmesi kolay bir iş değildir. İyi

çalışılmadıkça başarı şansı yoktur. Alınan kararlar uygulanmadıkça sözden ibaret kalmaktadır. Uygulamaya geçildiğinde ise bir çok zorlukla karşılaşılacaktır. Bu nedenlerle dış ülke Adıgelerinin vatanlarına döndürülmesinin kolay olmayacağı kanaatindeyim.

Vaktiyle bir çok insanımız binlerce ve milyonlarca soydaşımızın dönüş yapacaklarını sanıyorlardı. Birlikte yaşadığımız

halkların da bundan kaygıya kapılıp bu kadar insan gelirse biz nereye gideriz diye düşündükleri zamanlarda olmuştu. Artık milyon gelmeyeceği de anlaşılmıştır.

Dönen soydaşlarımız da az sıkıntılar çekmemişlerdir. Yaşamları boyunca vatanlarının sesini içlerinde duymuşlardır. İçlerinde en yaşlısı olan 97'lik dede "yaşadığım sürece kalbim vatanıma dönüktü" diyor ama bir türlü karar verip gelemiyor. Savaş ateşi etraflarını sarınca dönüş kararı verebilmişlerdir. Yani vaktiyle savaş yüzünden çıktıkları gibi yine savaş nedeniyle dönmüşlerdir. Bunun üzerinde çokça düşünmek gerekmektedir. Bu nedenle savaşların bir daha olmaması, Adıgelerin tekrar savaş nedeniyle vatanlarını terk etme zorunda kalmamaları, vaktiyle sürülenlerinde barış içinde dönebilmeleri için tanrıya dua etmek gerekmektedir.

Kendisi düşünüp taşınarak ve kendi kararını kendi vererek vatanında yaşamak üzere dönmüş olanlara bizde gerekli imkanları sağlayabilmeli ve onları layık oldukları bir şekilde karşılayabilmeliyiz. Ben de tanrının bize bu imkanları vermesi için dua ediyorum. Rusya Cumhurbaşkanı'nın dışarıdaki soydaşlarımızı getirmek veya yaşadıkları ülkelerde onlara yardımcı olmak için çıkarmış olduğu karamame önemli bir gelişmedir. Bu karamame ile dış ülkelerdeki soydaşlarımıza dilimizi öğrenmeleri için kitaplar hazırlama ve öğretmenler gönderme imkanı tanımaktadır.

Ulusunu korumanın en önemli yolu dilini korumak olduğundan bunu başarabilirsek en önemli sorunu çözdüğümüzü kabul edeceğim.

Adıge sofrası dil, gelenek ve bilinçten oluşmak üzere üç ayaklıdır. Dünyanın her tarafında yaşayan Adıgeler dil, gelenek ve bilinçlerini korumak için ne yapmalıdırlar? Adıgelerin ortak bir idealleri olmalı mıdır?

Ulusun ortak bir ideali ve düşüncesi olabilmesi için aynı topraklarda yaşaması gerekir. Biz ise uğradığımız felaket sonucunda ulusumuzun çoğunluğu başka ülkelerde yaşamak zorunda kaldı ve dağıldık. Böyle olmakla birlikte yine ortak bir idealimiz olmalıdır. Peki bu ideal ne olabilir?

Beni çok düşündüren ulusun yok olmakta oluşudur. Dilini kaybeden ulus yok olmuş demektir. Vubihlar yok oldu denince onların

kişi olarak yeryüzünde kalmadıkları anlamı çıkmıyor. Dillerini kaybettikleri için yok olmuş sayılıyorlar. Bu nedenle günümüzdeki en büyük idealimiz ulusumuzu korumanın yolu olan dilimizi korumak olmalıdır. Ulusu korumak istemek başlı başına bir idealdir.

Eşsiz uygarlığımız geleneklerimizi kaybediyoruz. Dış ülkelerde yaşayanlar da dil ve geleneklerini kaybediyorlar.

Çoğunlukla birlikte yaşadığımız halkların yaşam tarzlarını benimsiyoruz. Bu nedenle üzerinde en fazla durmamız gereken konu ulusal varlığımızı korumak olmalıdır. Ulusun yeniden gelişip dirilmesi öncelikle buna bağlıdır.

Bunun yolu ne şekilde olabilir?

Bunun bir çok yolu vardır. Yolu bilen, rehberin ardından gidilmelidir. Önder olacak kişi ve organizasyon önem taşımaktadır. DÇB'nin kuruluş nedeni Dünya Adıgelerin temsilcilerini bir araya toplayıp sorunları görüşmek, çıkış yollarını arayıp bulmak içindir.

Ancak paran olmadan iş başarmak zordur. Ben şahsen bazen umutsuzluğa düşüyorum. Ulusun tüm işlerini devlet kanalıyla çözmemiz mümkün değildir. Devletin parasına el atıp ulusun her işi için harcamak olmaz. Bu nedenle herkesin cebine davranması gerekiyorsa da bunu da bir türlü başaramıyoruz.

Yeryüzünde üç milyon Adıge varsak ve her yıl kişi başına bir dolar toplayıp bunu DÇB'nin yönetimine verebilsek ne gibi işler başarılmaz ki? Öncelikle Adıgelerin varlığını çağdaş iletişim araçları ile tüm dünyaya duyurmak ve anlatmak gerekmektedir.

Yeryüzünde üç milyon Adıge varsak ve her yıl kişi başına bir dolar toplayıp bunu DÇB'nin yönetimine verebilsek ne gibi işler başarılmaz ki?

Kısa bir süre önce Hanover fuarına Kafkasya'nın beş bölgesi ile birlikte katıldık. Kafkasya masasında tüm dünyaya Adıgey'i tanıttık. Fuar gösterileri Adıgey'i tanıtan bir film ile başladı. Bunların önemi büyüktür. Bu tür imkanlar kullanılmadıkça kendimizi tanıtmamız ve bilinmemiz mümkün değildir. Birleşmiş Milletler'de temsil edilmiyorsak da başka dünya kuruluşlarına katılarak kendimizi tanıtmalıyız. Tüm bunlar için de para gerekmektedir.

Dil üzerinde önemle durmalıyız. Türkiye'de yaşayan insanlarımız bu ülkenin yönetimi izin vermedikçe Adıge okulları veya sınıfları nasıl açacaksınız? Yüzlerce köye bizim öğretmen gönderme imkanımız yoktur. İşte bu gibi işlere harcanacak olan para aramızda oluşturacağımız bütçeden karşılanmalıdır. Dil bu şekilde öğrenilecek ve ulusta korunmuş olacaktır.

Yine kültür ve sanatımızı dış ülke Adıgelerine tanıtmak için de paraya ihtiyaç vardır. Ben her aile kişi başına bir dolar versin dediğimde kendi aile fertlerim için kişi başına 12 dolar DÇB fonuna yatırmıştım ancak bu iş yürümedi. Şimdi de aile fertlerime düşecek olanı yatırmaya hazırım. İyi imkanlara sahip olanlar daha fazla yatırırlar, imkanları yetersiz olanların yerine ödeme yaparlar. Eğer Türkiye'de imkan yetersizliğinden dolayı ödeme yapamayan varsa imkanı olanlar

onların yerine ödeme yapmalıdırlar.

İşte böylece her yıl üç milyon dolar toplarsak bir iş başarabiliriz. Toplayamazsak bir şey yapamayız. İki yılda bir toplanıp hepimiz birbirinden daha güzel laflar edip dağılırız. Ortak bir bütçe oluşturamazsak sonuç bu olacaktır.

Dış ülkelerdeki Adıgeler sizin söz ettiğiniz ortak bütçeye katkıda bulunmalı ve ayrıca imkanı olanlar da anavatanlarına yatırım yapmalıdırlar ancak bunu anlayan soydaşlarımızın sayısı da oldukça azdır. Az sayıda olan bu kişilere de her türlü destek sağlanmalıdır. Ama iyi niyetlerle vatanına yatırım yapmak isteyen kimi şahıslara kötü muamelelerde bulunulup umutlarının kırıldığı sizin de malumunuzdur. Böyle bir durumda dış ülke Adıgeleri vatanlarına yatırım yaparlar mı? Bu gibi şeylere karşı önlem almak gerekmez mi?

İş yapmak isteyenler yönetimin bilgisi dahilinde işlerine başarlarsa yararlı olur. Dış Adıgelere vatana yatırım yaptırmak da oldukça zor bir iştir.

Maykop'ta düzenlenen DÇB kongresinde iş adamları kulübü oluşturmuştuk. Hakkı Kurmel bu girişimin önderlerindendi ve bu güne kadar bir yatırım da olmamıştı. Aradan altı yıl geçtikten sonra kendisi tekrar düşünmüş olsa gerek ki bir milyon dolarlık bir yatırım yapmıştır. Biz kendisine vergi yönünden indirimler yaptık ve yardımcı olduk. Bu şekilde yönetimin bilgisi altında iş yapmak isteyenlere destek oluyor ve gözetiyoruz. Böyle hareket edenler korunmuş oluyorlar.

DÇB Genel Kurulu'na bir mesajınız var mı?

Başarılar diliyorum. Az söz çok iş yapmalarını, sözleri ile icraatlarının aynı olmasını ve Adıge ulusu için yararlı hizmetlerde bulunmalarını diliyorum.

Röportaj: A. Kuyoko

[27 Temmuz tarihli Adige Mak gazetesinden çeviren: İ. Çetao]

DÜNYA ÇERKES BİRLİĞİ

(ULUSLARARASI KAFKAS DERNEĞİ)

5. OLAĞAN KONGRESİ NALÇIK'TA YAPILDI

DÇB'nin 5. Olağan Kongresi 28-29 Temmuz 2000 tarihlerinde Khabardey-Balkar Cumhuriyeti'nin başkenti olan Nalçık'ta toplandı. Normalde Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nin başkenti olan Çerkesk kentinde toplanılması gerekirken cumhuriyette mevcut gerginliği daha da arttırmamak bakımından Nalçık kenti tercih edildi.

Genel Başkan Boris Ak-

baş'ın kısa süren açış konuşmasıyla ve saygı duruşuyla başlanan kongreye, değişik ülkelerden ve cumhuriyetlerden gelmiş olan 100'den fazla delege, seçkin misafirler, basın mensupları ve izleyiciler katıldı.

Açılışı takiben salonda bulunan seçkin konuklar ve kabile başkanları 30 kişi olarak hazırlanan divan başkanlığı platformuna davet edildiler. (Kafkasya'da protokol, bizdeki uygulamadan farklı olarak Divanda yer almakta ve salona yüzleri dönük olarak oturmaktadır.)

Protokol mensupları divanda yer aldıktan sonra müftü kısa bir konuşmayla duasını yaptırdı. Tınavuz'daki felaket nedeniyle başsağlığı dileyerek duasını tamamladı.

Kongre Organizasyon Komitesi Başkanı ve Khabardey-Balkar kabinesi üyelerinden Sokroka Hauti çalışmalar hakkında bilgi sundu ve protokol konuşmalarına geçildi. Bu arada İbrahim Yağan, kendi delegelerinin yetkili kılınmamasına itirazda bulunarak, sonradan teşkil edilen Nalçık Adıge Derneği yönetimi ve delegelerinin yetkisizliğini ileri sürdü. Ancak itibar görmedi.

İlk konuşmayı yapan Khabardey-Balkar Cumhurbaşkanı Koko Valeri özetle şunları söyledi:

"Bugün burada güzel çalışmalar için bir aradayız. Dilimiz kültürümüz ve halkımız için birlikteyiz. Ülkemizde son yıllarda önemli değişiklikler oldu. Halen de devam ediyor. Bu ortamda iken DÇB Kongresi gündeme geldi ve gerekli desteği verdik. Dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar Adıgelerin sorunlarını iyi takip edip çözümler üretmek ve dünyanın her tarafında çalışabilecek insanlar yetiştirmek zorundayız. Şogentsuk Ali gibilerini yetiştiren toplumumuz bugün daha iyi imkanlarla daha iyilerini yetiştirmek zorundadır. Ben de dahil hepimiz dilimizi iyi bilmek ve onu geliştirmek, tarihimizin yeniden yazılmasını sağlamak ve başlatılan ansiklopedi çalışmasını tamamlamak zorundayız. Bu konuda ben size güvence veriyorum. Ne gerekirse yapacağım. Esasen DÇB, dilimizi, geleneklerimizi korumak, ve halkı-

mızı toparlamak için kurulmuştur. Bu başlı başına önemli bir uğraştır. O nedenle DÇB'nin gelecekte daha güçlü olması gerekiyor. Derneklerimizin, dışarıdakilerin ve cumhuriyetlerimizin Rusya ile olan durumumuzu iyi kavramalarını,

keza Rusların da bu durumu iyi algılamalarını diliyorum. Bu vatanı evimiz gibi korumalı ve onun çıkarını her şeyin üstünde tutmalıyız. Unutmamalıyız ki, bu ülkede başka halklar da bizimle kardeşçe yaşıyorlar, hep birlikte çalışmalı ve kalkınmalıyız. Artık kapital önemlidir. DÇB'nin de bunun farkında olmasını, gelecekteki nesillerin bizlerden daha akıllı olarak yetiştirilmesi için ne gerekiyorsa yapılmasını diliyorum.”

İkinci protokol konuşmacısı Adıgey Cumhurbaşkanı **Carım Aslan** özetle şunları ifade etti:

“Adıgey halkı adına hepimize saygılarımı sunarak sözlüme başlamak istiyorum. DÇB'nin kuruluşu bence çok anlamlıdır. Eğer ona kıymet verir ve kuvvetlendirirsek başkaları da bize değer verirler ve mesafe katedebiliriz. Geçen kongre ile bu kongre arasında Rusya bazı yasalarda değişiklikler yaptı. Birlikte çalışarak bu imkanları iyi kullanmak zorun-

dayız. Lepk işi kolay değildir, onunla uğraşmak zordur. DÇB yönetimlerine bu nedenle önemli görevler düşmektedir. 1 Ağustos günü bildiğiniz gibi Kosova dönüşçülerinden hareketle bayram kabul edildi. O gün hepinizi Maykop'a bekliyorum. Mafehable hep birlikte yapılmakta olan bir köydür. 12-13 ev bitti. Diğerlerini de bitireceğiz. Onlar için yardım gönderen herkese teşekkür ediyorum. Mafehable Köyü'nde 1500 metre karelik altyapısı hazır arsalar dönüşçülerini bekliyor. İleride burası büyük ve güzel bir köy olacaktır. Sözümü

uzatmak istemiyorum. Dünyadaki tüm Adıgeler var olsunlar, DÇB var olsun, hepiniz sağ olun.”

Özetlenen iki protokol konuşmasından sonra **Genel Başkan Boris Akbaş** iki yıllık faaliyet raporunu Adıgece sundu. Rapor özetle şöyledir:

“Bugünkü olay, tarihte yerini alacaktır. Zira, kuruluş yerine dönüp yeniden bir araya geldik. DÇB, açık bir kuruluştur. Gizlisi saklısı yoktur. Adıge-Abaza halklarının sorunlarını gidermek amacıyla kurulmuştur. Şu anda dünyanın ve Rusya'nın değişik yörelerinden gelen insanlarımızla ne denli zengin olduğumuzu daha iyi anlayabiliyoruz. Bizi yıpratmak ve değişik mecralara çekmek isteyen ve bizzat uğraşanlar oldu. Ama

başaramadılar. Sayın Carım ve Kokov sağ olsunlar bizi yalnız bırakmadılar. Krasnodar kongresinden hatırlarsınız asli işimiz, dilimiz, tarihimiz, kültürümüz ve toparlanma işiyle uğraşmaktır. Bu nedenle komisyonlar kurduk ve çalışmalarımız onlar kanalıyla gerçekleştirildi. Ansiklopedi son aşamada, tek yazı ve tek dil çözüm aşamasındadır. Tarih üzerine çalışmalarla söylencelerimizin derlenmesi devam ediyor. Bu işi şimdi ve yerinde yaparsak halen bilenleri bulabiliriz, yarına kalırsa bu da mümkün olmaz. Yeni yönetim bu işi önemsemelidir. Soykırımın kabulü konusunda Moskova'ya yazdık. Gelen cevapta size tanırsak diğer etnikler de isteyecektir ifadesi yer almaktadır. Bu nedenle kendimizi etrafımızda yaşayan halklara iyi tanıtmak zorundayız. Kosovalılar için harcanan parayı diaspora ve Kafkasya birlikte topladı. Kimsenin hakkını gasp etmiş değiliz. Başta Carım ve Kokov olmak üzere katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum. Tüm Adıgelerin geri döneceği masalına inanç giderek azaldı. Bildiğiniz gibi UNPO kanalıyla bir çalışmamız gündemdedir. Hedefimiz için dünyaya adımızı ve sorunlarımızı duyurmak zorundayız. Dernekler aidatlarını ödemedikleri gibi kurulan her iki fon da çalışmadı. Parasal darboğazımız vardır. Fonları konuşalım para gelmeyecekse bunu bilelim. Dönemimizde DÇB Dergisine başladık ve üç sayı çıkardık. Ancak parasal sorun önümüzü tıkadı. Prens Ali'nin atlı yürüyüşü bu dönemde oldu. Ona yardım eden herkese teşekkür ediyorum. Şapşığların kültürel sorunlarının çözümü konusunda Kondratenko-Carım ilişkisinden iyi yararlandık ve mesafe kaydettik. TV ve gazete konusu ile üniversitede Adıgece bölümü açma işi tamamlandı. Karaçay-Çerkes'teki Abazaların rayon işi için hem eski başkan hem de yeni başkan söz verdiler. Ama sonuç yok. Dönüş konusunda bir stratejinin belirlenmesi ve her üç parlamentonun onayıyla kabul edilmesi lazımdır. Yeni yönetime genç,

çalışkan ve üretken insanlarımızı seçmeliyiz. Daha iyi yarınlar dileğiyle hepinize teşekkür ediyorum.”

Boris Akbaş'dan sonra Denetleme Kurulu Başkanı **Anatoli Kozoka** söz alıp raporunu okudu. Çalışmaların yasalara uygun yapıldığını, harcamaların düzenli kaydının tutulduğunu, kurulan iki fona: “Çerkes Yardımlaşma Fonu” ve “Çerkesliğin Yeniden Bir Olması” fonlarına para akışının olmadığını, fon yönetimlerinin düzenli bir çalışma yapmadıkları hatta rapor dahi veremediklerini, bu konunun üzerinde durulması gerektiğini belirterek rapor sunuşunu tamamladı.

Raporlar üzerinde tartışma ikinci gün oturumuna bırakılarak tüzükte yapılması gereken üç değişiklik ile seçimlerin öne alınması kararı alınarak yemek için ara verildi. Öğle yemeğinden sonra salona sadece delegeler alındı. Etrafta lüzumundan fazla polisin varlığı dikkatten kaçmadı. Yetkililer bu kadar fazla polisin varlığını kongre emniyeti ve Nalçık Derneği'ndeki ihtilaf nedeniyle muhtemel olaylara engel olma şeklinde izah etmeye çalıştılar.

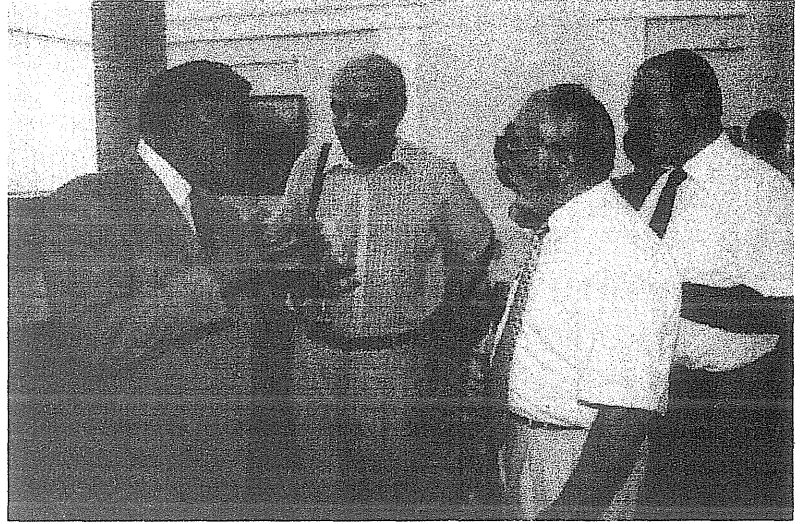
Bu arada verilen bir önerge ile Nalçık Adıge Derneği'nin iki ayrı delegasyonu sorununun halli istendi. Çok sayıda delega: “derneğin delegasyon sorunu, cumhuriyetin iç işidir ve biz buna karışmayız, esasen olay mahkemeliktir” tezini savundu. Karşı düşüncüyü savunanlar da oldu. Okunan bazı resmi belgelere göre eski dernek başkanı Valera ve arkadaşlarının birçok kez ikaz edilmiş olmalarına rağmen tüzüklerini, değişen yasaya intibak ettirmeyip keyfi hareket ettiklerini, tüm köylerle rayonlardan delege çağırılması istemine uymadıkları için sorunun doğduğunu ve çok sayıda delegenin katılımı ile ikinci kongrenin yapıldığını ve tüm ulusun temsilcilerinin seçildiği-

ni ifade ettiler. Yağan İbrahim de aksini savundu ve “olay, devletin resmi ve kanunsuz olarak bir müdahalesidir” şeklinde görüşünü özetledi. Sonuçta yapılan oylamada 55 oy alan ikinci ekip delegasyonu yetkili kabul edildi. 7 red oyuna karşılık 36 tarafsız oy kullananların daha çok dışarıdan gelen delegasyondan olduğu dikkat çekti.

TÜZÜK DEĞİŞİKLİĞİ

Tüzük değişikliği önerisini Genel Başkan Yardımcısı Gilba Muhammed sundu. Adıgey Dernek Başkanı Yemij Ruslan da ilave öneriler getirdi ve sonuçta 6 madde değiştirildi. Bunlar:

1. DÇB'nin Genel Merkezi Çerkesk yerine Nalçık kentidi.r.

2. Genel Başkan seçilen kişi beraber çalışacağı Yönetim Kurulu üyelerini kendisi belirler ve her birini ayrı ayrı oylamak üzere Genel Kurul'a sunar.

3. Yönetim Kurulu üye sayısı 17'den 16'ya indirildi.

4. Genel Başkan Yardımcısı sayısı 4'den 6'ya çıkarıldı.

5. Eskiden varken değiştirilmiş olan Danışma Kurulu yeniden tüzüğe konuldu. Buna göre Yönetim Kurulu ve üye dernek başkanlarından oluşan bu kurul yılda bir kez toplanacaktır. Önemli sorunlar olduğunda da olağanüstü de toplanabilecek olup, Genel Kurul'dan sonra en yetkili organ olarak çalışacaktır.

6. Genel Kurullar bundan sonra 3 yılda bir yapılacaktır.

SEÇİMLER VE SONUÇLAR

Genel başkan için tek aday önerildi. Khabardey-Balkar Cumhuriyeti Parlamentosu Başkanı Nohuş Zavurbiy. Yapılan oylamada tüm delegelerin oyunu alarak Genel Başkan seçildi.

Yeni Genel Başkan, kısa bir çalışmadan sonra Yönetim Kurulu listesini tanıtarak her üyeyi ayrı ayrı oylamaya sundu. Ve sonuçta liste şu şekilde oluştu:

YÖNETİM KURULU:

Genel Başkan: Nohuş Zavurbiy-Nalçık'tan.

1. Genel Başkan Yrd: Anatoli Kozoka-Nalçık'tan.

Genel Bşk. Yrd: Sultan Sosnaliyev-Nalçık'tan.

Genel Bşk. Yrd: Boris Akbaş- K.Çerkesk'ten.

Genel Bşk. Yrd: Necdet Hatam-Maykop'tan

Genel Bşk. Yrd: Ruslan Kharaboa-Abhazya'dan

Genel Bşk. Yrd: Muhammed Gilba-Çerkesk'ten

Yönetim Kurulu Üyesi:
Mecit Çocuk-Şapsığ'dan
Yönetim Kurulu Üyesi:
Kosta Efendiyev-Nalcık'tan
Yönetim Kurulu Üyesi: En-
ver Traho-Krasnodar'dan
Yönetim Kurulu Üyesi:
Abrek Çiç-Maykop'tan
Yönetim Kurulu Üyesi:
Muhittin Şenkava-Çerkesk'ten
Yönetim Kurulu Üyesi:
Argun Yura-Abhazya'dan
Yönetim Kurulu Üyesi: As-
ker Hud-Krasnodar'dan

Yönetim Kurulu Üyesi:
Muhammed Hafisa-Nalcık'tan
Yönetim Kurulu Üyesi:
Aleksandr Wahkuta-
Çerkesk'ten

Not: DÇB'nin UNPO Dele-
gesi ve Yönetim Kurulu Üyeliği
için Kazanuko Edig'in yerine
Yönetim Kurulu'ndan
Aleksandr Okuta seçilmiştir.

DENETLEME KURU- LU:

Oylamalar sonucunda aday gösterilen üç kişi de Denetleme Ku-
ruluna seçilmişlerdir.

Wolegay Huvaj
Farizet Çebişe
Hasan Şapsığ

Seçimlerden sonra Çalışma Komisyon çalışmalarıyla ilgili ko-
misyon başkanları kısa bilgiler sundular. Bunlardan Prof. Humaho
Muhittin sevindirici haberler verdi. "Adiğe Ansiklopedisi'ni tamamladı.
Şu ana kadarki finansmanını tümüyle Boris Akbaş karşıladı. Değişik
dillerde yayınlamak için yeni kaynaklar gerekiyor. Adiğe dilinin ve
alfabesinin tek olması için ortak bir alfabe hazırlandı. Cumhuriyetlerin
Parlamentolarından geçer geçmez tatbikata konu-
labilecektir" dedi.

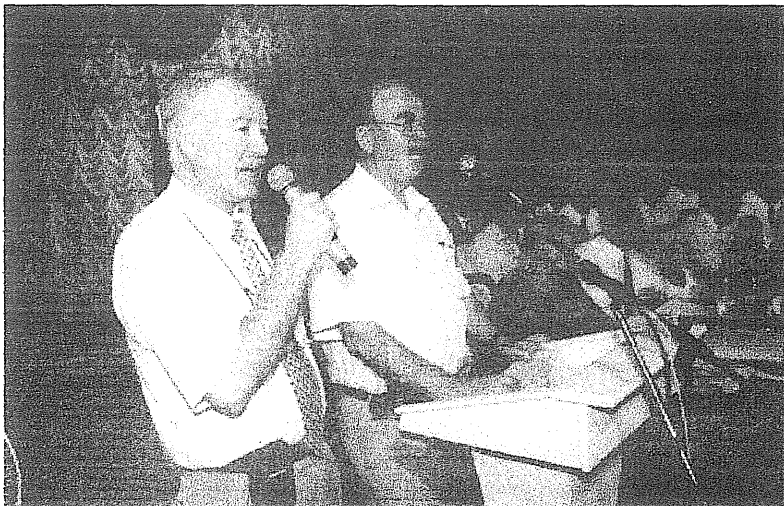
Ambblemle ilgili komisyon adına Yemij Ruslan bilgi verdi.
Meretiko Devlet tarafından hazırlanan amblemi açıklamalarla Genel
Kurul'a sundu. Yeni Genel Başkan tüm delegasyonlara yazı ile
sorup alacakları cevaba göre işlem yapacağını söyledi. Ayrıca
Dünya Adiğe-Abaza Xase adını taşımasına rağmen amblemde
Abaza kelimesinin yokluğu Abaza kökenli konuşmacılarca eleştiril-
di. Bu nedenlerle oylama yapılmadı. Ve birinci gün çalışmaları sona
erdi.

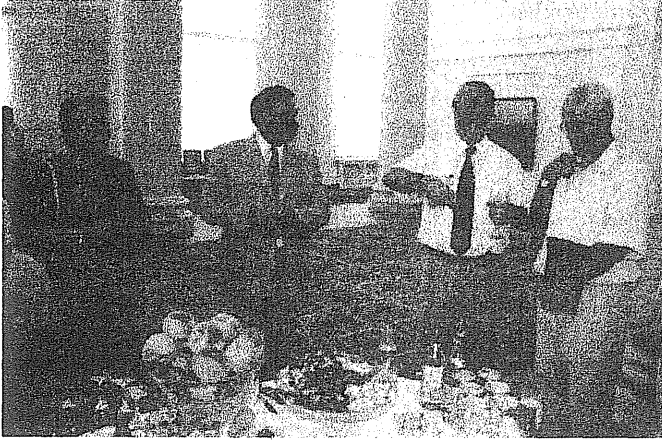
İkinci gün genel eleştiriler, tavsiyeler, plan-proje önerilerini kap-
sayan delegasyon başkanlarının konuşmalarına geçildi. İlk söz
Kafkas Derneği Genel Başkanı Muhittin Ünal'a verildi. Konuşma
süreleri 10 dakika ile sınırlı olmasına karşın M. Ünal'ın konuşması
ve Fahri Huvaj tarafından yapılan tercümesi kesilmedi ve bir saati
aşkın konuşma olanağı tanındı. M. Ünal konuşmasında satırbaşla-
rıyla şunları söyledi:

1. Dedeleriniz bu topraklardan ayrılmayıp buraları bekledikleri
için sayenizde bugün bizim de tarihi vatanımız var diye seviniyoruz.
Ve sizi çok seviyoruz. Bu nedenle söyleyeceklerimi sevgimize bağ-
layın ve asla alinganlık göstermeyin.

2. Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti Devlet Başkanı seçimlerinde
hatalar yapıldı. O tarihlerde yayımlanan çok sayıda Moskova,
Stavropol, Çerkesk kaynaklı gazetelerin bir nevi provokasyon a-
maçlı yazıları elimizdedir. Asılsız ve çirkin iftiralar vardı yazılarda.
Benim bildiğim Türkiye Karaçayları daha ziyade Birleşik Kafkasya
için yazı yazarken buradakiler tam tersini yazdılar ve Çerkes adaya
oy verirsiniz, büyük Çerkezistan'ı kurarak sizi buradan kovacaklar
diye Rusları korkutmak için yazdılar ki, bu bir çelişkidir.

Aynı gazetelerde Türki-
ye'deki derneklerin Türkiye ve
Amerika ile birlikte CIA'ya hiz-
met ettikleri şeklindeki ifadeler
tamamen asılsız iftiralar.
Derneklerimiz ne Rusya'nın ve
ne de Amerika'nın uşağı ola-
mazlar. Eğer bir yerlere kul köle
olmaları gerekiyorsa o da ancak
kendi halklarıdır. Kaldı ki, Türki-
ye, Rusya'ya karşı düşmanlık
değil, dostluk politikası izlemek-
tedir. Rusların Türklere karşı
önyargıdan kurtulması ve Türki-
ye ile hem ekonomik hem de
kültürel işbirliğini geliştirmesi
lazımdır. Orada yaşayan 5-6

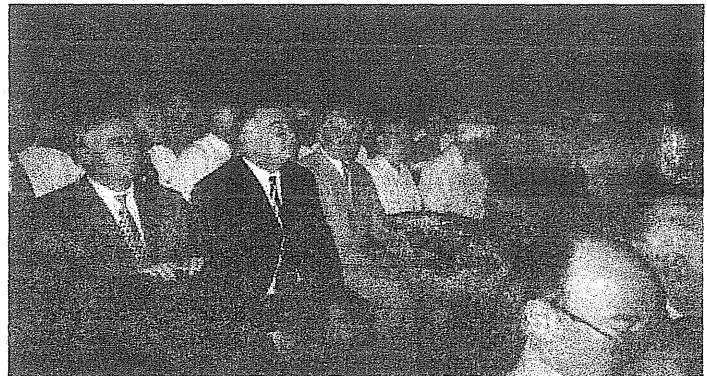
milyonluk Kuzey Kafkas kökenli insan bunu için bir fırsattır. İki devlet arasında köprü olmayı özellikle istiyoruz.

3. Anavatanlarından iradeleri dışında sürülen halkların geri dönüş hakkı üç yıl önce Birleşmiş Milletler Mülteciler Komisyonu'nda karara bağlandı. İlgili ülkelere de sorumluluklar yüklendi. Bu nedenle 1864'te sürülen Çerkeslerin torunlarının dönüş hakları vardır ve kutsal birer haktır. Bizler özellikle Kuzey Batı Kafkasya'daki nüfus ihtiyacı nedeniyle bilmeyen insanları aydınlatma görevini yapıyoruz. Ama hiç kimseyi zorlamak gibi bir niyetimiz yoktur. Dileyen döner, dileyen dönmez. Eğer benim insanlarım Almanyalara gidip ekmek arıyorsa, ekonominin durumuna göre buraya da gelebilir. Ama şurası muhakkak ki, 5-6 milyonluk kitle toplu olarak dönmeyecektir. Dönenlerin sayısı da son iki yıl içerisinde Kıyı Boyu Şapsığ Bölgesi'nde yaşanan demografik

MA'ya ulaştırılan Çerkeslerin "SÜRGÜNDEKİ ULUS" sayılması ve "ÇİFTE PASAPORT" sorunu ilerleme kaydetmedi. Verdikleri bir cevapta "size bu hakkı tanırsak başkaları da isterler" denmektedir. Oysa geçen yıl Kazakistan'da toplanan 12 etnik grup aynı istemi ortak talep haline getirip Birleşmiş Milletler'e verdi bile. (Diliyorsanız bunun belgelerini UNPO temsilcisi Kazanuko Edig'den görebilirsiniz.) Bunu bilmemeleri mümkün değildir. Almanlar yakın tarihlerde peşpeşe Yahudiler için bu hakları tanıdılar. Bu kararları nedeniyle hiç de küçülmediler. Aksine dünyanın gözünde büyüdüler bile. Rusya Federasyonu Almanlardan daha zayıf ve insan hakları bakımından daha mı geridir de bu haklarımızı tanımaktan çekiniyorlar doğrusu anlayamıyorum.

5. Ülkelerin gelişmesinde turizmin katkısı yadsınamaz. Türkiye Cumhurbaşkanı rahmetli Turgut Özal bir yasal değişiklikle sınıra giren her insana, nereye gidiyorsun, işin ne, kiminle görüşeceksin gibi sorular sormadan 10 doları yatırınca birkaç dakikada vize alma imkanı getirdi. Şimdi milyar dolarlar kazanılıyor. Kafkasya'nın dünya cenneti köşeleri turizm için mükemmeldir. Buraya çok sayıda turist gelebilir. Asgarisinden kendi insanlarımızı kabileler halinde gönderebiliriz. Ama önce vize işini ve gümrüklerdeki rezilane muameleleri kaldırın. Nalçık'a gelen uçakları Soçi'ye indirip saatlerce sorgusuale tabi tutmak bana göre memleket severlik değildir. Bu konunun Moskova nezdinde özellikle dile getirilmesi ve çözüm bulunmasını bekleyeceğiz.

6. Büyüğümüz bizlere, yaşlılara saygıyı değişmez kural olarak öğretti. Ama dün Nalo Zavur gibi bir bilim adamı ve yazar ile birlikte bir kısım insanlar salona ulaşamamış. Polis engel olmuş. Çok çirkin ve telafisi zorunlu bir davranıştır. Bu davranışı kınıyorum.

7. Bugüne kadar 5 kongre yaptık. Ama böylesini ilk kez

olumsuzluklara neden olmak değil iki ülkeyi daha da yakınlaştırmaktır.

gördüm. Bunca polisin burada ne işi vardı? Adıge halkının yapısı ile çelişen bu uygulamayı bize izah edebilmeniz mümkün değildir. Güvenlik tedbiri alıyoruz diyeceksiniz, psikolojik olarak aleyhinizde bir görüşün oluşabileceğini düşünmeniz gerekmez miydi?

8. DÇB'nin merkezinin Kafkasya'da olması gereklidir. Ama bu kapalı kongrelerle kendimizi ve sorunlarımızı dünya kamuoyunun önüne taşıyamayız ki? Bu nedenle gelecek kongreden başlayarak, gelin kongrelerimizi dünya medyasının izleyebileceği yerlerde yapalım. Bu ülke Türkiye olabilir, Avrupa'da herhangi bir ülke olabilir. Yasal zemin oluşursa biz Ankara'da yapmak isteriz. Türkiye'yi önerirken, sakın Ruslar yanlış anlamasın. Bizim niyetimiz

9. DÇB mali sıkıntı çekmektedir. Resmen üye olan derneklerin ödeyecekleri küçük aidatlarla bu iş yürümez. Türkiye'den ve başka ülkelerden buraya gelip yatırım yapmış bir çok insanı şu anda salonda görüyorum. Bürokrasiden, vergi yasalarından, iyi anlamamaktan şikayetleri olduğunu biliyorum. DÇB bir birim oluştursun. Onların sorunlarını çözsün, zaman kayıplarını ve aşırı vergilerini önlesin göreceksiniz mali sorununuz kalmayacaktır. Zira, onlar size gönüllü olarak katkıda bulunacaklardır.

10. Abhazya Savaşı biteli 6 yıl oldu. 04.04.1994 tarihinde AGİT ile birlikte müşahit sıfatıyla Moskova antlaşmasını imzalayan Rusya Federasyonu, bu anlaşmanın tatbikini teminen bir gayret gösterip Gürcüstan'ı zorlamadı. Keza, batılı büyük devletler Gürcüstan'dan yana açıkça tavır koyup, birçok mali yardım sağlayıp Gürcüstan'ın ekonomisini iyileştirmeye çalışırken Rusya, Abhazya'ya haksız ve usulsüz olarak ambargo uygulamaya başladı ve halen de uyguluyor. Her yönüyle haksız olan ambargo bir an önce kaldırılmalıdır. Öte yandan savaş sırasında elini kana bulamış olan birçok göçmen Gürcü'nün sorgusuzsualsiz eski yurtlarına geri dönmeleri

ısrarla istenmektedir. Bu ısrar yanlıştır. Zira geri dönmesi istenen o insanlardan çok önce 1864 ve sonrasında sürülen dedelerimiz adına bizlerin de Abhazya'da haklarımız vardır. Sürgünde yaşayan biz Abhaz kökenlilerin haklarının da öncelikle göz önünde bulundurulmasını istiyoruz.

11. Çeçenler bizim kardeş halkımızdır. Onlar da bizim gibi bir Kafkas halkıdır. Dernek olarak biz, dünyanın neresinde olursa olsun savaşlara temelden karşıyız. Savaşa karşı olmak, Çeçenistan'da akan kanı ve vicdanları rahatsız eden ve soykırıma dönüşen olayları görmezlikten gelmeye sebep değildir. Biz akmakta olan kanın bir an önce durdurulmasını, evlerinden-yurtlarından edilen insanların AGİT ve BM nezaretinde evlerine geri dönüşlerinin sağlanmasını, yakılan-yıkılan yerlerin yeniden imarını ve Çeçen halkının seçilmiş veya yeniden halk oyuyla seçilecek temsilcilerinin muhatap alınmasını özellikle istiyoruz.

12. Bu Genel Kurul'da Profesör Humaho Muhittin dostumuzun vermiş olduğu haberleri sevindirici buluyorum. Temenni ederim ki, yeni yönetim gelecek genel kurulda sevinebileceğimiz birçok icraatla karşımıza gelir. Kendilerine başarılar diliyorum. İyi niyetin ötesinde amaç taşımayan eleştirilerimden hiç kimsenin alınmamasını ama artık söz yerine icraat beklediğimizi belirterek sözlerime burada son veriyorum. Saygılarımla.

Diğer dernek başkanlarının konuşmaları da özetle şöyledir:

Hurma Hasan-Ürdün:

Ekonomik bir kongre topla-
yalım. Ortak şirketler kuralım.
Biz Maykop'ta örneğini veriyor-
ruz. Buradaki yasalar tercüme
edilip iş adamlarımıza verilme-
lidir.

Şeref Abaza-Suriye:

Muhittin Bey benim söyleyecekle-
rimi söyledi ona katılıyorum.
Beraber yaşadığımız Kara-
çaylarla uzlaşma yolları araya-
lım. Bilerek veya bilmeyerek
yayımlanan yazılar için onlar
da dikkatli olursa iyi olur. Rus-
ya, Çerkes yaşayan ülke elçi-
liklerine birer Çerkes görevlen-
dirmelidir. Öğrencilerimiz iyi
okumuyor. Öğrenci seçerken
dikkatli olalım.

Gobeçko Vladimir-Banka

Genel Müdürü: Dönüş çok
önemlidir. Ben şahsen 10 aile-
ye iş ve ev temin etmeye hazı-
rım. Buyursunlar gelsinler.
Koruma elemanı olarak ban-
kamda istihdama varım. Her
Kafkas kökenli mutlaka çifte
pasaport sahibi kılınmalıdır.
DÇB kökleşti ama 10 yıl geçti.
Dil yoksa ulus da yok demektir.
Herkesin dönmeceğini anla-
dık. Ama dönecekler için net
plan ve programlar ortaya
koymalıyız.

İhsan Saleh- Almanya:

Çok konuşma yerine iş yapma-
lıyız. Bu kongrede de önümüze

bir plan gelmedi. Artık planlı çalışmalıyız. Dönüş için yıllık hedefler
ortaya koyalım ve onu her yıl gerçekleştirelim. Finans sorunu ve
enformasyon sorununu en acil şekilde çözmeliyiz. Karaçay olayla-
rında sağlıklı enformasyon olsaydı inanıyorum yapılan hatalar ya-
şanmazdı. Artık geleceğe bakalım.

Bedir Karden-Amerika: Türkiye temsilcisinin tüm sözlerine ka-
tılıyoruz. Finans için bağlayıcı kararlar alın, biz yöremizde uygula-
maya hazırız.

Hayrettin Hekuj-Ürdün: Muhittin Bey'in söylediklerine aynen
katılıyoruz. Lütfen çalışma planı yapıp bize gönderin. Bir yıl içeri-
sinde internete girmemiş demeğimiz kalmamalıdır. Çocuklarımızın
dil sorunu gelecekte büyük problemler oluşturacaktır. Lütfen çözüm
arayın. Ülkenizde yaşadığınız için sizlere imreniyoruz. Gelecekte
sizlere refah ve huzur diliyoruz.

Fethi Recep-Hollanda: Fonları çalıştırmanın yollarını arayalım.
Kongrelerimizle Rusya dışına çıkarsak UNESCO ve benzeri kuru-
lulardan mali katkı bulabiliriz. Diğer konuşulanlara katılıyorum.

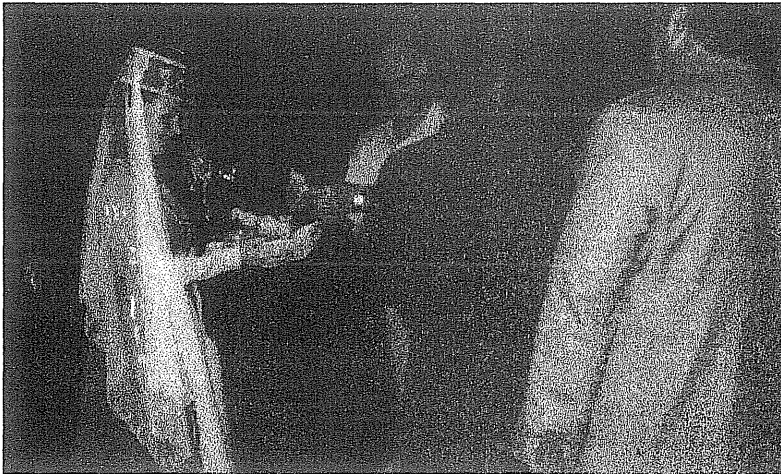
Muhittin Şenkava-Çerkesk: Kongrede hiç kimse bize
Karaçaylarla olan sorunumuzu sormadı. Muhtemelen kritik bir nok-
tada olduğumuzdan yanlış anlaşılmasın diye konuya girilmedi. Ama
bilin ki durum ciddidir. Savaşın eşiğindeyiz. Bugüne kadar büyükle-
rimiz engel oldu. Ama yine de birçok ölü verdik. Ama yine de bilme-
nizi istiyorum ki, bir adım bile geri adım atmayacağız.

Muhammed Hafıza-Nalçık: Önümüzdeki dönemde gerçekle-
ştirmeyi düşündüğümüz hedeflerimiz vardır. Adıge tarihi için her
dilden bir albüm çıkartmak, müzelerimizde birer oda diasporadan
gelecek eserler için yer ayırmak, Adıge bestecileri ve eserleri için
ayrı bir albüm yapmak, bitkisel ilaçları en iyi bilenler Adıgeler oldu-
ğu için sağlıklı bir kitap hazırlamak, internete girmek, dönüşçülerin
ve buradaki iş adamlarının sorunlarıyla ilgilenmek, turizm ve vize
konusuna eğilmek ilk aklıma gelenlerdir.

Bu konuşmalardan sonra özel komisyon tarafından hazırlanan
kongre bildirisinin ve Abhazya konulu duyurunun metinleri okundu
ve bazı ilavelerde bulunularak yeniden düzenlenmesi ve delegas-
yona en kısa zamanda gönderilmesi kararı alınarak 3 yıl sonra bu-
laşmak üzere Genel Kurul'a son verildi.

Khabardey-Balkar Cumhuri-
yeti Devlet Başkanı Koko Valeri,
kongrenin kapanışından sonra
yeni yönetimi ve delegasyon
başkanlarını saraya davet ede-
rek bir kokteyl verdi. Kongreye
yaptıkları katkılar nedeniyle
herkese teşekkür etti.

Nalçık, 29.07.2000.

DÜNYA ÇERKES BİRLİĞİ KONGRESİ'NİN ABHAZYA SORUNU İLE İLGİLİ BİLDİRİSİ

Yedi yıldır Abhazya ayrı bir devlet olarak yaşamını sürdürmektedir. Kendi hudutları, seçilmiş parlamentosu ve yürütme erki ile egemen devlet niteliklerine sahiptir.

1993 yılından beri Gürcüstan ve Abhazya arasında Birleşmiş Milletler gözetiminde Rusya Federasyonu'nun katılımıyla yürütülen görüşmeler sürmektedir. Bu süre içinde her iki taraf birçok dosyayı masaya getirmiş olup, bunların bir çoğunda da uzlaşmaya varılmıştır. Abhazya Yönetimi Gürcüstan Devlet Başkanı'nı, Gürcüstan ve R.F. Dışişleri Bakanlarını, BM Genel Sekreteri'nin işbirliği içinde çalıştığı grubun (ABD, Rusya Federasyonu, Fransa, İsrail) temsilcilerini ve başka birçok diplomatı davet ederek görüşmelerde bulunmuştur. Bu davet ve görüşmeler, Abhazya'nın dış ilişkilerini uluslar arası yasa ve normlara uygun olarak yürütebildiğini ve tüm sorumluluklarını yerine getirebildiğini ortaya koymuştur.

1994'te kabul edilen Abhazya Cumhuriyeti Anayasası'na göre Abhazya, kendi ulusunun özgür iradesi ile demokratik ilkeler temelinde yapılanmış ayrı bir devlettir. Ekim 1999'da Parlamentosu'nun-Halk Meclisi'nin almış olduğu "Devlet Bağımsızlık Akti" ile bu durum tekrar onaylanmış ve pekiştirilmiştir.

Bu gerçekler doğrultusunda Abhazya yöneticileri, Gürcüstan ile aralarındaki sorunun tek çözümünün her iki tarafın egemenlik ve eşitlik hakları temelinde gerçekleştireceğini değerlendirmektedirler. Bu yaklaşım, dünyada benzeri sorunların çözümünde izlenen prosedür ve temayüllere uygun bir yaklaşım olup her iki tarafın bugüne kadar yürütmüş oldukları diplomatik argümanlara da uygundur.

Bu süreçte Abhazya, uzlaşmaya hazır olduğunu birçok kez açıkça göstermiştir. Yapılan görüşmelerde Abhazya ve Gürcüstan'ın Federasyon ve Konfederasyon modelleri içinde tek devlet çatısı altında birleşmeleri de ele alınmıştır. Abhaz tarafı bu görüşmelerde antlaşma metnelerindeki tüm maddeleri kabul etme taahhüdüne de girmişti. Ancak Gürcü tarafı 1997 yılında hazırlanmış olan bu protokolü imzalamaktan vazgeçti.

O günden bu yana görüşmelerde olumlu yönde bir gelişme olmamıştır. Daha da kötüsü, Abhazya'nın Gal Bölgesi'nde Gürcüstan yeniden çatışmaları körüklemiş, can ve mal kaybına neden olmuştur. Çok açıktır ki, Gürcü tarafı, antlaşmaları imzalamak yerine Abhazya'yı ekonomik ve politik olarak BDT ülkelerinin aldığı kararları kullanmak suretiyle boğmaya çalışmakta; Gürcüstan'ın batı sınırında yoğunlaşmış terörist gruplar aracılığıyla tacizi sürdürmeyi tercih etmektedir. Bugün terör sürekli yükseliş eğilimindedir; sınır bölgelerine yakın yerleşim bölgeleri terör yatağı haline gelmiştir; Gürcü yöneticileri bu durumu görmezden gelmekte ve uyarıları da duymamaktadırlar.

Durumun olumlu çözümü, müzakerelerde görev alan ilgililerin, görev ve sorumluluk bilinci içinde hareket etmeleriyle doğrudan bağlantılıdır. Bu açıdan bakıldığında, Irak'a uygulanan ambargonun kaldırılması konusunda Rusya'nın gösterdiği çalışmaların pek çok devlet tarafından takdirle karşılandığını anımsamak gerekmektedir. Abhaz halkı üzerindeki baskının kaldırılması konusunda da Rusya'nın buna benzer bir inisiyatif ortaya koyması niçin beklenmesin! Zira bilinmelidir ki, Abhaz halkı sayıca az ve zor durumdadır; Gürcü saldırılarıyla ekonomisi felce uğramış olup, bugün de belini doğrultamamıştır. Daha da önemlisi, BDT yöneticilerinin aldıkları kararlarla ekonomik olarak abluka altına alınmıştır. Gürcü yöneticileri, yaptıklarının yanlarına kar kalacağını bilerek ve Rusya Federasyonu ile diğer BDT ülkelerinin kendi destekçileri olduklarına güvenle Abhazya'yı zorla diz getirmeye çalışmaktadırlar.

Yukarıda yaptığımız değerlendirmeler ışığında Dünya Çerkes Birliği olarak aşağıdaki hususlara dikkat çekiyoruz:

1. Abhazya'ya dayatılan koşullar, kişisel hak ve özgürlüklerle birlikte tüm bir halkın hak ve özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik yaptırımları içeren, tüm evrensel insan haklarının çiğnenmesini pekiştiren koşullardır. Bu itibarla biz Rusya Federasyonu'na dayatma rejiminden vazgeçmesi için sesleniyoruz ve konuya yüksek insanlık değerleri çerçevesinde yaklaşımını bekliyoruz.

2. BDT üyesi ülkelerin son zamanlarda terörizmin tırmanışından duydukları rahatsızlığı biliyor ve bu korkunç tırmanışın içinde Gürcü terörizminin de yer aldığının farkına varmalarını bekliyoruz.

3. Tüm anlaşmazlıkların çözümünün, tarafların tümünün eşit koşullarda katılımıyla mümkün olacağı gerçeğinden hareketle Dünya Çerkes Birliği, bu sorunun çözümünde görevli makamların bu gerçeği titizlikle dikkate almaları gereğinin altını çizmektedir. Ayrıca Abhazya sorununun ele alındığı BDT toplantılarına Abhazya temsilcilerinin de çağırılması önemli bir adım oluşturacaktır. Böyle bir uygulama sorunun çözüm olanaklarını arttıracak, gerçeklerin tespitinde kolaylıklar sağlayacaktır. Aynı zamanda bu, yalnız Gürcüstan ve Abhazya'nın değil, Kuzey Kafkasya'nın dahil olduğu Rusya'nın, Kafkasya dışındaki tüm halkların da yararına olacaktır.

ANADOLU DAKİ ÇERKES-ASUWA DEVLETİ

ÜMİT ÖZVERİ

1. ÇALIŞMANIN AMACI ve KAPSAMI

Nart Dergisinin Mart-Nisan 2000 tarihinde yayımlanan 17. sayısında açıkladığımız bir tezimiz bulunmaktadır (1). Bu teze göre ilkçağda yaygın olarak konuşulan ve bilim adamlarının Hint-Avrupa dili olarak kabul ettikleri Luwi dili, Hint-Avrupa olmayıp Abaza/Abhaz dilinin atasıdır.

Bu çalışmamızda tezimizi destekleyen yeni kanıtlar sunacak, bilim adamlarının Luwi diliyle konuştuğunu kabul ettikleri Asuwa/Aşuwa devletinin Abhaz/Abaza devletiyle ilişkisini inceleyeceğiz.

Çalışmamızda Asuwa/Aşuwa devleti, Lydia'nın kurulduğu dönem kadar incelenecek, bölgenin Homeros'ta anılan "Maionia/Meonia" ve "Asia" adları, Herodotos'ta anılan "Maionia" adı ve Strabon tarafından belirtilen "Maionia" adı üzerinde durulacak, Aşuwa halkının aynı dönemde Lydia bölgesi dışında, ama Anadolu'da görüldüğü çeşitli yerleşim yerleri açıklanmaya ve belirlenmeye çalışılacak, bu halkla ilişkili olabilecek Anadolu dışındaki yerlerden söz edilmeyecek, başka bir çalışmada ele alınmak üzere, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılacaktır.

2. BİLİM ARAŞTIRMALI ve TARTIŞMALIDIR

Hitit yazılı belgelerinde sözü edilen devletlerden biri de Asuwa/Aşuwa devletidir(2).

Batı Anadolu'nun Büyük Menderes ırmağının kuzeyindeki bölgesi, çok eski zamanlardan beri,

M.Ö. 2000 tarihlerinden itibaren Assuwa/ Aşsuwa olarak anılmaya başlanmışlardır(3). Aşsuwalar bölgenin yazılı kaynaklarda anılan ilk halkıdır.

Peki, kimdir Aşsuwalar?

Bilim adamları onların Hint-Avrupalı bir halk olduklarını söylüyorlar. Konuştukları dile de "Luwi Dili" diyorlar. Luwi soyundan Aşsuwa halkı, Hint-Avrupalı hiçbir halkla somut bir şekilde ilişkilendirilemiyor. Bilim adamları bu dilin artık konuşulmadığını söylüyorlar.

Ama yaşayan bir Aşuwa halkı var.

Aşuwa adını, kendi dilinde kendisi için kullanan bir halk var. Abaza'ların bir boy, kendisini Assuwa/Aşsuwa olarak adlandırıyor.

Bu adlandırma tamamen bir rastlantı mıdır? Yoksa ilkçağda Anadolu'da yaşayan ve bir devlet kuran Assuwa/aşsuwa halkıyla, Abhaz/Abazaların Aşuwa boyu arasında bir ilişki mi bulunmaktadır?

Bilim adamları bu soruları hiç sormadılar. Anadolu'daki Asuwa/Aşuwa devletiyle, Çerkes'lerin Aşuwa boyu arasındaki ilişki konusunu hemen hiç tartışmadılar.

Böyle bir ilişki bulunduğunu söyleyen az sayıdaki bilim adamı da çok ciddiye alınmadı. Bu ilişkiyi kuranlar, böyle bir ilişki bulunmadığına inananlar tarafından bilim adamlığına yakışmayacak şekilde ve bilimsel olmayan bir dille eleştirildiler(4).

Oysa bilim bu soruları sormak ve tartışmak zorundadır. Bilim bu konudaki gerçekleri araştırarak, bu ilişkiyi kabul etmek ya da reddetmek zorundadır.

Tartışmamak, Konuşmamak, araştırmamak!.. Bilim adamları olarak bunları yapmak, işte bu tavır anlaşılır bir şey değildir. Eğer bilim olarak tarih bu soruları sormaz ve tartışmazsa, bilim olmaktan uzaklaşır, masal ve söylenceye dönüşür.

Bilime güvenen, bilimin kendisine düşen görevi er-geç yapacağına inananlardanız. Ancak bilim adamları bu görevlerini ne zaman, nasıl yaparlar? Bilemeyiz. Bize gelince, kendimize düşen görevleri yapmaya çalışacak, karınca kararınca sorular soracak, araştırarak ve yazacağız.

3. FARKLI İKİ ETNİK GRUBUN AYNI ADLA ANILMA OLASILIĞI

Asuwa/Aşuwa devletiyle Çerkes'lerin Aşuwa boyu arasındaki ilişkiyi araştırmaya başlamadan önce yanıtlanmamız gereken bazı sorular vardır. İki ayrı halkın, farklı diller konuşan iki ayrı etnik grubun, aynı adla anılma olasılığı nedir? Tarihte böyle örneklere rastlanılmakta mıdır?

Bu soruyu daha somut bir şekilde sorabilmek de mümkündür: Türk olmayan, Türkçe konuşmayan, ama Oğuz, Peçenek ve Kıpçak adlarını kullanan başka etnik grupların bulunma olasılığı nedir?

Böyle bir olasılık hemen hemen hiç yoktur. Aynı etnik kökenden gelmeyen, aynı dili konuşmayan, farklı etnik kimlikler taşıyan halklar aynı adla hiç

adla hiç anılmamışlardır. Türk olmayan Oğuz, Peçenek, Kıpçak vb. hiç yoktur, hiç olmamıştır. Tarihte bu isimlerle görülen her boy, başka bir kanıt aranmaksızın Türk sayılmıştır, Türk sayılmaktadır.

Bu durum diğer halklar için de böyledir.

Şunu da belirtmemiz gerekmektedir ki, ayrı etnik grupların bir araya gelerek siyasi organizasyonlar oluşturdukları durumlar olmuştur. Bu siyasi organizasyonların içinde yer alan halklar kendi etnik adlarının da muhafaza etmekte, bir alt kimlik olarak kullanılmaktadır. Siyasi organizasyon son bulduğunda her etnik grup zaten kullandıkları, ama bir süre öne çıkarmadıkları—çıkaramadıkları— etnik kimlerini tekrar kullanmaya başlamaktadır. Başta Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere bütün imparatorluklar bu konuda örnek oluşturmaktadır.

İlk kez bir siyasi organizasyonun adı olarak ortaya çıkan, etnik kimlik belirtmeyen adların tarihsel süreç içerisinde etnik kimlik belirtir hale dönüştüğü durumlar da olmuştur. Buna örnek olarak da Türk adını gösterebiliriz. İlk kez Bisutun yazıtlarında görülen Türk adı, "büyük güçlüler" anlamında (i) ve bir siyasi organizasyonun ismi olarak kullanılmıştır. İlk ortaya çıktığı bu dönemlerde etnik kimliği belirtmemiştir. Siyasi organizasyonun adı, daha sonraki dönemlerde aynı dili konuşan etnik grupların ortak adı haline dönüşmüştür.

Bir de asimile olan halkların durumu var. Asimilasyon etnik olarak farklı olan iki ayrı halkın ortak kültürel değerler ve ortak dil kullanmaya başlamasıdır ki, çoğu kez bir etnik gurubun, diğer etnik guruba ilhakı, onun dilini kullanması, kendisini onlardan sayması şeklinde ortaya çıkar.

Asimilasyon barışçıl olabileceği gibi, çoğu kez bir savaşın sonucunda gerçekleşir.

Nasıl gerçekleşir asimilasyon?

Tarihsel süreç içerisinde halklar aynı doğada yaşam mücadelesi vermişler ve birbirleriyle şu veya

bu şekilde mutlak ilişki kurmuşlardır. Bu ilişkinin en olumsuz ve istenilmeyen biçimi olan savaş, aynı zamanda en etkilisidir. Çoğu kez uygarlıkların yıkımına ve halkların felaketine yol açtığı gibi, iki halk arasındaki kültürel bütünleşmenin en hızlı ve en acımasız aracı da olmuştur. Yenen ve yenilen halklar aynı mekanı kullanmaya başlamışlar, hızla birbirlerine kültürlerini aktarmışlar, bir şeyler alıp, bir şeyler vermişler; süreç içerisinde bir grup dilini de bırakarak diğeriyle bütünleşmiş, asimile olmuştur. Dilini değiştiren etnik gruplar, çoğu kez klan adlarını ve simgelerini, tanrı isimlerini, şahıs adlarını, inançlarını ve söylencelerini vb. bazen biraz değiştirerek, bazen de hiç değiştirmeden kullanmaya devam etmişlerdir. Hatta asimile olan halkın dili de, yeni kabul edilen dile tam uyum gösterememiş, kelimeler doğru bir şekilde telaffuz edilememiş, eski dilden ekler de almıştır. Eski dilden kelimeler de çoğu kez biraz değiştirilerek bazen de olduğu gibi yeni dilde kullanılmaya devam edilmiştir.

Asimilasyon tarihte sıkça rastlanan bir olgudur.

Asimilasyon sıkça görüldüğünden, bir halkın özgün tarihini yazmaya çalışan tarihçiye düşen görev, bu olguyu göz ardı etmemek, aynı adı kullanan ama farklı dil konuşan bir halkla karşılaşıldığında, halkın gerçek etnik kimliğini saptamak olmalıdır.

Asimilasyon sürecini saptamak, asimile edilen halkların gerçek etnik kimliğini araştırıp bulmak, elbette ki çok zordur. Bu iş, bilimsel sabır ve disiplinin yanında, tükenmeyen bir enerji ve öngörüyü, tam bir yansızlığı da gerektirir.

Ama gerçek tarihçiyse bunu yapmak, bu işi başarmak zorundasınız. Bunu yapmadan, böyle bir çabaya girmeden yazılacak tarih bilimsel olmayacak, bir spekülasyondan ibaret kalacaktır.

4. ASUWA/AŞUWA ADININ YAZILIŞI VE OKUNUŞU

"Asuwa" adının, "Aşuwa" biçiminde de yazılıp okunması mümkündür. Esasen sayın Ömer Çapar böyle okumaktadır(5). Aynı durum "Asur" adı için de söz konusudur(6). Sayın Bilge Umar, Hitit'lerin s ile ş'yi birbirinin yerine kullandıklarını belirtmektedir(7). Bunun nedeni ise Hititlerin Akkad çivi yazısını kullanmaları ve Akkad çivi yazısında sa, se, si, su hecelerini belirtecek işaretlerin olmaması olarak açıklamaktadır.

Hititlerin Asuwa/Aşuwa dedikleri halka, Hellenler "Asia" diyorlardı. Asuwa Hellen Asia/Asya biçimine dönüştürülerek, önce Lydia bölgesinin, daha sonra Anadolu'nun ve bütün Asya kıtasının adı olmuştur.

5. AŞUWA HALKI ÇERKES BOYUDUR

Asuwa/Aşuwa adı, Abaza boylarından birinin adıdır Bu ad halen kullanılmaktadır. Kafkasya'da ve Anadolu'da Aşuwa boyundan insanlar halen yaşamaktadırlar.

İşin ilginç tarafı, Aşuvaların oturdukları köylere Abhaz/Abazalar, bizzat Aşuvaların kendileri, kralı Low/Loğ/Lo ailesinden dolayı, Luwi/Lowi(ii) adını çağrıştıracak şekilde "Low Kıt" low ailesinin Apsuwa'lar arasındaki adı Aç'tır. "Aç oğlu" anlamında, Aphazca "Açba" diye anılırlar. Bu sözcük Aşa/Şaşa biçiminde de söylenir. Aç sözcüğünün artikli almamış biçimi çı/çu/ça'dır. Bu aile Abhazya'nın kral ailesidir. Son Abhaz kralı da Açba/Çaçba ailesindedir(8).

6. ASUWA/AŞUWA ADININ ETİMOLOJİSİ

Abhaz/Abaza dilinde halen kullanılan ve boy adı olan sözcük Asuwa/Aşuwa'dır. Aşşıwa/Aşşıwa biçimlerinde de kullanılır. Ama bu sözcük "Asuwa" ya da "Assuwa /Assiwa" biçiminde halen hiç kullanılmaz.

Aşuwa/Aşşıwa sözcüğü ek almamış biçimiyle, yani aşu/aşı olarak, ya da artikli almamış biçimiyle "Şuwa/Şşıwa" olarak, ya da ikisini de almamış biçimi-

miyle "şu/şı" olarak, boy belirtir biçimiyle hiç kullanılmaz. Halen kullanılan dilde buna hiç tanık olmadık.

Ama arkaik dönemde bu şekilde kullanıldığının da işaretleri bulunmaktadır. Diğer boy adlarının da Apsuwa'nın psu/psi, Sasuwa'nın sas/saş, Abaza'nın baza/basa/bas/pas/baz; Aşkaruwa'nın Aşkar/şkar/skar; Zakuwa'nın Zak / Sak/Zaka/Saka biçiminde kullanılmalarının bulunduğu kanıtlanabilmektedir. Dilin yapısı da, sözcüğün kök sözcük olmaması, başta article, sonda "wa" ekinin bulunması da bu türden kullanıma olanak vermektedir. Esasen değerli thamada, araştırmacı yazar sayın Ömer Büyüka da bu görüştedir. Şimdiki dilde Aşuwa/Aşıwa biçiminde söylenen sözcüğün kökünün "As/sı/su olduğunu", "Abhaz Mitolojisi Anaç mı?" ve "Kafkas Kaynaklarına Göre İlk Yaratılışlar-İlk insanlık-Kafkas Gerçekleri" adlı eserinde uzun tahlillerle belirtmektedir.

Biz de bunun mümkün olabileceğini düşünüyoruz. Akkad'ların "şa"ve "sa" sesini ayıracak şekilde işaret kullanmamaları ve Hititlerin de, Akkad yazısını kendi dillerine uydururlarken bu iki sesi ayıracak bir işarete gerek duymamaları, bu iki sesin birbirlerini yerine o zamanlarda da kullanıldığının bir kanıtı olabilir. Gerçekten de Samiler "Astarte" adını kullandıkları gibi, daha çok da "İştar" adını kullanmışlardır. Asur'un "Aşur" olarak telaffuz edilmiş olabileceği bilim adamları tarafından büyük bir olasılık olarak değerlendirilmektedir. Kaldı ki ilkçağlarda "s" olarak kullanılan bir ses, dilin doğal gelişimi içerisinde zamanla "ş" ve "z" ya de dönüşebilir. Aynı şekilde de kalabilir. Çeşitleme olarak da kullanılabilir. Bütün bunlar mümkündür. Bunların olabileceğini gösteren bir çok kanıt sunulabilir.

Abahaz/Abaza dilinde Aşuwa/Aşıwa ya da Aşuwa/Asıwa biçiminde kullanılan sözcüğün başındaki "a" article, sonundaki "w" ise Türkçe'deki "ı" ekinin karşılığı olan bir ek olup, "kök su/sı/şu/şı" sözcüğüdür. Sözcüğün en arkaik

biçiminin "sı"/su biçiminde olması büyük olasılıktır. Sonradan değişerek "şu/şı" biçiminde kullanılmış olmalıdır. Sayın Ömer Büyüka'nın yaptığı tahliller dışında da böyle düşünmemizin temel nedenlerden biri de, Çerkes'lerin kullandıkları en arkaik isimlerin "sı/su/sa" kökünden kaynaklanıyor olmasıdır.

"Sı" sözcüğü Abhaz/Abaza/ dilinde can anlamına gelmektedir(9).

Abhaz/Abaza dilinde önde, ileride anlamındaki "pa"sözcüğünün "pı", egemen anlamındaki "ma" sözcüğünün "mı", anne anlamındaki "nı" sözcüğünün "na", baş anlamındaki "kha/ka" sözcüğünün "khi/ki", biçimlerinde çeşitlemeleri olduğuna bakarak "sı" sözcüğün "sa" çeşitlemesi olduğunu düşünüyoruz. Abhaz/Abaza dilinde can anlamında halen kullanılan "pısı /psi", Adige dilinde "pse" olması ve bu sözcüklerin Abhazca da "pı-sı" ve "p-se" biçiminde, ilk can olarak tahlil edilebilmesi de bu olasılığı güçlendiriyor.

Aslında abhaz/Abazaların dört temel boyu da "sı/sa" kökünden sözcüklerle adlandırılmaktadır.

Apsuwa/Apsiwa, Apsu/Apsi, Psu /Psi /Pısı...

Aşuwa/Asuwa, Aşu/Asu, Asıwa/Aşıwa, Ası/Aşı, aş/As, Şu/Su, Sı/Şı...

Açkaruwa/Aşkariwa/Askariwa, Açkar/Aşkar/Askar, Çkar/Şkar/Skar...

Sasuwa(Sadsuwa)/ Sazuwa(Sadzuwa) , Sas/Saz/Şaş...

Aynı şekilde Adige halkının da tarihte kullandığı sözcükler "Sı/Sa" kökünden sözcüklerdir Sakuwa/Zakuwa, Zak/Sak, Zaka/Saka, Siga/Ziğa/zıka/zık/Sık...

Bu kök sözcüklerle ilişkili olabilecek pek çok klan aile bulunmaktadır. Ancak birebir ilişkilerini saptayabildiğimiz Abaza ve Adige klan aileleri; Abhaz/Abaza ların arasında yaşamakta olan Aş/Aşu, Aşba/Aşıba ve Sı /Sıba /Dsıba aileleri ile, Adigelerin arasında yaşamakta olan "Şık" klan ailesidir(iii).

7. ASSUWA/AŞŞUWA BÖLGESİNİN YAZILI TARİH ÖNCESİ

Aşuwa devleti Bat Anadolu'da kurulmuştur. Batı Anadolu'nun doğal koşulları tarıma elverişliydi. Bu nedenle bölgede yaşayan insanlar, Büyük ve Küçük Menderes ırmakları çevresinde erken çağlarda yerleşik yaşama geçtiler ve tarıma başladılar.

Bölgede yerleşimin M.Ö. 3000'lerde başladığı kabul edilmektedir. Bilim adamlarına göre taş temel üzerine kerpiç duvarla yapılan evlerin tarihi bu çağlara kadar inmektedir(10).

Bu çağın tarihini ve kültürünü en iyi yansıtan yerleşimler Erytral(İldırı Çeşme), Bayraklı ve Klazomenai'dir(Urla). Bu yerleşimler Truva 1 ve 11'le çağdaştır.

Bu çağda Batı Anadolu'da yaşayan halklara Pelasg, Leleg ve Kar adları verilmektedir. Bu halkların birbirleriyle ve Hititlerle akraba olduğu kabul edilmektedir(11). Bu halklar Yunanlardan önce Ege adalarında ve Mora yarımadasında da yaşamışlar ve hatta oralara ilk yerleşen halklar olmuşlardır(12). Bu halkların Truva'yla, Ege adaları.Mora yarımadası, Kıbrıs adası ve Anadolu'daki Hatti'lerle ticari ilişkiler içerisinde bulundukları bilinmektedir.

M.Ö. 2000'li yıllarda ise artık Anadolu'da yazılı tarih başlamakta ve bölgede Aşuwa'lar tarih sahnesine çıkmaktadır.

8. ASUWA DEVLETİNİN YERİ VE SINIRLARI

Hitit belgelerinde söz edilen Asuwa/Aşuwa devletinin sınırları tam olarak bilinmemekle birlikte, Menderes Havzasında, İzmir-Manisa dolaylarında olduğu bilinmektedir. Daha sonra Lydia' başkenti olan Sardis(Sard) kentinin Asuwa /Aşuwa devletinin de başkenti olduğu kabul edilmektedir. Aslında Sart/Sard şehrinin daha arkaik olan adı Asuwa'dır(13).

Asuwa/Aşuwa'nın kuzeyinde Mysia ya da Masa denilen ülke, güneyinde Ahhiyawa ve Arzawa devletleri bulunmaktadır. Arzawa'nın yeri ve sınırları

tam olarak bilinmemekle birlikte Başkentinin Ephesos/Apasa olduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır(14). Aslında aynı belirsizlik Ahhiyawa devleti için de söz konusudur. Hatta bu devletin Anadolu'da olup olmadığı bile tartışılmaktadır(15).

Yunan ana karasında bir devlet kurmuş Ahhiyawaların 14.Yüz yıldan itibaren Asuwa'nın güneyine yerleştikleri anlaşılmaktadır. Arzawa'da Asuwa'ya komşu olan bir devlet olarak kabul edilmektedir. Ahhiyawa merkezi bir devlet, Asuwa ve Arzawa ise konfederasyon devletleridir. Asuwa /Aşuwa konfederasyonunda yirmi devletçik bulunmaktadır. Bu devletlerden en güçlüsü olan Asuwa devleti, konfederasyonun önderidir. Yirmi dört kadar devletçik de Arzawa konfederasyonunda bulunmaktadır.

Merkezi konfederasyonun yapısının çok gevşek olduğu anlaşılmaktadır(16).

Asıl egemenler konfederasyonu oluşturan küçük devletlerdir. Büyük bir olasılıkla birbirleriyle sürekli rekabet ve mücadele içerisinde olan, ancak soydan gelen, aynı dili konuşan halkların oluşturduğu küçük devletler, bir tehlike anında ortak düşmana karşı savaşmak için ya da yağma amacıyla bir araya gelmekte, Bir tür siyasi-askeri organizasyon oluşturmakta, sonra da dağılmaktadırlar.

9. ASUWA DEVLETİNİN TARİHİ

Asuwa/Aşuwa devletin M.Ö.2000 yıllarında kurulduğu kabul edilmektedir. M.Ö. XV. Yüzyılda ise küçük Asuwa, devleti Mısır ile ilişki kuracak kadar gelişmiştir. Mısır belgelerinden öğrendiğimize göre "Firavun 111. Thotmes'in tahta geçmesinin 34, 36, 39. yıldönümlerinde yani İ.Ö. 1472, 1470, 1467'de Asuwa'dan ona armağanlar gönderilmişti"(17).

Yine aynı yıllarda Hitit Kralı 11. Tudhaliya'nın (İ.Ö. 1460-1440) Asuwa/Aşuwa üzerine sefer düzenlediğini biliyoruz(18). 11. Tudhaliya kent devletlerinin buradaki bileşik gücünü yenmiş,

bileşik gücünü yenmiş, Asuwa'da birçok yeri yakıp yıkmıştır. Birleşik gücün başkanı olan Asuwa kralı Dsum-Dlama'yı Oğlu Kukkulis'i Ve damadı Malazitis'i, çocuklarıyla beraber tutsak alarak Hattuşaşa'a götürmüştür. Kukkulis daha sonra bağışlanarak vasal kral sıfatıyla Asuwa'ya gönderilmiştir. Ama bir süre sonra yeniden başkaldırmış çıkan savaşta da öldürülmüştür(18).

10. ASUWA'NIN KRAL AİLESİ MAAN'LAR

11. Tudhaliya'nın seferinden sonra Hitit tabletlerinde Asuwa devletinden söz edilmemektedir.

Artık bölge başka adalarla anılmaktadır Homeros "Asia" (Asya) olarak anar. Asia adının Asuwa'nın Başka halkların dilindeki ya da daha sonraki dönemlerdeki değişik söyleniş olduğu anlaşılmaktadır. "Asia" adının Asuwa'dan kaynaklandığı kesin olarak söylenebilir. İlkçağ bilginleri de aynı görüştedir.

"Asia" dediği aynı bölgeyi Homeros "Maionya" ve "Meonia" şekillerinde de anmaktadır. Herodotos, "Maionia" demektedir, Strabon da "Maionia" olarak anmaktadır. "Meon", "Mean" diyen yazarlar da bulunmaktadır.

Bölge Lydia'lılar döneminden önce bu adlarla anılmıştır.

Bu adları nasıl açıklamak gerekir? Bölgeye bu adlar niçin verilmiştir? Bu adlarla bölgenin ilk adı olan Aşuwa arasında bir ilişki var mıdır?

Sorular, sorular, sorular!...

Yanıtlarını bilmesek de, bu soruları sormak ve düşünmek zorundayız. Çünkü soru sormaya başlamak yanıtlamaya başlamak demektir. Yanıtı giden ilk adımdır soru. Kaldı ki bu sorular, yanıtlanabilecek sorulardır.

Önce elimizdekilere bakalım: Asuwa ve Maionia...

Asuwa/Aşuwa nedir? Kimdir?

Çerkes halkının bir boyu.

Öyleyse bölgenin diğer adı "Maionia" da, Çerkeslerle ilgili bir boy ya da klan adı olabilir. Akla gelen ilk olasılık budur. Ancak bu olasılık doğru mudur?

Şimdi bu olasılığın doğruluk derecesini inceleyelim.

Acaba Çerkes'lerde bu isimde bir boy ya da klan bulunmakta mıdır?

Evet, vardır.

Halen Abazaların arasında yaşayan Maan/ağan ailesi!... Üstelik Abaza/Abhazlar bu aileyi krali aile olarak (Ah, ahı, Aha, yani bey ailesi) kabul etmektedirler(v).

Acaba Mağan/ Maan adıyla, "Meon" ve "Maionia" adı arasında bir ilişki var mıdır? Yoksa bu sözcükler, tamamen rastlantısal bir şekilde mi benzerler?

Bölgede bir nehir adı olarak da olsa "Aphas/Aphaz" sözcüğünün saptanması, bu sözcüğün değişmiş biçimi olabilecek Ephes adının bulunması, Ephes kentiyle Apasa kentinin aynı sayılması, yine aynı yörede asuws/Aşuwa devletinin kurulmuş olması, Bölgedeki yer ve tanrı adlarının Abaza/abhaz diliyle açıklanabilmesi, Çerkes klan ailelerinin adlarının tespit edilebilmesi böyle bir olasılığı güçlendirmektedir. Ancak bu sözcükler arasında bir bulunup bulunmadığını kesin olarak anlayabilmek için sözcüklerin tahlil edilerek incelenmesi gerekmektedir.

11. MAİONİA SÖZCÜĞÜNÜN MAĞAN SÖZCÜĞÜYLE İLİŞKİSİ

Önce sayın Bilge Umar'ın bu sözcüğü nasıl tahlil ettiğini görelim. Sayın Umar "Maionia"nın Lydia denilen bölgenin İliada'da kullanılan adı olduğunu belirttiikten sonra "Ancak oradaki ai(ay okunur) sesi, İliada'da eskiden a'ya yakın değer taşıyan eta(H) harfiyle verilmiştir; "o" yerine de mikron(o) değil uwa sesine işaret eden omeğa kullanılmıştır. Oysa, daha sonraki dönemin

II. UZUNYAYLA ŞENLİĞİNİN ARDINDAN

Birincisi iki yıl önce gerçekleştirilen ve yaklaşık 12.000 hemşehrimizin bulunduğu şenlik alanında bu yıl bir öncekine nazaran birkaç bin kişi daha fazla insanımız bir araya gelerek eş, dost ve akrabalarıyla özlem gidermişlerdir. Doğrusunu söylemek gerekirse Kayseri’de iki gece Şarkışla ve Göksun ilçelerinde de birer gece düzenlendikten sonra bu seviyede bir kalabalık şahsen beklemiyordum. Demek ki; insanlarımızın, biraraya gelmeye, birgün bile olsa bir topluma aidiyet duygusunu yaşamaya ve öz kültüründen örnekler görerek coşmaya ihtiyaçları vardır.

Şenlik kapsamında Şarkışla, Göksun ve Pınarbaşı ilçelerinde, Üniversiteler ve Tarım Bakanlığı ile birlikte Genel Merkezimizin öncülüğünde gerçekleştirilen bilimsel panellerin ne denli birer ihtiyaç olduğunu ve geç bile kalındığını göstermesi; yöre üreticilerine ülke tarımına ve hayvancılığın katkı bakımından oldukça olumlu sonuçlardır.

Şenlikte seyretme fırsatı bulduğumuz folklor gösterileri ile zevkle dinlediğimiz müzisyenlerimiz; gerçekten de başarılı idiler ve haklı olarak alkış topladılar.

Bu tür profesyonel organizasyonlar ile profesyonel ekipler vasıtasıyla değil de amatör insanlarımızdan görevlendirme yoluna gittiğimiz taktirde aksamalar ve hatalar kaçınılmazdır. Nitekim şenlikte de

önemli aksamalar olmuştur. Bunları samimiyetle tespit edip, gelecek organizasyonlarda tekrarlanmamasını sağlamak gerekmektedir. Bu itibarla, eleştirisi olanların tespitlerini derneklerimize yazmalarından rahatsızlık ve alınganlık duymamalıyız. Şahsen benim tespit edebildiğim aksamalardan bazıları şunlardır:

1. Protokol için davetiye gönderilenlerin listesi mevcut olduğuna göre, şenliğe gelen protokol davetlileri listeden kontrol edilerek tribüne alınmalıydı. Böyle olmadığı için bazı davetliler başının çaresine bakmak zorunda kalmıştır.
2. Başka kentlerden gelen kabileler özel görevlilerce tespit edilmeli; kendilerine yer gösterilmeli ve anons edilmeliydiler. Ama olmadı.
3. Protokol davetiyesiyle gelen konuklarımızın isimleri sağlıklı olarak tespit edilemediği için sadece birkaç kişinin icabeti anons edilmiş, diğerleri anons edilmemiştir.
4. Protokol için 100 kişiye yetecek kadar ve pikniklerde aranan türden yiyecekler evlerde özel olarak hazırlanmış olmasına rağmen servise sunulmasında ne yazık ki bir süre gecikilmiştir. Bu nedenle de Sayın Valimize ve konuklarına mahcup olunmuştur. Bu aksamada takdimci arkadaşımızın protokolde olanlar için ayrıca yemek hazırlığının bulunduğunu anons etmemiş olması nedeniyle tribünde oturanların bir anda dağılmış olmasının da etkisi vardır.
5. Doktorların da tavsiyesi sonucu sıcak saatlerde folklor ve müzik gösterisi programa alınmamıştır. Protokol davetiyesi ile gelenler ile erken ayrılacak kabile ve şahıslar dikkate alınarak açılış konuşmalarını takiben kısa bir program uygulanabilirdi.

Kişisel görüşüme göre özetlediğim aksaklık ve eksiklikler nedeniyle başta sayın Valilerimiz, parlamenterlerimiz, basın ve davetlilerimiz ve dışarıdan gelen konuklarımızdan samimiyetle özür diliyorum.

Gece gündüz demeden sahada çalışan görevlilere, kolluk güçlerine, sıcak demeden Şenliğe koşan tüm insanımıza, taşradan gelen tüm gruplara, folklorcularımıza, sanatçılara ve emeği geçen tüm yöneticilere de gönülden teşekkür ediyorum.

Saygılarımla

Muhittin Ünal

(Kafkas Derneği Genel Başkanı)

15 TEMMUZ
2000

II. Uzunyayla Kafkas Şenliği

Rahmi Lale - Nejan Huvaj

Yurdun dört bir köşesinden Kafkas kökenli insanların katılımı ile 15.000'in üzerinde bir insan topluluğu Kayseri-Pınarbaşı-Büyükümüşgün Köyü'nde buluştu.

Mevsim normalleri üzerinde bir sıcaklığın olmasına karşın bu seneki organizasyona katılım iki sene öncesinde düzenlenmiş olan I. Festivale nazaran daha fazla idi.

Festival öğle saatlerinde protokol konuşmalarıyla başladı. Adıgey Cumhurbaska-

nı'nın eşi, aynı zamanda Adıgey Cumhuriyetinde Kültür ve Sanat Vakfı başkanı olan Sayın Fatima Carım'ın şenliğe gönderdiği tebrik mesajı okundu ve uzun süre alkışlandı. Daha sonra söz alan Kafkas Derneği Genel Başkanı Muhittin Ünal konuşmasında; Türkiye çapındaki 35 şubesiyle Kafkas Derneği'nin yapısından, prensiplerinden ve son dönemlerdeki çalışmalarından bahsetti. Ünal, Kafkasya'daki cumhuriyetlerimizden ve Abhazya, Adıgey, Karacay-Çerkes ve Kıyiboyu Şapsığ bölgelerinde yaşanan nüfus problemini anlattı. Genel Başkan konuşmasında ayrıca, Kafkas İşadamları Derneği KAFİAD ve Kafkas Araştırma Kültür ve Dayanışma Vakfı KAF-DAV'dan ve çalışmalarından söz etti. Başkan konuşmasını şöyle sürdürdü: "2. Uzunyayla Kafkas Kültür Şenliği kültürümüzü yaşatma ve kendi aramızdaki bağları kuvvetlendirmede kuşkusuz çok önemlidir. Ama bu şenliği sadece iki yılda bir yapılan bir 'kültürle buluşma günü' veya 'eğlence günü' gibi görmüyoruz.

Bölgedeki eğitim sorunlarını gündeme taşıma işlevi yanında özellikle bölge kalkınması için ekonomik bir platform haline dönüştürmek düşüncesindeyiz. Bu yıl programa konulan paneller henüz bir başlangıçtır. Yöre insanımızı en verimli üretime yöneltme, yatırım ve istihdam yaratmak için karar mercilerini projeler üzerinde düşünmeye ve çözüm üretmeye zorlamak esas hedeftir." Muhittin Ünal konuşmasını güzel dilek ve temennilerle sonlandırdı.

Adıgey Cumhuriyeti Başkanı nezdinde çalışan Kültür ve Sanat Vakfı Başkanı Fatima Carım tarafından gönderilen ve 2. Uzunyayla Şenliği'nde okunan mektup:

Saygıdeğer soydaşlarımız, kültürümüze içten emek veren sanatçılar, değerli büyüklerimiz, halkımızın geleceği olan sevgili gençler,

Şahsım ve vakfımızın yönetimi adına en içten sıcak selamlarımı sunuyor, festivalimizin büyük başarılarla vesile olmasını diliyorum.

Halkımızın kültürünün derlenmesi, korunması ve geliştirilmesini amaç edinerek, bu festivali düzenlemiş olanlara teşekkür ediyor, ilerde de başarılarının devam etmesini temenni ediyorum.

Aynı ülkelerde yaşasak da halkımızın kültürü birdir. Bu nedenle birbirimize ulaşmak ve yardımlaşmak gerektiğine inanıyorum.

Kültürümüzü daha da geliştirecek olan bu tür festival, toplantı gibi etkinliklerin ileride daha da başarılı bir şekilde düzenleneceğini umut ediyorum.

Saygılarımla. 12.07.2000

Fatima Carım,
Adıgey Cumhuriyeti Başkanı nezdinde
Çalışan Kültür ve Sanat Vakfı Başkanı.

Luwi dilinde at, Asu/Asuwa olarak adlandırılmaktadır. Yani Asuwa halkına verilen ad ata da verilmektedir(30).

Bir boyun adı ata niçin verilir bunun mantıklı açıklaması nedir?

Arabistan'dan getirilen atlara "Arap atı" deriz. İngiltere'den getirilen atlara da İngiliz. Belki de bu durum çok eski bir gelenektir.

Büyük bir olasılıkla, Asuwa halkı atı ilk evcileştiren halk olduğu için, diğer halklar da atı Asuwa'lılar da görmüş ve ata "Asu/Asuwa" demişlerdir.

Bu açıklama atın Hurri'ler tarafından evcilleştirildiği şeklindeki bilimsel tespitle çelişmez mi?

Çelişmez.

Çünkü Huri halkı Çerkes'lerle ilişkili bir halktır. Büyük bir olasılıkla bu halkın arasında Asuwa/aşuwa boyu da bulunmaktadır(31). Belki de Aşuwalılar daha arkaik dönemde Kuzey Mezopotamya'da yaşamışlar, M.Ö 2000'li yıllarda da Ege bölgesine gelmişlerdir. Bu olasılık az değildir. Kuzey Mezopotamya'daki bulgular da bun olasılığı artırmaktadır. Özellikle Huri'lerin torunları olan Urartu'larla, Aşuwa'ların torunları olan Lydia'lılar arasındaki birlişkiyi bilim adamları hep gündemde tutmaktadırlar. Güçlü olasılık olarak değerlendirdiğimiz şekilde, atı Asuwa'lar evcileştirdiği için evcileştiren halkın adıyla Luwi halkı tarafından (at) adlandırılmışsa, Luwi'ler Asuwa halkını hem Asu/Aşu, hem de Asuwa/aşuwa olarak anıyor olmalıdırlar. Çünkü ata hem Asu/Aşu, hem de Aşuwa/Asuwa diyorlar.

Luwi'lerin bir parçası olan ve atı evcileştiren Aşuwa'lar da, at için Aşu/Aşuwa sözcüklerini kullanmışlarsa, bu kendi adlarını verecek kadar atla özdeşleştiklerini gösterir. Bulgulara göre bu halkın atla özdeşleştiklerinden kuşku duymamak gerekir. Ama yine de biz, Aşuwa boyunun at için başka bir ad kullanma olasılığının yüksek olduğunun düşünüyoruz. Elimizde hiçbir belge bulunmamasına rağmen böyle düşünmemizin nedeni ata kendi adlarını vermeleri halinde ortaya çıkacak pratik sorunlardır.

Atı her gün kullanmak durumunda olan bir halk için kendi adını ata vermek hiç de pratik olmazdı. Ancak Aşuwa'lar Luwi halkının bir parçası olduğundan ve bu dönemde at için Luwi'lerden farklı bir sözcük kullandıklarına dair belge de bulunmadığından, luwi dilinde kullanılan sözcüğün Aşuwa'lar tarafından da kullanıldığını kabul etmek durumundayız..

Aşuwa/Asuwa adını tahlili yapılırken kök sözcüğün, su/şu, article almış biçiminin ise Aşu/Asu olduğu görüldü. Halen konuşulan Aşuwa lehçesinde Article her zaman kullanılmaz. Eğer Aşuwa'lar asu/aşu sözcüğünü kullanmışlarsa, Articlesiz şekliyle su/şu, sı /şi biçimlerinde de kullanmış olmalıdırlar.

Bu saptamanın önemi şuradadır ki, Çerkes'lerin bir kolu olan Adigeler halen at için "şı/şu" sözcüğünü ve atlı için "şuw" sözcüğünü kullanmaktadırlar.

"Şuw" sözcüğünün, "Aşuwa" sözcüğüyle aynı köken kaynaklanmakla kalmadığını, aynı özcük olduğunu düşünüyoruz. Çünkü Adigeler'in, sözcüğü bu şekilde değiştirebileceklerini gösteren çeşitli örnekler bulunmaktadır. Örneğin Adigeler, Aşkarıwa /Açkarıwa sözcüğünü de buna benzer biçimde değişikliğe uğratarak "Şkarow/Çkarow" demektedirler. Bu sözcükler hiçbir şekilde Aşkarıwa/Açkarıwa biçiminde söylenmiyorlar. Aşkarıwa sözcüğünün başındaki ve sonundaki "a" harfleri söylenmediği gibi, "atlı" anlamındaki "Aşuwa" sözcüğünün başındaki ve sonundaki "a" harfleri de söylenmeyerek "Şuw"denilmiş olabilir.

Fars kökenli olup Türkçe'de de aynı anlamda kullanılan Suwari/Süwari sözcüğü de, Luwi/ Asu/Asuwa kökenlidir. Eğer Asuwa'lar tarihi dönemlerde at için "su/şu /şı" adını kullanmışlarsa, atlı için "-lı" ekiyle "suwa" diyeceklerdir. "Suwa-ri/Suwari" sözcüğü ise bu dilde "atlı adam" anlamına gelir. Çünkü "rı" sözcüğü Abhaz/Abaza dilinde halk/insan anlamına gelmektedir.

Aslında Abhaz/Abaza dilinde halen kullanılmakta olan ve bu dilde bileşik sözcük olarak "atlı insan" anlamına gelen "Çıwari" sözcüğü de "Süwari" sözcüğüne çok benzer. Aynı kökten, aynı ilkelere göre kurulmuş gibidir. Şimdi isterseniz Abaza/Abhaz dilinde atla ilgili olan sözcükleri inceleyelim:

Çı:At, Çıwa:Atlı, Çıwari:Atlı insan, Çıwaüi:Atlı insan; Çıcis/Çısis:At yavrusu (tay), Şhegö/Aşhegö: Aygır, Çı-an/Çan:Kısak v.b.

Eski İran/Pers dilinde aygır anlamında Aspa sözcüğü de, yalnız As kökenli olmakla kalmaz, aynı zamanda Abaza dilinde As-pa, As oğlu anlamına gelir. Suwariden sonra bu da çok ilginç benzerliktir.

16. AŞUWA'DA EKONOMİK VE SOSYAL YAŞAM

Aşuwa/Asuwa toplumu yerleşik bir toplumdur. Bu toplumda tarım ve hayvancılık yapıldığını, ticaretle uğraşıldığını ve madenlerin işlendiğini biliyoruz.

Menderes havzasının doğal koşulları tarım için çok uygundu. Bu bölgede hububat tarımının Aşuwa'ların yerleştiği dönemlerde yapıldığı söylenebilir. Yine küçük ve büyük baş hayvan yetiştirildiği bilinmektedir. Çevredeki doğal şartların uygunluğu ve yaşam düzeleri göz önüne alındığında, üretimin ihtiyaçları karşıladığı ve hatta üzerinde olduğu söylenebilir.

Öyle görünüyor ki, Asuwa /Asia çayırlarında at da yetiştiriliyordu. Hatta atçılık çok önemliydi. Daha önce de belirtildiği gibi Homeros, altın üzengili ata binen Maion kadınlarından ve Asya'nın güzel çayırlarından övgüyle söz etmektedir(32).

Yine başkent Asuwa(Sard) şehrinde geçen ırmakta altın bulunduğu ve altından ilkçağdan beri yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Lydia'lılar döneminde de bu nehirde altın çıkarılıyordu. Ve Lydia Kralı Krezüs/Karun dünyanın en zengin adamı sayılıyordu.

Asuwa'ların yaşamında ticaretin de önemli bir yerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Sard şehrinin ve bölgenin, o zamanki önemli ticaret merkezleri olan Hatusa /Hatuşa ile Kayseri yakınlarındaki Kaneş/Kaniş şehriyle bağlantıları vardı. Kaneş, Hatuşa, Sard(Asuwa), Ephes, ve Miletos gibi şehirler

çağının en büyük şehirleriydi. Bu konuda Halikarnas Balıkcısı "Mezopotamya'dan Anadolu'ya giden yolda Kaneş, Anadolu'nun ilk Ticaret merkezidir. Ta uzak doğudan çıkan bu kral yolu iki ana kola ayrılır. Bir kolu Gediz sularınca Sardis'e gelir, oradan Troya'da, Kime'de ve İzmir'de denize varır. Öteki kolu Büyük Menderes'i kıyılayarak, Milet ve Efes'de denize ulaşır"(33).

Eldeki belgeler yetersiz olduğundan çok kesin olarak söylenemese de, Asuwa'da kadınların sosyo-ekonomik yaşamda çok etkin oldukları söylenebilir. Büyük bir olasılıkla Aşuwa kadınları toplumsal yaşamın her alanında söz sahibiydiler. Asuwa'dan 1300-1400 yıl sonra aynı topraklar üzerinde, aynı halkın kurduğu Lydia devletinin ana erkil olup olmadığının tartışılmasına ve pek çok bilim adamı tarafından anaerkil bir toplum olarak kabul edilmesine bakarak(34). Aşuwa toplumunun anaerkil olduğu söylenebilir. Özellikle soyun anayanlı olduğunun kesin olarak söylenebileceğini düşünüyoruz. Aslında bu tespit, Kydia'lılar için de yapılabilir.

17.SARDEİS/SARDİS(SART) ADININ ETİMOLOJİSİ

Önce Sayın Umar'ın bu konudaki açıklamasını görelim:

"Gerek Sardeis, gerek Sardis, kentin asıl adına (Swarda) Hellen dilinde "-lılar, halkı" anlamında -eis takısının ya da "-Sal, - ülkesi anlamında is takısının eklenmesiyle Hellen ağzına uydurulmuş biçimleridir"(35).

Sayın Umar'a göre "Sard-eis", Sard halkı, Sard'lılar; "Sard-is" ise Sard ülkesi anlamlarına gelir. Yani kent adı olan kök sözcük Sard/Sart sözcüğüdür. Ama Umar'a göre Sard sözcüğü de değişmiştir, onun da kökenindeki sözcük "swarda" sözcüğüdür.

Sayın Umar'ın görüşü ciddi bir olasılıktır. Ancak "Swarda" sözcüğünün kökünü ve asıl dayanağını açıklamıyor. Oysa bunun da açıklanması gerekir. Kanımızca "Swarda" sözcüğü, kentin ve kentte oturan halkın daha arkaik adıyla

Asuwa'yla ilişkilidir. "Swa-rda" adında Asuwa adı, baştaki article düşmüş olarak bulunmaktadır. Abhaz /Abaza dilinde "Swa-r-da" sözcüğü "Swa halkı yeri" anlamına gelir.

Bununla birlikte Pers halkının bu kente "Saparda" demesi başka bir olasılığı da gündeme getirir(36). Sapa-r-da adı "Sa oğlu halkının yeri" anlamında Luwi dilinden bir sözcük olabilir. Yaşayan Abhaz /Abaza dilinde de bu anlama gelir. Bu da daha önce sözünü ettiğimiz "sı/sa" çeşitlemesinin Asuwa sözcüğünün kökünde bulunduğunu ve o çağlarda da kullanıldığını gösterir. "Sa" çeşitlemesini kullandığımızda, kent adı "sa halkı yeri" anlamında "sa-r-/sard" olur. Yani "Swarda" çeşitlemesi hiç kullanılmamış olabilir.

Bizce bu daha büyük bir olasılıktır.

Bu durumda Pers'lilerce kullanılan Saparda sözcüğünün "sı" kökünden çeşitlemesi, "Sıparda" adının Pers halkı ya da Luwi dilini konuşan başka halk toplulukları tarafından bu kent için de kullanılmış olması gündeme gelir. Bu durumda kent Sıparta /Ispartanın adaşı olur ki, kentin "Ispartalı göçmenler" tarafından kurulduğu şeklindeki Yunan söylemine niçin gerek duyulduğu da anlaşılabilir olur.

Ancak bu durumda "Asu/Ası" halkıyla Ispartalılar arasında bir köken ilişkisi gündeme gelir. Yoksa ilk Ispartalılar da "Sı" halkından mıdır? Mora yarım adasında kaybolan "sı" halkının atası Pelasg'lılar, yoksa Isparta'da yaşamış mıdır?

Biz şimdi bu soruları bırakıp Anadolu'ya dönelim. Anadolu'da Aşuwa halkının yaşamış olabileceği diğer yerleri tespate çalışalım.

18. ASUWA HALKI BAŞKA NERELERDE YAŞAMIŞ OLABİLİR?

M.Ö.2000 yıllarında İzmir-Manisa dolaylarında bir devlet kumuş olan Asuwa/Aşuwa halkı, Anadolu'nun başka yerlerinde ya da yakın ve uzak çevrede yaşamış mıdır? Devlet, kent yada halk olarak adından söz edilmekte midir?

Bu soruları doğru yanıtlayabilmek için Asuwa/Aşuwa sözcüğünü oluşturan kök sözcüğün articleli Asu/Aşu/As/Ası/Aşı ve articlesiz su/sı/şu/sı biçimlerinin, Abhaz /Abaza dilinde halk adı ve yerleşim adı olarak alabileceği biçimlerin, ayrıca çoğul biçimlerinin incelenmesi gerekmektedir. Doğru yargıya böyle bir çalışmadan sonra, daha kolay ulaşılabilir.

a) Abaza/Abhaz dilinde özel bir ek: "-ra" eki

Abaza/ Abhaz dilinde çok özgül durumlarda kullanılan bir ek "ra" eki bulunmaktadır ki, bu ek çok önemlidir. Sözü edilen dilde bu ek iki şekilde kullanılır. Birinci şekilde klan adının sonuna, ikinci şekilde şahıs zamirlerinin sonuna eklenir.

Klanın bir üyesi tanıtılırken klan adının sonuna, "o klandan, onlardan" anlamında "An-ra Ali, An'lardan Ali, xan klanından Ali" şeklinde; ya da bireye sorulan "kimlerdensin" sorusunun yanıtı olarak, "Sid-ra"(Sid'lerdenim, Sid ailesi'ndenim.) şekillerinde kullanılır. Yani bu ek "-lardanım, -lardan" anlamında yalnız, klan adlarıyla birlikte kullanılan bir ektir(vi).

Bu ekin klanla, klanı oluşturan insanlarla, tanrı arasındaki ilişkiyi gösteren arkaik bir anlamı bulunmaktadır. Sözü edilen klanın yaratıcı güç olan "Ra" ile bütünleştiğini, ondan bir parça olduğunu anlatır. Bu ekin temel işlevi budur.

İkinci durumda bu ek, şahıs zamirlerinin sonuna eklenir. Sa-ra/Sara, Ba-ra /Bara, Wa-ra/ Wara...vb. Ekin buradaki işlevi de aynıdır. Bireyin "Ra" ile bütünleştiğini ondan bir parça olduğunu anlatmaktadır(37).

"Ra" eki bu durumlar dışında hiç kullanılmaz. Bu ek kullanılarak kelimeler çoğul yapılmaz. Abhaz/ Abaza dilindeki çoğul eki "-kue, -ko, -kı" biçimlerinde kullanılan ektir. Şimdiki durumda Apsuwa boyu, "Ra" ekini klan ilenin adıyla birlikte kullanmayı da bırakmıştır. Ama yakın zamana kadar bu ek onlarda da kullanılıyordu.

Bu ekin yaşayan dilde, boy a-
dıyla birlikte kullanıldığına hiç
tanık olmadık. Ama klan adıyla
birlikte kullanıldığından, daha
büyük bir klan olarak düşünülen
boy adıyla birlikte de arkaik dö-
nemlerde kullanılmış olabilir. Bu
olasılık hiç de az değildir.

b) Abhaz /Abaza dilindeki "ra"
sözcüğü

Abhaz/Abaza dilinde bir de
"ra" sözcüğü bulunmaktadır. "Ra"
sözcüğü tek başına kullanılabildiği
gibi, başka sözcüklerle bileşik söz-
cükler de oluşturabilir. Yapısına
girdiği kelimelere "güçlü, yaratıcı
güç, halk, hız ve hareket" anlamları
verebilir. Bileşik kelimelerde "ra,
-re, -rı, -r" vb. şekillerde bulunabi-
lir.

Şimdi Asuwa/Aşuwa sözcüğü-
nün kökü olan "sı/sı, su/şu" söz-
cüklerinin ve article almış biçimle-
rinin oluşturabilecekleri toplum,
birey, tanrı vb. adlarını ve bunların
anlamlarını belirleyelim.

Sur(a)/Şur(a), Sır(a)/Şır(a) :
sı/sı, su/şu halkı.

Güçlü, yaratıcı sı, sı, su, şu.
Asur(a)/Aşur(a), Asır(a)/Aşır(a) :
Asu/Aşu, Ası/Aşı halkı

Güçlü, yaratıcı Asu/Aşu, A-
sı/Aşı

Sıbara/Sıbar, Şıbar/Şıbara :
Sı/Şı oğlu halkı.

Subara/Şubara, Subar/Şubar :
Su/Şu oğlu halkı.

Yine aynı şekilde rus/arus,
rusa/arusa, ars, ras/aras adları,
yaratıcı canlı, güçlü canlı anlamları-
nda toplum adı tanrı adı ve birey
adı olarak kullanılabilir.

19. LUWİ-AUWA DİLİNDE YERLEŞİM ANLAMINDAKİ "A- SA" EKİ

Bu konuda da Sayın Umar ö-
nemli bir tespit yapmaktadır:

Eski Hellenler, Luwi dilinden
ya da onun ardılı olan daha sonra-
ki Anadolu dillerinden gelme -sa
(o arada -asa, assa) bitişli sözcük-
lerde bu -sa bölümünü bazen
olduğu gibi bırakmışlardır... Bazı
örneklerde bu bitişli kimi zaman -sa
diye, kimi zaman bir okunuş ve
söyleniş farkı söz konusu olmaksızın,
-ssa diye yazmışlardır... Kimi

örnekte ise, -sa bitişini -sos'a çevirmişlerdir... Hellenlerin -sa bitişini -sos
ettikleri adlarda, o bitişli kimi zaman, yine bir okunuş ve söyleniş farkı söz
konusu olmaksızın -ssos diye yazdıkları görülmüyor."(38).

Yine Sayın Umar, önemli bir tespitle daha bulunuyor:

"Luwi /Pelasgos sözcüklerinde baştaki a yerine İ'nin çeşitlemeler gör-
mekteyiz."

Sayın Umar'ın bu saptamaları, Asuwa/Aşuwa yerleşim birimlerini tespit
ederken çok işimize yarayacaktır.

20. ASUWA'YLA İLİŞKİLİ GÖRÜLEN HALK YA DA KENTLER.

Bu bölümde, Asuwa'yla ilişkili olabilecek kentlerden ve halklardan yal-
nızca Anadolu'da görülenler incelenecektir.

Hitit karlı 1. Hattuşili'nin (M.Ö.1660-1630) seferleri anlatılırken şöyle
denilmektedir:

"Gelen yılda Hattuşili sefere çıktı ve büyük kral aslan gibi Puran(Fırat)
ırmağını geçti. Haşsu(va) kentini bir salan pençesi gibi eline geçirdi. Üstüne
toz yığdı ve aradan aldığı mallarla Hattuşa'yı doldurdu;gümüş ve altının ne
başlangıcı vardı, ne de sonu."(39).

Yine aynı tablette anlatılmaktadır:

"Ama ben, büyük kral, Tabarna, Huhhu kralını, Hassu kralını yendim.
Kentlerinin içine ateş attım ve dumanını göğün güneş tanrısına ve fırtına
tanrısına çıkarttım ve Haşsu kralını yük arabasının önüne koştum."

Hassu /Haşsu ve Haşsu(va) sözcükleri ne anlama gelmektedir. Çok
zengin bir kent olduğu anlaşılan ve Hattuşa'yı altınlarıyla dolduran,
Haşş(va) kenti nerededir, Neresidir?

Bilinmiyor , bilinmiyor.

Fırat nehrinin ötesinde, belki de kıyısında, zengin bir kent olduğu anla-
şılıyor.

Hassu /Haşsu ve Haşsuwa adıyla anılan bu kent yada halkla Assu/aşsu
/ Aşsuwa'lar arsında bir ilişki var mıdır? Yoksa yalnızca adları mı benze-
mektedir?

Daha önce de tartışıldığı üzere farklı dillerde aynı etnik adların kullanıl-
ma olasılığı çok az, hata hiç yoktur. Bu nedenle bu halkın Aşuwa'yla aynı
halk olma olasılığı çok fazladır. Hassu/Haşsu/Haşsuwa'dan farklı okunmasını
sağlayan "H" harfi iki şekilde bu sözcüğün başına gelmiş olabilir.

Birinci olasılık olarak belirtelim ki, bilim adamlarının saptadığı üzere,
Luwi dilinden sözcüklerinin başında bulunana "a" harfi , tam "a" değerinde
değil, "a" ya yakın bir değerde idi. Hellenler bu sözcüğü "a" ya yakın bir
şekilde okudukları halde , Latin'ler "ha" ya yakın bir şekilde okuyorlardı.
Örneğin Latin'lerin "Hektor"dedikleri sözcüğe, Hellenler 'Ektor' diyordu.

Aslında aynı özellik Abhaz /Abaza dilinde de bulunmaktadır. Bu dilde
article olarak kullanılan ve Türkçe'de "a" değeri verdiğimiz ses, aslında tam
"a" değerinde olmayıp a, h, ğ, arasında söylenen bir sestir. Sayın
Büyüka'nın da belirttiği üzere bu ses yalnızca article de olmayıp "üstün,
yüce" anlamında bir ululama terimidir. Bu ses apsuwa'larda "a" ya dönüş-
müş olmakla birlikte, diğer üç boyda da "ğha" değerinde söylenmektedir.
Büyük bir olasılıkla Luwi dilinde de ses bu değerde söyleniyordu.

Luwi dilinin bu özelliğinin sonucu olarak, aslında Asu/Aşu /Aşuwa olan
sözcükler, Hasu /Haşu /Haşuwa biçimlerinde söylenip yazılmış olabilir.

İkinci olasılık olarak belirtelim ki, Abaza/Abhazlar "bey1" dedikleri ve
asalet sıralamasında birinci sıraya koydukları klan ailelerine ah, ahai, aha
diyorlar ki, Bu sözcüklerde article almayabilir. Bu sözcüklerin article alma-
mış içimi olan "ha" sözcüğü Abhaz /Abaza dilinde "yüce" anlamına ge-
lir(40). Hassu /Haşsu /Haşsuwa sözcükleri de yüce anlamındaki "ha" söz-
cüğü ile bileşik kelime oluşturmuş olabilirler.

Tyana /Bor yakınlardaki Kermerhisarın yerinde olduğu kabul edilen Asbamaion yerleşimi de büyük bir olasılıkla Asuwa/Aşuwa halkını işaret etmektedir. Sözcüğün başındaki "Maion" bu çalışmamızda Abhaz/Abaza klanı olduğunu belirlediğimiz Maan / Mağan'ları işaret ediyor olabilir. "Asba" sözcüğü ise "As oğlu" anlamındadır. Bu durumda "Asbamaion", "As oğlu Maan" anlamına gelir.

Pontos Kapadokya'sında bir yerleşim olan "Asiba" kenti, "Asi oğlu" biçiminde Abhaz/Abaza dilinden bir sözcük olarak "siba" klan ailesini ya da as halkını işaret ediyor olabilir.

Bodrum-Akyarlar civarında bir kale olan Aspat kenti, As/Aş oğlu yeri anlamında olabilir.(41).

Ankara-Aksaray arasındaki "Aspona" kenti, "Aspana" biçiminde olabilir. Bu da Bu da "as/aş oğlu yeri demektir(42).

Truva bölgesinde bir kentin adı, Aiolis bir ılcının adı, Edremit yakınlarında bir köyün adı olarak görülen "Astrya" adı da(43), As-tyra biçiminde "As/Aş büyük yeri" anlamında bir yerleşimi belirtebilir.

Çanakkale yöresinde Assos kentinin kök sözcüğü "As-Sa" biçiminde, "As yeri" anlamında olabilir. Kilikia'da şimdiki Dört Yol yakınlarında bir ilkçağ kentçisi olan "İssos" da "Assos'un bir çeşitlenmesidir ve aynı anlama gelir.

İsba kenti d "As oğlu" anlamındadır. Zaten Bilge Umar'da aynı saptamayı yapmaktadır: "Hierokles'de Sabaion(o'su Hellen yazımında Omega ile; böyle olunca, Hellen dilinde "Saba"lının anlamını belirtir.) Adın Anadolu'lu öz biçimi Sba, Swa olmalıdır"(44).

Daha önce sözünü ettiğimiz Siba klan ailesi tekrar karşımıza çıkıyor. İşin ilginç yanı bu aileye "Saba"da deniliyor. Bu ailenin Türkiye'deki kollarından biri de "Seba" soyadını kullanıyor.

Aşuwa'yla ilişkili görülen kentlerden biri de Hurri-Mittanni başkenti olan Waşşukani / Wassukani'dir.(vii) Habur bölgesinde Mardin'in güneyinde Tel Fehe-

riye'de olduğu sanılan Waşşukanın yeri kesin saptanamamaktadır(45). Wassukani/Waşşukani sözcüğü Abhaz/Abaza dilinde kurulu buluyor. Ek almış bir şekilde Asu/Aşu yerleşim yerini göstermektedir.

Baştaki "wa" bu dilde halen kullanılıyor ve dost anlamına geliyor. Son-daki "ni/ni" sözcük olarak düşünüldüğünde "ana" anlamına gelmektedir. Coğrafi yerler gösterilirken "-yeri" anlamında kullanılan bir ektir ve halen kullanılır. Bu sözcükte de bu anlamda kullanılmaktadır. "Ka" ise Abahaz /abaza dilinde "-yeri" kullanıldığı gibi aynı zamanda baş anlamına da gelir. Bu sözcükte de baş anlamında kullanılmaktadır. Bu durumda "Wa-su-ka-ni /Wassukani"sözcüğünün anlamı "dost Asu/ Aşu baş yeri/Dost/iyi) Asu yeri" anlamına gelir.

Son olarak da İssuwa ülkesinden söz edeceğiz. Daha önce de belirttiği gibi Luwi dilinde "a" ile başlayan sözcüklerin "i" çeşitlenmesi de bulunmaktadır. Daha doğrusu article olan "a", "i" şeklinde de kullanılmaktadır. Bu durumda İssuwa ile Assuwa eşitlenir. Yani bu iki ülke de "sı/sı/su/şu" ülkesidir. Peki, nerededir bu ülke?

Günaltay'a göre Munzur Dağı'nın güneyinde, Hozat ve havalisindedir(46). Balıkcı'ya göre Malatya'nın doğusunda, Fırat ırmağının sol kıyısındadır. Umar'a göre bu ad Assuwa'nın çeşitlenmesidir ve Elaziğ Altınova yöresi olduğu kesindir.(47).

21. SONUÇ

Bu çalışmamızda Çerkes boylarından yalnızca birinin (Aşuwa'ların) ilkçağda Anadolu'daki varlığı özgün verilerle tartışıldı. Ancak bu Çağda Anadolu'da yalnızca Aşuwa boyu değil, Apsuwa, Aşkariwa, Sasuwa boyları da görülmektedir.

Ayrıca Adige'ler ilkçağlardaki özgün isimleriyle Zakuwa/Zaka/Saka/Zak / Sık /Siga/Zığa halkı ve klanları da görülmektedir.

Ve Çerkes'lerin aynı soydan inen kardeşleri Laz'lar da özgün isimleriyle Anadolu da anılmaktadır.

Ve Kafkas halkının tanrıları, Ma, Kıpala, Artamis, Athena, Apha, narik, Teşup...

Zamanı ve yeri geldiğinde bunlar, Özgün çalışmalarla okuyucuya sunulmaya çalışılacaktır.

1. Ümit Özveri, Nart Dergisi, Mart-Nisan 2000, 17.sayı, s.38.
2. Hayri Ertem, Boğazköy Metinlerinde Geçen Coğrafya adları Dizini, s.21.
3. Bilge Umar, Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi, s.25
4. Umar, a, g.e.s.47.
- (i) Şimdiye kadar hangi dilden olduğu konusu çokça tartışılan Türk sözcüğü Abhaz/Abaza dilindendir. Abhaz dilinde "büyük güçlüler,büyük insanlar"anlamına gelen bileşik bir kelimedir. ("Tura"sözcüğü Sanskritçe'de "büyük güçlü"anlamına gelebilir. Ancak sondaki "k"sesi bu dilde açıklanamaz.)
- (ii) Sözcüğün çeşitli şekillerde yazılışı için bakınız,Merlin Stone, Tanrılar Kadınları,S.128.
5. Ömer çapar Tarih Araştırmaları Dergisi, 1981-1982, cilt XIV.s.388
6. Samuel Henry Hooke, ortadoğu Mitolojisi s.43.
7. Bilge Umar, İlkçağda Türkiye halkı, s.116.
8. B.Ömer Büyüka, Kafkas Kaynaklarına Göre İlk Yurttaşlar-İlk insanlık Kafkas Gerçekleri, 2.cilt: S.224-229
9. B.Ömer Büyüka, Abhaz Mitolojisi Anaç mı?s.109-110
- (iii) Klan aile terimi, ilk dergimizin 17. sayısındaki çalışmamızda kullanılmış ve tanımlanmışsa da nedense dizgide yer almamıştır. Klan Aile: Arkaik özelliklerini günümüzde de devam ettiren, aynı ortak atadan geldiğine

inanan, klan içerisinde evlenme yasağı uygulayan, aynı klan adını kullanan ailelere denir.

10. Yurt Ansiklopedisi, s.4257.

11. M.Şemseddin Günaltay, Yakın Şark ve Anadolu, s.343.

12. A.Müfid Mansel, Ege ve Yunan Tarihi, S.19.

13. Günaltay, a.g.e S.351

14. Bilge Umar Türkiye halkının İlkçağ Tarihi, S.54.

15. Çapar, a.g.e s.383.

16. Bilge Umar, İlkçağda Türkiye Halkı, S.120.

17. Umar, a.g.e S.120.

(iv). Bazı yazarlara göre bu seferi 11. Tudhaliya düzenlemiştir. Yurt Ansiklopedisinin yazarları da bu görüştedir. Ancak biz, 11. Tudhaliya tarafından düzenlendiği görüşündeyiz.

18. Yurt ansiklopedisi, 6.Cilt, s.4259.

19. Bilge Umar, Türkiye'de Tarih-sel Adlar, s.536.

(v). Ah, Ahı, Aha'nın Adige dilindeki karşılığı Pışır'dır.

20. Günaltay, a.g.e s.57.

21. Halikarnas Balıkçısı, Hey Koca, Yurt, S.36

22. B.Ömer Büyüka, Abhaz Mitolojisi Anaç mı? S.12-145-228

23. Umar, a.g.e s.57

24. Günaltay, A.g.e.s.350

25. Halikarnas Balıkçısı, Arşipel, s.157.

26. Halikarnas Balıklı, Anadolunun Sesi, s.29.

27. Günaltay, a.g.e s.350.

28. Gerge Thomson, tarih öncesi Ege, 1.cilt, s.214.

29. HalikarnasBalıkçısı, Anadolu'nun sesi s.35.

30. Umar, a.g.e. s.122-646

31. Özveri, A.g.y. s.44

32. Halikarnas Balıkçısı Sonsuzluk Sesiz Büyür, s.143

33. Halikarnas Balıkçısı Anadolu'nun Sesi, s.22

34. George Thomson, a.g.e.s.212-213

35. Umar a.g.e.s.708

36. Umar, a.g.e.s.132.

(vi) Aynı işlevi gören bir ek de Adige dil grubunda bulunmaktadır. Bu ek Adige dilinde işlevi hiç değişmeden "-kha, -ha" biçimlerinde kullanılır.

37. B.Ömer Büyüka a.g.e s.104.

38. Umar, a.g.e.s.123-124.

39. Ekrem Akurgal, Anadolu Uygarlıkları s.56

40. B.Ömer Büyüka, Abhaz tarihinin İskeleti, s.25

41. Umar, a.g.e.s.122

42. Umar, a.g.e.s.122

43. Umar, a.g.e.s.129

44. Umar, a.g.e.s.347

(vii) Akurgal'ın, "Vaşşukani" yazdığı kenti, Umar, "Vaşşukani" yazar

45. Akurgal, a.g.e.s. 119.

46. Günaltay, a.g.e.s. 87-317-330.

47. Umar, a.g.e.s.350.

KAYNAKÇA

A.Müfid Mansel, Ege ve Yunan Tarihi, T.T.K yay.Ank.1988.

Bilge Umar, Türkiye Halkının İlkçağ tarihi, E.Ü.B.Y.Y.O. yay. İz. 1982.

-İlkçağda Türkiye Halkı, İnkılap yay.İst.1999.

-Türkiye'deki Tarih-sel Adlar, İnk.yay.İst.1993.

Ekrem Akurgal, Anadolu Uygarlıkları, Net yay. Ank. 1989.

B.Ömer Büyüka, Abhaz Mitolojisi Anaç mı? Abhazoloji yayınları yay. 1971.

-Kafkas kaynaklarına göre İlk yaratılışlar-İlk İnsanlık -Kafkas Gerçekleri, 2.cilt, Abhazoloji yay.1986

Halikarnas Balıkçısı, Anadolu'nun sesi, Bilgi yay.1984.

Sonsuzluk Sessiz Büyür, Bilgi yay.1986.

Hayri Ertem, Boğazköy Metinlerinde geçen Coğrafi Adlar Dizini, DTCF.yay.

George Thomson, Tarihöncesi Ege, 1.cilt, Payel yay.1985.

M.Şemseddin Günaltay, Yakın Şark 11 Anadolu, T.T.K yay. Ank.1987.

Merlin Stone, Tanrılar Kadinken, Çev.Nilgün Şarman Payel.yay.İst., 2000

Ömer Çapar, Tarih araştırmaları Dergisi, 1981-1982, cilt:XV1, D.T.C.F.yay., Ank 1982.

Samuel Henri Hooke, Ortadoğu Mitolojisi, Çev. Alaeddin Şenel, İmge yay. Ank.

Ümit Özveri, Nart Dergisi, Mart-Nisan 2000., Ank.

Yurt ansiklopedisi, Anadolu yay., İst.1983.

Halikarnas Balıkçısı, Hey Koca Yurt, Bilgi yay. 1984.

ADIĞEY CUMHURİYETİ ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI İLE YAPILAN RÖPORTAJ

Zaman su gibi akıp gidiyor. 1 Ağustos tarihinde ilk Kosovalı Adıge grubunun vatana gelişi ikinci yılını doldurdu. Bugün Adıgelerin tarihine altın harflerle yazılmış durumda. Savaş ateşinden kurtarılan bu insanlara yeni bir yaşam sağlanabilmesi için Adıgey Cumhuriyeti yöneticileri, vatandaşları ve dış ülke Adıgeleri ellerinden geleni yaptılar. Bugünlerde ise vatanlarına dönenlerin sorunları ile ilgilenme işi Adıgey Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na verildi. Bakan Raziye Natho ile bu konuda yapılan bir söyleşiyi sunuyoruz.

21 Şubat 2000 tarihinden itibaren vatanlarına dönenlerin (repatriant) sorunları ile ilgilenme görevi Bakanlar Kurulu'nca sizin bakanlığınıza verildi. Bu sürede neler yapıldı?

Sizin de belirttiğiniz gibi birkaç aydan beri vatanlarına dönenlerin sorunlarıyla bakanlığımız ilgilenmektedir. Bu görevin bize verilmiş nedeni de dönenlerin daha çok sosyal problemlerle karşılaşılıyor olmalarıdır. Bakanlığımızın bu konularda yapması gerekenler hiç de az değildir. Dönenlerin kişisel sorunları yanında onların ikamet edecekleri Mafehable Köyü'nün yapımı da bizim görevlerimiz arasındadır. İlk iş olarak dönenlerin yasalarımıza göre yararlanabilecekleri emekli aylıkları, işsizlik ve çocuk yardımlarını almaları için

almaları için gerekli çalışmaları yürütüyoruz. Oturma izni ve vatandaşlık kazanmaları ile ilgili sorunlarla uğraşıyoruz. Soydaşlarımızın "mülteci" statüleri olmadığı takdirde Rusya Federasyonu'nun yasalarınca sağlanan haklardan yararlanma imkanları yoktur. Bu sorunları da çözmek için çalışıyoruz. Çalışma alanımız sadece Kosovalılarla sınırlı kalmamakta, daha önce çeşitli ülkelerden dönüş yapmış olan soydaşlarımızı da kapsamaktadır. Bu amaçla da hükümetin oluşturmuş olduğu "Vatanına Dönenlerin Adaptasyon Merkezi" ile ve dönenlerin kendilerinin oluşturdukları DAR Derneği ile ve ilçe yöneticileriyle uyum içerisinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Mafehable Köyü'nde 7 evin bitirilerek sahiplerine verildiğini, kalanların da kısa sürede biteceğini duyduk. Bu konuda neler söyleyeceksiniz?

7 evin bitirilerek sahiplerine verilmiş olması sevindirici bir olay olmuştur. Oturmaya hazır olan 7 ev daha yakında sahiplerini bulacaktır. Geri kalan 8 evi ise yaz sonuna kadar bitirmeyi amaçladık. Başkan Putin, bu konuda Başkan Carım'a yardım sözü vermiştir. Rusya Federasyonu'nun Mülteci Hizmetleri Dairesi ile işbirliği halindeyiz. Gerek konutlar için gerekse dönenlerin barınmaları için yaptığımız harcamaların Rusya Federasyonu (R.F.) Hükümeti tarafından bize ödenmesini bekliyoruz. Amacımız kış gelmeden herkesi evine yerleştirmektir. Evlerin yapımı tamamlanınca soydaşlarımızın tümü şimdi kaldıkları Geçici Barınma Merkezi'ni terk edip köylerine yerleşmiş olacaklardır. İkinci grup

olacaklardır. İkinci grup olarak gelen Kosovalılar için de Maykop'ta 12 daire satın alınarak yerleştirilmişlerdir. Bu dairelerin giderleri de Dönelere Yardım Vakfı'nca karşılanmaktadır.

Bugün soydaşlarımızın geçici olarak barındıkları ve adına Dönelerin Adaptasyon Merkezi dediğimiz bina, soydaşlarımız evlerine yerleştikten sonra ne olacaktır?

Bu bina Bakanlığımızca satın alınmıştır. Kosovalıların ikamet zorunluluğu nedeniyle yeterince yeterince onarılamamış ve restore edilememiştir. Kosovalılar'ın oradan ayrılmasının ardından tamir ve restore edilecektir. İsmi aynen korunacak ve bundan sonra dış ülkelerden vatanlarına dönecek olan soydaşlarımız kendilerine bir konut buluncaya ve ülkeye alışuncaya kadar burada ücretsiz kalmaları sağlanacaktır.

Savaş ateşinden kurtarılan insanlara yardımcı olmak tabii ki gereklidir. Bunların dışında başka ülkelerden dönüş yapan insanlarımız da var Adıgey'de. Onlardan size başvurular olmuyor mu? Ne gibi problemleri var ve onlara nasıl yardımcı oluyorsunuz?

Vatanlarına dönelerin sorunları Bakanlığımıza tevdi edildiğinden beri Kosovalılar dışında bir çok insan da bize çeşitli sorunları nedeniyle başvurdu. Örneğin vatanına dönmüş olan bir anne ile kızına kendilerine ev buluncaya kadar merkezimizde yer verdik. Aynı şekilde satın

aldıkları eve sahip olamayan ve bu yüzden mahkemelik olan çok çocuklu bir aileye de merkezimizde yer vermiş olduk. Bunlar gibi başka birçok insan daha başvurmuştur. Geldikleri ülkelerde aldıkları diplomaların burada da geçerli olması ile ilgili sorunlar vardır. Üç ayda bir merkezimizde dönel insanlarımızla toplantı yaparak sorunlarını dinliyor ve çareler arıyoruz. Mafehable Köyü'nde kendi parası ile ev yapmak isteyenlere merkezimizin müdürü yardımcı olmaktadır. Kısacası cumhuriyetimizde dönelere yardım amacıyla kurulmuş vakıf ve DAR Derneği ile birlikte dönelin sorunlarını çözmeye ve onlara elimizden geldiğince yardımcı olmaya uğraşıyoruz.

İleriki çalışmalarınızda hangi konulara öncelik vereceksiniz?

Doğrusu bu işin bana verileceğini hiç düşünmemiştim. R.F. Hükümeti bu konuda yapmış olduğumuz harcamaları bize ödeyeceğini vaad etmişti. Bakanlığımız bu amaçlarla bugüne kadar oldukça yüksek sayılabilecek miktarlarda harcama yapmıştır ve bu paranın bize tekrar geri dönmelerini sağlayacağız. Yaptığımız işin bir ulusal görev olduğunu kabul ediyorum ve bu nedenle bir gün dahi bıkkınlık ve pişmanlık duymuş değilim. Önümüzdeki en önemli hedef aramıza dönel insanlarımızı güzel karşılamak ve onların iyi bir yaşam kurmalarına yardımcı olmaktır. Bunu başabilirsek bu alandaki tüm çabalarımızı boşa gitmemiş sayacağım. Dış ülkelerde yaşayıp vatanına dönüp dönmeme konusunda tereddütlü olan soydaşlarımızın yaptığımız bu çalışmalardan ve dönel insanların başarılarından etkileneceklerine inanıyorum. Bu yüzden bakanlığımız kendisine verilen bu görevi imkanları ölçüsünde yerine getirmeye çalışacaktır.

Adıgey Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Natho Raziye (ortada)

Röportaj: Aminat Jacemiko

[30 Haziran 2000 tarihli Adıge Mak gazetesinin "Dış Adıgelerin Yaşam Dünyası" ekinde çeviren: İ. Çetao.]

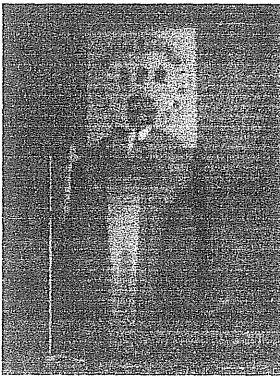
MAYKOP'TA

“VATANINA DÖNENLER GÜNÜ”

KUTLANDI

Yugoslavya'nın Kosova bölgesinde yaşayan Adıgeler toplu olarak 1 Ağustos 1998 tarihinde Adıge Cumhuriyetine dönmüşlerdi. Adıge Cumhuriyeti Başkanı Aslan Carım bu günü tarihsel önemi nedeniyle “Vatanına Dönerler Günü”(Repatriant

Günü) olarak ilan etmiş olduğundan iki yıldır 1 Ağustos günü Adıge Cumhuriyetinde kutlanmaktadır.

Bu yılın kutlama törenleri Adıge Cumhuriyeti Dram

Tiyatrosunda yapıldı. Törenlere vatanına dönerlerin yanı sıra Cumhuriyetin yöneticileri, dış ülkelerde yaşayan Adıgeler ve kalabalık bir halk topluluğu katıldı.

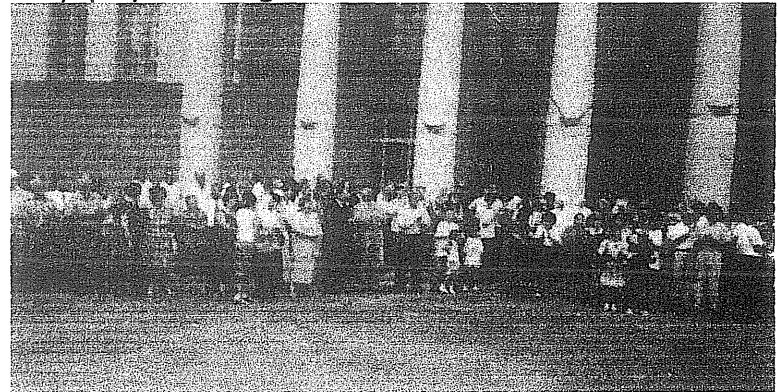
Törende Adıge Cumhuriyeti Başkanı Aslan Carım, Parlamento Başkanı Yevgeni Salov, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Natho Raziyet, Maykop şehri Yönetim Başkanı Mihail Cernicenko, Adıge Yazarlar Birliği Başkanı İshak Maşbaş, Dönerlere Yardım Vakfı Başkanı Necdet Hatam, Dil Öğrenim

Merkezi AKTİV'in yöneticisi Mehmet Uzun, Adıge'ye ilk döner kişi olan Davut Libzu birer konuşma yaparak bu gün ile ilgili görüş ve düşüncelerini dile getirdiler.

Almanya'da yaşayan Dr. İhsan Saleh (Wicuh) de bir konuşma yaptı ve vatanına dönmüş olanların arasından kendisinin belirlemiş olduğu üç kişiye nakdi yardımda bulundu.

Vatanına dönmüş olanlardan eğitim ve kültür alanında başarılı olan dört kişiye Kültür ve Eğitim Bakanları tarafından takdir belgeleri ve armağanlar sunuldu.

Vatanına dönmüş olanların çocukları Adıgece ve Rusça şiirler okuyup oyunlar sergilediler.

Törenler Adıge düğünü ile sona erdi. (İ. Çetao, Maykop)

KAFKAS DERNEĞİ'NDEN EĞİTİM HİZMETİ

ANAVATANDA ÜNİVERSİTELER

Bahri KAZBEK

Kafkas Derneği Eğitim Kolu Başkanı

1999-2000 öğrenim yılının sona ermesi ve üniversite giriş sınav sonuçlarının üniversite adaylarına bildirilmesinden sonra Kafkas Derneği Genel Merkezi olarak ihtiyaç olan öğrencilerimiz için oluşturduğumuz **Eğitim Destek Fonu** ve Kuzey Kafkasya Üniversitelerinde yüksek öğrenim hakkında okurlarımıza ve öğrencilerimize son durum hakkında yeni bilgiler vermeyi yararlı gördük.

EĞİTİM DESTEK FONU

25.06.1997 tarihinde Genel Merkez'in 43 sayılı kararı ile oluşturulan Eğitim Kolu, görev aldığı tarihten itibaren bir yönetmelik hazırlayarak, bu Fon'un kullanma kurallarını belirlemiş ve şubelerimizle temasa geçerek; Yönetmelik tanımına giren öğrencilerimizin derneklerimize yollanan Eğitim Desteği Formunu doldurarak, yörelerindeki derneklerimize onaylattıktan sonra Genel Merkezimize yollamaları istenmiştir. Düzenli bağışlar veya bir defaya mahsus bağışlarla kurulan ve 1997-1998 yılında 13 öğrencimizin başvurusuna her ay 10,000,000 TL. ile cevap veren Eğitim Fonu, 1998-1999 yılında öğrencilere her ay ödenen miktarını yine 10,000,000 TL olarak uygulama-

yıp yine bu öğrenim yılı içinde 23 öğrencimize, 1999-2000 öğrenim yılında 32 öğrencimize normal eğitim desteği, 124 depremzede öğrencimize de fakir-zengin ayırımı yapılmazın ayda 12.500.000.- TL maddi destekte bulunulmuştur.

Özellikle depremzede öğrencilerimize yapılan maddi desteğin kaynağı, geçen yıl bir çok eleştiriye rağmen Bodrum'da bulunan gençlerimizin almış oldukları ortak karar uyarınca yurt içinde ve yurt dışında özellikle Amerika, Almanya ve Hollanda'da gençlerimizin öncülüğünü yaptığı kampanyalar sonucu sağlanan maddi katkılardır. O itibarla gençlerimize, yurt dışından ve yurt içinden eğitim fonlarımıza bağışta bulunan ve onlara öncülük eden herkese gönülden teşekkür borçluyuz.

Depremzede öğrenciler için sağlanan bir defaya mahsus yurtdışı yardımların devamı bu yıl için belki de mümkün olamayacaktır. O itibarla, depremzede sıfatıyla 2000-2001 öğretim yılında yardım yapma imkanına şu an için sahip değiliz. Esasen söz konusu yardımın bir öğretim yılı süreli olduğunu, yardımdan yararlanan gençlerimiz ve yöre derneklerinin yöneticileri de bilmektedirler. Buna rağmen, yeterli kaynak sağlanabilirse hiç olmazsa, sınıflarını başarıyla geçen ve mali durumunun yetersizliğini şubelerimiz kanalıyla kanıtlayan gençlere yardımı devam ettirmeyi biz de arzu ederiz.

1999-2000 öğretim yılında fakir ama çalışkan olduğu için maddi katkıda bulunduğumuz öğrenci sayısını 100 öğrenci olarak hedeflemiştik. Ama depremzedeler hariç tutulduğu halde bu hedefe ulaşamadık. Kafkas Araştırma, Kültür ve Dayanışma Vakfı (KAFDAV)'nın kurulması yanında inşallah, Yurt içi ve Yurt dışı hayırsever hemşehrilerimizin de destekleriyle 100 rakamına bu öğretim yılında ulaşabiliriz ümidindeyiz.

Yönetim ve Eğitim Kurulu olarak önümüzdeki öğretim yılından itibaren eğitim katkısı yapacağımız öğrencileri belirlemede yeni bir uygulamaya geçme kararı almış bulunuyoruz. Toplum olarak gelecekte ihtiyaç duyacağımız uzmanlık alanlarında öğrenim gören, çalışkan ama mali durumu elverişli olmayan gençlerimizi ön planda tutacağız.

Depremzede sıfatıyla geçtiğimiz öğretim yılında yardım almış olan gençlerimiz de dahil, şubelerimiz kanalıyla ilk kez bu yıl müracaat edecek öğrencilerimiz arasında; Hititoloji, Önasya Arkeolojisi, Sosyal Antropoloji, Siyaset bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kamu Yö-

Kamu Yönetimi, Endüstri, Elektronik ve İşletme Mühendislikleri ve İletişim gibi bölümlerinde okuyup başarılı ama mali durumu iyi olmayan gençlerimiz varsa onlara öncelik verilecektir. Ayrıca, yardım alan gençlerimizin Kafkas kültürüyle ilgilenip ilgilenmedikleri sürekli olarak izlenecek ve mezun olduktan sonra eğitim yardımlarımıza katkıda bulunma zorunluluğu da uygulamaya bu yıl konulacaktır.

"İnsana yatırım", "Geleceğimizi inşa etmek" gibi, klasik dokunuşlarla, umulan insanlarımızı harekete geçirmek, sanıldığı kadar kolay olmamaktadır. Baş döndürücü bir hızla gelişen dünyamızda, kendi gerçeklerimiz karşısında "Eli Böğründe" kalmamak için daha ince bir sezis ve hiç eksilmeyen sorumluluk anlayışı ile tüm hemşehrilerimize seslenebilmemiz gereklidir.

Bu konuda Dernek Başkanlarımız ve Yönetim Kurulu Üyelerimize düşen görevi iyi anlamak gerekmektedir.

Eğitim Kolu Yönetmeliği gereğince, Eğitim Fonu desteğinin sürebilmesi, öğrencilerimizin başarı ortalamalarının İYİ/ÇOK İYİ olmaları ile mümkündür. Kıt olan kaynaklarımızın verimli olması ancak böyle bir gayretle bir anlam kazanacaktır. Dolayısıyla, Derneklerimizin eğitim süreci içinde formunu onayladıkları öğrencilerimizin, toplumdaki genel davranışları ve öğrenim durumları ile yakından ilgilenmeleri bu yükümlülüğün bir devamıdır.

Prensip kararının mevcudiyeti dolayısıyla hiçbir öğrencimizin kimliği ne burada ne de başka türlü açıklanmamıştır, açıklanmayacaktır.

Bu vesileyle Eğitim Yardımıyla ilgili hesap numaralarımızdaki değişiklikleri duyarlı insanlarımızın dikkatine bir kez

daha sunmakta yarar görüyoruz.

Kafkas Derneği Genel Merkezi Eğitim Yardımı Hesapları

Halk Bankası Necatibey/ Ankara Şubesi **29964** nolu hesap

Halk Bankası Meşrutiyet/Ankara Şubesi **21735** nolu hesap

Sayın Dernek Başkanlarımızın banka hesap numarası değişikliğini ilgililere duyurmalarını rica ediyoruz.

Bu konudaki açıklamalarımıza son vermeden önce önemli bir konuyu dile getirmek isterim.

Kendisinden Eğitim Fonu'na katkıda bulunmasını rica ettiğimiz bazı hemşehrilerimiz, kendilerine bir veya birkaç öğrenci ismi bildirmemizi, bu öğrencilere okullarını bitirinceye kadar kişisel olarak yardım etmeyi üstleneceklerini beyan etmişlerdir.

Gerek öğrencilerimizin yardım almadaki hassasiyetleri, gerek böylesine önemli bir faaliyetin devamlılık açısından arz ettiği önem, gerekse şiddetle ihtiyaç duyduğumuz KURUMLAŞMA zarureti, zaten gerçekleşme oranı son derece zayıf olan, böyle bir seçeneği seçmekten bizi alıkoymuştur.

Öte yandan, resmen Genel Merkezimize bildirilmemesine rağmen bazı üye derneklerimizde benzer bir Eğitim Destek faaliyetinin mevcudiyeti hakkında duyurular alınmıştır. Oysa aynı alanda ve aynı sorumlulukla sürdürülen faaliyetlerin daha güçlü ve sonuç alıcı olabilmeleri açısından birleştirilmesinde büyük toplumsal çıkar ve yarar görmektedir.

KUZAY KAFKASYA ÜNİVERSİTELERİ

Genel Durum

Maykop, Nalçık ve Krasnodar kentlerinde bulunan ve çeşitli dallarda eğitim-öğretim yapılan üniversitelerimize çeşitli öğretim yıllarında muhtelif sayıda öğrenciler gönderilmiştir. Ya kişisel veya derneksel insiyatiflerle bu üniversitelere giderek halen öğretime devam eden toplam öğrenci sayısı bugün için 83'tür.

Öğretim yılı içinde yapılan takip ve incelemelerde görülen, eğitimsel, sosyal ve idari aksaklıklar için önümüzdeki öğretim yılında gerek KAF-DER kanadında gerekse Üniversitelerde gerekli önlemler alınacak ve öğretimin daha etkin ve yararlı olması sağlanacaktır. Zira, elimizde bulunan 1999-2000 öğretim yılı devam durumları ve yıl sonu notları beklenenin çok gerisindedir.

Bu bölümde önemle vurgulamak istediğimiz üç konu var:

1. Kuzey Kafkasya (Orta Asya Cumhuriyetleri de dahil olmak üzere) üniversitelerinden mezun öğrencilere, Türkiye'deki Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) tarafından MUADİLİYET verilmemektedir. Bu okullardan mezun öğrencilerin kendi branşlarında Muadelet alabilmeleri için Türkiye'deki denk üniversitelerde yeniden bazı dersleri alarak sınava girmeleri şartı mevcuttur. Ancak Kuzey Kafkasya Üniversitelerini bitiren öğrenciler, Rusya Federasyonu içerisinde kendi branşlarında iş bulma ve çalışma hak ve serbestiyetine sahiptir. Kuzey Kafkasya'daki Üniversitelerin de diğer Dünya Üniversiteleri gibi kabul edilip mezunlarına sorun çıkarılmadan MUADELET verilmesini teminen YÖK ile bir dizi görüşmeler yapılmış ve Maykop, Nalçık ve Krasnodar Üniversiteleri bilgilendirilerek YÖK'e nasıl bir yazılı müracaat göndermeleri gerektiği hususunda kendilerine örnek belgeler verilmiştir. Şayet bu üniversitelerin yazılı müracaatla-

rı kabul edilir ve yerinde yapılacak tetkikler sonucunda olumlu bir karara ulaşılabilirse şu anda yaşanmakta olan tüm sorunlar kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Üç üniversitenin yapacağı müracaat sonucu YÖK olumlu karar verir ve her üç Üniversiteyi de resmen tanıdığı Dünya Üniversiteleri listesine alırsa, bundan böyle gençlerimiz, Türkiye'de ÖSS sınavına katılırken adı geçen bu Üniversiteleri tercih edebilecekler ve Türk Milli Eğitim Bakanlığı kanalıyla Kuzey Kafkasya'ya gidip okuyabilecekler ve böylece denklik sınavına girmek gibi bir problem kalmayacaktır.

2. Kuzey Kafkasya Cumhuriyetlerinden herhangi birisindeki üniversitelerde öğrenim yapmak isteyen öğrencilerin, Türkiye'de bu yıl (2000) yapılan Ö.S.S sınavından yeterli notu almaları gereği mevcuttur. Bu not; 2 yıllık ön lisans yapılacak öğrenim branşları için 105 puan, 4 yıllık Lisans öğrenimi yapılacak branşlar için 120 puandır. Daha düşük puan alan öğrencilerin adı geçen üniversitelerde okumak üzere Dernek Genel Merkezine başvurumaları gerekmektedir. Zira öğrenci olarak Kuzey Kafkasya Üniversitelerine gitmek üzere yetersiz puanla yapılan başvurular cevaplandırılmayacaktır.

3. Özellikle erkek öğrenciler ilk iki konu dışında askerlik hizmeti mükellefiyetleri nedeni ile Dernek Genel Merkezi tarafından istenecek belgeleri doğru ve eksiksiz olarak Derneğimize teslim etmek durumundadırlar. Genel Merkezimiz bu evrakları; ilgili üniversite, Moskova'daki Türk Milli Eğitim Ataşeliği ve Türk Milli Eğitim Bakanlığı onayları ile ilişkilendirerek, bu öğrencilerin Kuzey Kafkasya'daki öğrenim-

lerine yasal bir formasyon kazandırmakta ve zamanı geldiğinde askerlik hizmetleri otomatik olarak tecil edilerek, yoklama kaçağı ve/veya bakaya durumuna düşmelerine engel olmaktadır. Sadece başvuru sırasında değil, öğrenim esnasında sınıf geçme durumunun da süresi içinde yukarıda zikredilen resmi ünitelere bildirilmesi, öğrencilik hali ve askerlik hizmeti ilişkisini aksatmadan sürdürmek açısından önemlidir.

A. MAYKOP ÜNİVERSİTESİ

Öğrenim yapılan Fakülteler:

Dil ve Edebiyat Fakültesi (Adivge, Rus, İngiliz, Fransız, Alman Dil ve Edebiyat), Matematik, Matematik Kompüter, Fizik, Fizik Kompüter, Tarih, Coğrafya, Biyoloji, Kimya, Ekonomi, İş idaresi, İşletme, Hukuk, Bilgisayar Müh., Spor, Tıp Fakültesi, Müzik.

Bir yıl Rusça Dili hazırlık dönemi zorunludur. Hazırlık sınıfı bitirme notu olarak ilk yıl (tam not 5 puan üzerinden) 3 puan ve daha fazla puan alıp üst sınıflarda yer alan misafir (Türkiye'den giden) öğrencilere, daha üst sınıfları ÜCRETSİZ okuma hakkı verilmektedir. Geçerli olan 3 notun altında alan öğrencilerin daha üst sınıfları okumak için, okudukları branş ile ilgili olarak ödeyecekleri ücret 2000-2001 öğretim yılı için şöyledir:

Hazırlık sınıfı+Rusça Kursu grubunun, sınıf mevcudunun 10 kişiden az olmaması koşuluyla 2000-2001 öğretim yılı harç tutarı toplam 600 Dolar civarındadır.

2000-2001 öğretim yılı normal bölüm harçları;

Hukuk Fakültesi 12.000 Ruble= 450-500 dolar,

Ekonomi Fakültesi 10.000 Ruble= 350-360 dolar,

Yabancı Diller 9.000 Ruble=325-350 dolar,

Sosyoloji-Pedagoji 8.000 Ruble=285-300 dolar,

Müzik, İlk Öğretim. Nas Fakl. 6000 Ruble=225-240 dolar,

Üniversitenin paralı yurt imkanı mevcuttur.

B. NALÇIK ÜNİVERSİTESİ

1929 Yılında kurulmuş eski ve köklü bir üniversitedir. Khabardey-Balkar Cumhuriyeti ile Derneğimiz arasında mevcut olan kültür anlaşması uyarınca bu üniversiteye her yıl burslu olarak 10 öğrenci gönderebilmekteyiz. Üniversitenin yurt imkanları vardır. Burslu olarak gönderilen öğrenciler, başarılı olamadıkları takdirde burslarına son verilip okulla ilişkileri kesilmektedir. Giden öğretim yılında 3 öğrencinin ilişkisi kesilmiştir. Bu yıl konunun daha bir hassasiyetle takibi ve uygulanması hususunda üniversite yönetimiyle mutabakata varılmıştır. Artık geçmiş yıllardaki tolerans gösterilmeyecektir.

Halen 60 öğrencimizin okuduğu bu Üniversitede geçmiş öğretim yılı öğrencilerimiz açısından parlak geçmemiştir. Kendilerine burs imkanı sağlanan öğrencilerin bu imkanı en iyi şekilde değerlendirmesi gerekirken ne yazık ki istediğimiz sonucu alamadık. Nalçık üniversitesinde çocuğu okuyan tüm veliler çocuklarının 1999-2000 öğretim yılı sonu notlarını derneğimizden her an telefonla öğrenebilirler.

Üniversitede mevcut bölümler ve bu bölümlerin yıllık harç tutarları aşağıdaki gibidir.

Hazırlık (bir yıl) 800\$, Tarih 900\$, Hukuk 1400\$, Sosyal İşler 900\$, Dil Ve Edebiyat Fakülteleri: (A) Khabardey Dili ve Edebiyatı 800\$, (B) Balkar Dili ve Edebiyatı 800\$, (C) İngiliz Dili Ve Edebiyatı

1100\$, (D) Alman Dili Ve Edebiyatı 900\$, (E) Fransız Dili Ve Edebiyatı 900\$, (F) Rus Dili Ve Edebiyatı 800\$, Pedagoji 800\$, Ekoloji 900\$, Matematik 900\$,

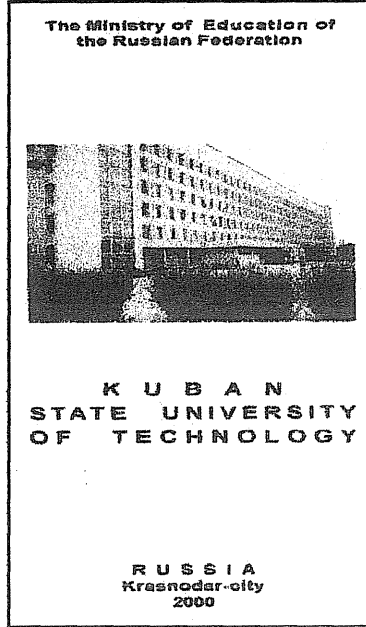
Uygulamalı Matematik 1000\$, Fizik 900\$, Eğitim 800\$, Kimya 900\$, Biyoloji 900\$, Fizik Eğitimi 900\$, Bilgisayar 1000\$, Mikro Elektronik 1000\$, Muhasebe 1300\$, İşletme 1300\$, Endüstri Mühendisliği 800\$, Makine Teknolojisi Mühendisliği 800\$, Gıda Sanayi Makine ve Aletleri Müh 800\$, Tıp Fakültesi 1400\$, Diş Hekimliği 1400\$, Turizm Fakültesi 1000\$.

C. KRASNODAR-KUBAN ÜNİVERSİTESİ

1918 yılında kurulmuş, köklü bir üniversitedir. Halen 13.000 öğrenci okumaktadır. Değişik ülkelerden 200'den fazla yabancı öğrencisi mevcuttur. Çok sayıda bölümüne girme imkanı vardır. Dernek olarak, bu gün için bu üniversitede okuyan öğrencimiz yoktur. Öncelikle gerekli olan hazırlık fakültesinde yıllık öğretim bedeli ve diğer gerekli bilgiler şöyledir:

Hazırlık Fakültesi 1 yıl ve ücreti 800 dolardır. Yurt ücreti 15-35 dolar arasında değişmekte olup 1-2 kişilik odalarda kalma imkanı vardır.

Öğrenci yıllık 80 dolar ödediği takdirde sigortalı olmakta ve her türlü sağlık hizmetinden ücretsiz olarak yararlanmaktadır. Ayrıca, üniversitede asistanlık ve doktora yapma imkanı mevcuttur. Asistanlık süresi 3 yıl olup yıllık ücreti de 1500 dolardır. Üniversitedeki mühendislik bölümlerinin ücreti 1000 dolardır: Gaz, Yağ ve Güç mühendisliği, Kimya Mühendisliği, Sivil Mühendislik, Karayolu mühendisliği, Mekanik mühendisliği, Yiyecek mühendisliği...

Kuban Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi ve diğer fakülteler için 1 yıllık öğrenim ücreti 1000 USD'dir. İki yıllık lisansüstü (master) eğitimi için gerekli ücret ise 1200 USD'dir. Asistan olabilmek için istenen ücret ise 1500 USD'dir.

Rusya Federasyonu'nun en eski ve en büyük üniversitelerinden biri olup, bölgenin en gelişmiş şehrinde Karadeniz ile Azak Denizi arasında yer almaktadır. Karlı dağlar, stepler, ormanlar, üzüm bağları ve yoğun iş merkezlerinin bulunduğu Kuban bölgesindedir. 2000 yılı içerisinde 82'inci kuruluş yıldönümünü kutlayacaktır.

Halen üniversitede 13.000 öğrenci, eğitim-öğretim görmekte olup, son 30 yılda 60 farklı ülkeden 1500 civarında öğrenci diploma almıştır.

almıştır.

Önemle belirtmeyi zaruri gördüğümüz bir konu; Kuban Üniversitesi'ni bitiren öğrencilere Türk Milli Eğitim Bakanlığı'nca denklik sağlanmadığının bilinmesidir. Diplomaların Türkiye'de geçerli olabilmesi için YÖK tarafından düzenlenen "denklik" sınavlarının başarı ile verilmesi gerekmektedir.

Ancak Kuban Üniversitesi'ni başarı ile bitiren öğrenciler için Krasnodar ve Kuzey Kafkas Cumhuriyetleri'nde kamu ve özel sektörde verimli iş olanakları mevcuttur.

Her üç üniversiteye gidecek öğrencilerimizin yörelerindeki derneklere örnek formla başvurarak aşağıdaki ilk altı maddedeki belgeleri şubeler kanalıyla KAFDER Genel Merkezine yollamaları gerekmektedir.

1. Başvuru dilekçesi (Form dilekçe doldurulacak.)
2. Mezuniyet belgesi (Diploma veya Çıkma onaylı örneği.)
3. Akseptans (Kabul Belgesi).
4. ÖSS Sonuç belgesi.
5. Nüfus Cüzdanı Örneği. (2 adet.)
6. Vesikalık fotoğraf (10 adet)
7. Sağlık belgesi (Üniversiteye giderken alınacaktır.)
8. AIDS olmadığına dair rapor. (Nalçık'da da alınabilir.)
9. Beş yıllık öğrenci vizeli pasaport

Hemşhrilerimiz, hayırsever insanlarımıza, öğrenci velilerine, Kafkasya'da okumak isteyen öğrenci adaylarına ve halen öğrenci olan gençlerimizin bilgisine sunarız.

Tarih Bilimi

Antik Çağ Kafkasyası ve Halikarnassoslu Heredotos

Özdemir Özbay

Heredotos'a 'Tarihin Babası' demişler kaç bin yıl önce; Peki Tarih Nedir? Heredotos'tan bu yana binlerce yıl geçmiş olmasına karşın, yaşayan bir çok dilde **HISTORIA** olarak geçen sözcüğün tam anlamı bugün bile tartışma konusu olmaktadır. Antik yunan dilinde 'Historien' diye bir fiil vardır. 'Öğrenmeye çalışmak, araştırmak, incelemek, keşfe çıkmak, gezerek tanımak, sormak, soruşturmak, sorarak bilgi edinmek, bilmek, tanımak ve sonunda söz ve yazı ile bildiğini anlamak' anlamına gelen bu fiilin türevi olan 'Historia' sözcüğü de, ilk anlamda 'araştırma, bilgi edinme, keşif ve sonunda elde edilen bilgilerin dile getirilmesi, anlatılması' demektir¹.

Heredotos'un da bu anlamda kullandığı 'Historia' sözcüğü binlerce yıllık bir gelişme sonucu bir bilim dalına ad olmuştur. Heredotos yapıtında; 'Bu Halikarnasos'lu Heredotos'un kamuya sunduğu bir araştırmadır. İnsanoğlunun yapıtları zamanla unutulma-

sın, gerek Hellenlerin ve gerekse Barbarların (Yunanlı olmayanların) meydana getirdikleri harikalar bir gün adsız kalsın, tek amacı budur; bir de bunlar birbirleri ile neden dövüştülerdi diye merakta kalınmasın' demektedir².

Heredotos bu dizeleri söylerken, bir tarih yapıtı yazdığını, bir bilim dalının temelini attığını söylememektedir. Ya da bunların farkında değildir. Günümüzde bile Heredotos'un ne menem bir tarih yazdığı ya da yazdığının tarih yapıtı olup olmadığı tartışmaları süre gelmektedir. Örneğin, ünlü Fransız Araştırmacı François Hartog, Heredotos üzerine bu güne kadar yapılan araştırmaların en güzelini 'Le Miroir D' Hérédote= Heredotos'un Aynası'nı yazarken 'tarih' dememiş, 'Heredotos'un Aynası' değişimini kullanmıştır³.

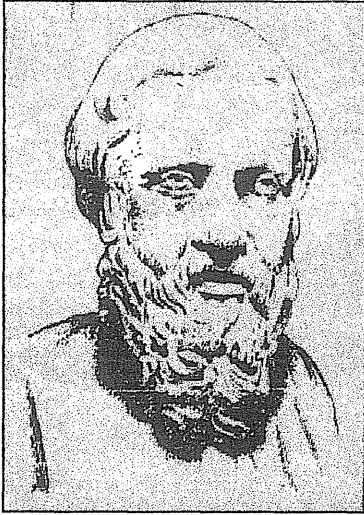
Zaten Heredotos çağının araştırmasını 'Kamu'ya sunarken 'Hellenlerin ve Barbarların' meydana getirdikleri harikalar bir gün adsız kalsın, bir de bunlar birbirleri ile neden dövüşürlerdi diye merakta kalınmasın' derken çağının olaylarını bir ayna berraklığı ile günümüze yansıtmıyor mu? O halde bu yansıtıcı yapıt tarihin kendisi olmuyor mu?

Bu ünlü yapıtını neden yazdığını yukarıdaki tümceleri ile açıklayan Tarihin Babası Heredotos (M.Ö.490) yılında, Anadolu yarım adasında Halikarnasos'(bugünkü Bodrum)'da doğmuştur. Genç yaşlarında edebiyata ilgi duymuş, uzun gezilere çıkmıştır. Ünlü Sopokles'in yakın arkadaşı olmuş, Karadeniz kıyılarının, Güney İtalya'yı, Mısır'ı, Tyre, Babylon, Ekbatan, Ninova, Suse, Atina gibi ağdaşı olan kentleri gezmiş, bu gezilerde gördüklerini, araştırmalarını olağan üstü bir bellek gücü ile aklında tutmuş, daha sonra da bütün bu konuları 'İon' dili ile yazmıştır. Bu yazılarından bu tarih yapıtı oluşmuştur.

Bu yapıtta Yunanlıların ve Yunanlı olmayanların (Barbarların) genel anlamda bir tarihini vermek Yunan-Pers çatışmalarını an-

latmak, bu çatışmayı zaman zaman mitolojik kökenine kadar araştırmak amaçlanırken antik çağlardan günümüze ışık veren şiirsel anlatımlı bir tarih yapıtı ortaya çıkmıştır.

Bu yazımızda neden Heredotos ele alınmıştır? Dilerseniz anlatalım; Bilindiği üzere gerek Kafkas Dernekleri çevresinde ve gerekse Çerkesler dışındaki kişiler Kuzey Kafkasya'ya ve Çerkeslere yönelik kimi tarihsel yapıtlar çevrilerek yayımlanmaya ya da yazılmaya başlanmıştır. Bütün bu çeviriler ve özgün kitaplar XVI. ve XVII. yüzyılların ötesine geçmemekte, Slav-Çerkes karşılaşması ile başlayan ve XIX. yüzyılın ikinci yarısında soykırım ve sürgün gibi felaketlere ulaşan savaşlar ve bu savaşların sonucu anlatılmaktadır.

Çerkes Ulusu'nun tarih sahnesine çıkmasını bu kadar yakın bir tarihe taşımak, tarih bilimi açısından büyük eksiklik, Çerkesler açısından ise büyük haksızlık olur. Hitit, Sümer, Asur, Mısır ve giderek Antik Yunan Uygarlıkları ile

çağdaş yaşamı olan bu ulusun ataları hakkında ilk kez bir şeyler yazanlardandır Heredotos, işte bu nedenle Heredotos'u yüzeysel de olsa ele alıp, dergimiz okuruna sunmak gereksinimini duymuş bulunuyoruz.

Heredotos'un bu ünlü yapıtı dokuz kitaptan oluşmaktadır:

- Birinci Kitap: Klio
- İkinci Kitap: Euterpe
- Üçüncü Kitap: Thalia
- Dördüncü Kitap: Melpomene
- Beşinci Kitap: Terpiskhore
- Altıncı Kitap: Erato
- Yedinci Kitap: Polymnia
- Sekizinci Kitap: Urania
- Dokuzuncu Kitap: Kalliope

İsimlerini taşıyan, yeryüzünün bilinen ilk tarih yapıtı olan bu büyük külliye de bugünkü Kuzey Kafkaslıların (Çerkeslerin) ataları olan Massaget, Med, Kimmer, Trak, Saspein, Kolkhid, Halizon, Sarmat, Thyssaget, Tauri, Neuri, Agathyries, Skyth boyları; coğrafya ve geleneksel açıdan tanıtılmakta ve bu toplulukların Yunanlılar ve Persler ile olan ilişkileri çok detaylı bir biçimde anlatılmaktadır⁴.

M.Ö.425 yılında öldüğü tahmin edilen Heredotos'un bu yapıtının Proto-Çerkes boyları diyebileceğimiz Antik Kuzey Kafkasya boyları ile onların çevresinde yaşayan diğer topluluklar ile ilgili pasajların kitaptaki sırası ile yayımlanmasının yararlı olacağına inanmaktayız.

Birinci kitap: Klio; Antik Kuzey Kafkasya halkları ile ilgili ilk bilgiler, 2 numaralı bölümde yer almaktadır. Bu bölümde İoniya'lıların "Uzun bir gemiye binerek Kolkhis" deki (AİA) kentine kadar kürek çekmeleri, ve kendilerini buralara kadar getiren isteklerin hepsini elde ettikten sonra dönerken Kralın kızı Medeia'yı kaçırmaları, Kolkhis Kralının peşlerine adam salarak hakını arayışını, kızını geri isteyişini anlatmaktadır.

Sözü edilen olay Antik Yunan'ın en ünlü destanı olan İliada ve Odissea dan daha eski olan Argonotların (Argos Gemicilerinin) altın postu ele geçirmek için Kafkasya kıyılarına yaptıkları seferdir. Altın postun Kafkasya'da aranması Altın Tüylü Koç'un Kafkasya'da bulunması bizi başka bir mitolojik motife götürmektedir ki bu da Çerkes Halk Destanları ve özellikle de Abhaz varyantlı destanlarda anlatılan ilk tekstürel uygarlığın Kafkasya'da doğuşudur. Şimdilerde ince ve sık dokumalı aranan bir kumaşın Gabbardin (Kabardin) adını taşıması destanların örttüğü kimi gerçekleri yorumlama anlamında çok önem taşımaktadır.

Klio (ya da Kleo), insanların unutulmaması gereken ünlü, şanlı eylemlerini dile getirdiği için, tarih alanına ayrılmış, tarih yazarlarını esinleyen peri sayılmıştır. Sözcük anlamı ise kutlamak, övmek anlamına gelen "Kleio" fiilinden türemiş olan Klio,

Musaların biridir. Musalar ise Yunanca'da "mousa", Latince'de "Musa" diye adlandırılan; Hafıza tanrıçası Mnemosyne ile büyük tanrı Zeus'un çocukları olan, ozanlara, sanatçılara, müzisyenlere esin veren ilham (esin) perileridir. Klio'nun sağ elinde boru, ya da gitar bulunur. Kahramanlıkları müzik eşliğinde dile getirilir. Diğer elinde su saati (yani klepsydra) vardır, olayların akışını simgeler.

Medeia ise Kolkhis Kralı'nın kızı olan bir Kafkasya prensesidir. Tanrı Helios'un torunu, Tanrı Hekate'nin yeğenidir. Güneş Soylularındandır.

Klio'nun 96 numaralı bölümünden başlayarak Medler'in Persler ve İmparator Kyros ile olan ilişkileri anlatılmaktadır. "Medler ya da kimi araştırmacılara göre Meotlar" Proto-Çerkes halk gruplarındandır. Bosphor-Kimmerian İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Kavimler Göçü diyebileceğimiz akımın önünde Kuzey Doğu Anadolu ve Media diye anılan Kuzey İran'a bugünkü Ermenistan ve Azerbaycan dahil bütün bu ülkelere girmişler, Pers İmparatorluğu'nun en önemli unsuru olmuşlardır. Bu gün bu isim küçülerek "Mid, Met" gibi şekiller alarak aile isimleri haline gelmiş olarak Çerkes halkının arasında yaşamaktadır.

Heredotos, Klio'nun bu bölümünde Medlerin özellikle Asurlularla savaşarak özgür olmalarını, böylece Tyranlığa dönmelerini, kahraman Deioke'si kral olarak seçmelerini anlatmaktadır.

Klio'nun 100. Bölümünden itibaren Med boyları anlatılmakta, bunlar, Buslar, Paratakenler, Strakhatlar, Arizantlar, Budiler, Maglar olarak sayılmaktadır.

Med kralı Deioke'sin oğlu Phraortes'in iktidar zamanında bütün evresini egemenliği altına alarak Asur başkenti Ninova'yı yağmalayıp anlatılmaktadır. Kral Kyaxeres zamanında Protothyas'ın oğlu Kral Madyas'ın komutası altında ilerleyen ve daha önce Kimmerleri de yenen Skyth ordusunun Medyayı işgal edişleri çok detaylı bir biçimde anlatılmaktadır.

Heredotos yapıtında Skythlerden ilk kez Klio'nu 104. bölümünde söz etmektedir. "Sırtı hafif bir adam, Maiotis gölüne, Phasis ve Kolkhis'e otuz günde yürür. Kolkhis'den sonra Media'ya kadar aşılacak yol o kadar uzun değildir. Zira bu iki bölge arasında bir tek ulus vardır. Onlar Saspeirlerdir. Ve onlar arkada kaldıktan sonra gelinen ilk yer Media'dır. Ama Skyth yayılması buradan gelmiş değildir. Bunlar, çok daha uzak olan kuzey yolundan, Kafkasya dağlarını sağlarına alarak sapmışlardır. Medler Skythlerle savaşa tutuşmuşlardır. Ama yenilmiş olduklarını bilmekteyiz. Böylece Skythler bütün Asya'ya yayılırlar.

Heredotos'un açıklamalarından anlaşılacağı üzere Skythler kuzeyden orta doğuya inerken tarihsel Çerkezistan ve onun bir bölümü olan kolkhidia'yı sağlarına almışlar, bu durumda bugünkü Dağıstan, Azerbaycan üzerinden güneye, Hazar kıyılarını izleyerek inmiş olmaları gerekmektedir.

Asya (Anadolu ve Ortadoğu), Heredotos'a göre, yirmi sekiz yıl Skhythlerin işgali altında kalmıştır. Medlerin yeniden güç kazanması, Ninova'yı ele geçirmeleri, Babil dışında bütün Asur kentlerini kendilerine bağlamalarından sonra Kral Kyaxeres ölmüş, oğlu Astyages hükümdar olmuş ve diğer komşu ulusları yeniden Med egemenliği altına almıştır.

Massagetler: Birinci kitap Klio'nun 201 ve 202. bölümlerinde sözü edilen Massagetler yukarıdaki bölümlerde de açıklandığı üzere bir Kafkas halkı idi. Heredotos'un açıklamalarına göre büyük ve güçlü bir topluluk olan Massagetler Arax (bugünkü Aras) ırmağının kuzeyinde, Kafkasya'nın kuzey batısında yaşarlardı. En yakın komşuları olan Issedonların karşısında otururlardı ki bunların Skyth soyundan olduklarını söyleyenler de vardı.

Heredotos'un Hazar Denizi ve onun gün batısı yönünde yer alan Kafkasların antik dünyada bilinen en yüksek ve en uzun dağlar olduğu konusundaki açıklamalarından hemen sonra Kafkaslarda çok çeşitli insan soylarının yaşadığından söz etmesi, adeta bugünkü Kafkasları anlatır gibi net bir ifade kullanılması çok ilginçtir.

Bu dönemde Massagetler kocasının ölümünden sonra tahta geçmiş olan bir kraliçenin yönetiminde bulunuyorlardı. Heredotos bu kraliçenin adının TOMRIS veya THOMYRS (Adige

dillerinde Tameris-Dameris yani omuzlarda taşınan anlamına gelmektedir) olduğunu söylemektedir. Bir antik çağ kraliçesine de ancak böyle anlamlı bir ismin yakışacağı açıktır. Pers-Med kralı Kyros (Keyhüsrev II) bu dul kraliçeyle evlenip Massaget topraklarını da kendi imparatorluğuna katmak istemiştir. Teklif reddedilince Massagetler'le savaşa tutuşur. Uyguladığı bir hile ile Massaget ordusu'nun komutanı olan kraliçenin büyük oğlu olan Spargapises'i esir eder, prens kendini öldürür. Sonunda savaşı Massagetler kazanır. Kraliçe, esir düşen kral Kyros'un başını kan dolu bir kaba sokarak onu boğar. Oğlunun öcünü alır.

Kraliçenin düşman kralın kafasını kan dolu bir vazoya daldırdığı sahne, Modern ressam Luca Ferrari, Maltalı Mattia Pretti ve özellikle de ünlü ressam Rubens'e ilham vermiştir. Rubens konuyu iki kez işlemiştir. Bu eserler bugün Lourve ve Boston müzelerinde sergilenmektedir. Kraliçe Tomris'in Kyros'un başını kanlı vazoya sokarken söylediği sözler çok ünlüdür: "Canım sağ ve savaştan zaferle çıktım, hile ile oğlumu yakaladın ama işte sonun geldi, sana önceden söylediğim gibi, benim elimde kana doyuyorsun." Bu sözler bir çok antik drama metinlerine malzeme olmuştur.

Heredotos, Massagetlerin giyiniş ve yaşamlarını Skythlere benzediğini, ok, kargı, hançer, Segerys denen baltalarla savaştıklarını, savaş araçlarını altın kabartmalarla süslediklerini, atların göğüs

cebelerinin, gem, kantarma, şakakları koruyan plakaların altın yıldızlı olduğunu anlatırken, günümüze ulaşan ve bildiğimiz Çerkes binek ve koşum takımlarını tanımlar gibidir.

Dördüncü Kitap: Melpomene Heredotos'un dördüncü kitabına isim olan Melpomene, hafıza tanrıçası Mnemosyne ile Zeus'un kızları olan "Musa"lardan, ilham perilerinden biridir. Bu isim Tragedyayı simgeler. Heredotos'un Melpomene'nin adını taşıyan kitabın 1 numaralı bölümünden başlayarak 36 numaralı bölüme kadar ki metinlerde Skythler anlatılmaktadır. Skythlerin yurdunu tanımlayan, sınırlarını çizen ünlü tarihçi aynen şu açıklamayı yapmaktadır; "İranlıların ülkesi, Erytheria Denizi denilen güney denizine dayanır. Kuzey sınırlarında Medler oturur. Medlerin üst yanında Saspeirler, Sasperilerin daha üstünde de Kholkhysler, ki bunlar Phasis Irmağının döküldüğü Kuzey denizine kadar giderler. İki deniz arasındaki bütün bu alanı bu dört ulus tutar. İran'dan kuzeybatıya doğru uzakta Medler, Saspeirler ve Kholkhysler uzanır."

Skyth ülkesinde ırmakları ise şöyle saymaktadır: "Denize baş ağızdan dökülen İstros (Tuna), sonra Tynas (Dinyeper), Hypanis (Kuban), Borysthenes (Dinyester), Pantikapas (Paol), Tanais (Don) ve işte bunların geçtikleri topraklar Skyth ülkesidir."

Heredotos bu ırmakları anlatırken Kuban Irmağını (Hypanis) şöyle tanıtmaktadır; "Kaynağını Skythya'da, çevresinde beyaz yaban atların otladığı, bir gölden alır. Bu gölden çıktıktan sonra Hypanis Irmağının suları beş günlük gemi yolculuğu boyunca tatlıdır. Sonra acılaşır. Çünkü tuzlu bir kaynağa rastlar, bu kaynak çiftçi Skythler (bugünkü Osetlerin atası olan Alanlar) ile Halizonların (Adıgelerin antik ataları) arasındaki sınır üzerindedir." (sürecek)

¹ Heredotos : Heredotos Tarihi, Türkçesi Müntekim Ökmen ve Azra Erhat, Remzi Kitabevi, 1973 İst.

² Heredotos : a.g.e., s 21.

³ François Hertog : Le Miroir d' Hérodote, Edition Gallimart, 1991, Paris.

⁴ Heredotos : a.g.e.

KHABARDEYCE KELİMELERİN OLUŞUMU – 4

Prof. Dr. Hayri Domanıç

Khabardeyce kelimelerin ve diğer Kafkas şivelerindeki çok yakın benzerlerinin türetiliş güzelliği ve zenginliği ile ilgili bu incelemenin Ocak-Şubat 99 tarih ve 11 sayılı Nart Dergisi'nde yayınlanan son bölümünde:

- belli başlı batı lisanlarında Türkçe "GÖNÜL" kelimesinin karşılığı bulunmadığı ve genellikle doğululara has bu mefhumun doğu dillerinden ithaline girildiği, dil bilimcilerin beyanlarına dayalı olarak belirtilmiş,
- buna mukabil, hemen hemen her şeyi ve her fiili gönül terazisinde tartan ve yargılayan, adeta yüreği ile konuşan, her biri GU-BZİĞA = zeki ve hatta filozof, kısaca tam bir dil ve gönül zengini atalarımızın ise; sadece iki harften ve bir organdan ibaret "GU" sözcüğüne dayalı en az 700 ila, kısacık ek ve değişikliklerle 3-5 bini bulacak sayıda kelime-deyim türetmiş oldukları vurgulanmıştı.

Önemine binaen yeniden özetleyelim ki, GU sözcüğünden türetilmiş kelimeleri İSTİSNAİ kelimeler; OLUMLU duygular; OLUMSUZ duygular; AKIL-ZEKA-ANLAYIŞ ve yürekle tamamen ilgisiz kelimeler ve bu cümleden olmak üzere AKABA ile ilgili olanlar şeklinde 5 ayrı grup olarak sınıflandırmak mümkündür.

İlk bakışta İSTİSNA dediğimiz grubun bile tamamen istisna olmayıp, yüreğin önemi ve bedendeki merkezi yerinden mülhem olarak türetildikleri ve bu esasla muntazam bir silsile teşkil eden önemli bir sayı oluşturdukları açıklanarak gerek bedende ve gerek beden dışında, özetle bir "YER" ifade eden bu gruptan;

- A-GU, LHE-GU, BZE-GU gibi organ ve organın yahut beden bir yerini ve genellikle merkezini tanımlayan 48 kelime-deyim ile,
 - Pişirme yeri yani OCAK anlamında JZE-GU; kapı önü bölgesi yani AVLU = BJE-GU ve yuvaya geliş-gidiş yeri anlamıyla YOL ifade eden GO-GU kelimeleri incelenmişti.
- GO-GU kelimesi ile yapılan yaklaşık üç-dört yüz isim, sıfat ile yolda sıklıkla işlenen fiilleri ifade eden kelime, deyim ve mecazi kavramları daha sonra sıralamak üzere, GU sözcüğüyle türetilmiş ve özetle küçüğünden büyüğüne bir YER, ALAN, COĞRAFI ALAN ifade eden kelimelerin devamı aşağıdadır:

72) JŞI-GU: JŞI; yer, dünya demektir. Bölge-alan anlamında GU eklenerek yapılan JŞI-GU ise yerde, dünyada bir alandır.

73) Bu lan, yerine göre mülkiyet konusu TARLA, ARSA ARAZI olabilir. Yİ JŞI-GUR YİŞAS = arazisini sattı demektir.

74) Yerine göre ÜLKE, YURT, VATAN anlamında da kullanılır; JŞI-GUR XHUMEN = ülkeyi korumak, vatanını savunmaktır.

75) JŞI-GUM YEWDEG'İN ise yere, toprağa çarpmaktır.

76) JŞI-GUR yahut kısaca JŞIR MESİS = yer sallanıyor.

77) JŞI-GUR veya JŞIR MEXHEY = yer (yerinden) oynuyor, sallanıyor kelime anlamıyla her ikisi de ZELZELE oluyor demektir ve kısaca JŞI SİS ve JŞI XHEY, yer sarsıntısı yani DEPREMDİR.

Rahmetli Yasin Çelikkıran'ın Kafkasya kaynaklı ÇERKES ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİ isimli kitabından alınan üç deyim:

78) JŞI-GUM ŞİŞ JŞIN = yerle bir etmek, parçalamak;

79) JŞI-GUM YİA XELHİN = eli (devamlı) yer içinde olmakla yani toprakla uğraşıp durmak;

80) JŞI-GUR KAMIŞTU KAMIŞTEN = yer korkmadıkça korkmamak yani cesarettir.

81) JŞI-FE-GU:

JŞI-FE; kelime anlamıyla YERYÜZÜ'dür. Ancak tek başına kullanıldığında deri yüzeyi-cilt ve sırt anlamına geliyor ve Yİ JŞİFER MAŞXE = sırtı kaşınıyor; Yİ JŞİFER F'EYS = cildi kirli demektir.

Konumuzla ilgili ve YERYÜZÜ ifade eden JŞİFE kelimesine bölge-alan anlamıyla GU takılarak yapılan JŞI-FE-GU ise dünyada genişçe bir alandır ve yine YERYÜZÜDÜR.

82) JŞI-XE-FE-GU = toprak zemin, yeryüzünden bir alan

Bu bileşik kelimede geçen ve aşağıda da XE-ĞO-GU, XE-QU, XE-A-BZE, gibi mühim kelimelerde rastlayacak olan "XE" ve bu arada "Xİ" sözcüğünün incelenmesi gerekli ve önemlidir. Zira, XE ve Xİ, gerek ses benzerliği, gerek anlam birliği ve münasebeti bakımından tam kardeş ve hatta bazen biri birinin yerine geçebilen iki kelimedir. Farklı anlam ve benzerlikler şöyle sıralanabilir:

a) Evvela, XE ve Xİ'nin ilk akla gelen ve sözlükte ağırlıklı olarak örneklenen, ancak madde halinde açıkça yazılmadığı görülen ve özetle "İÇ" ve "ARA" sözcüklerinin türevlerinden oluşan çeşitli anlamları şunlardır:

- İç / içine-içlerine / içinde-içlerinde-dahil-mevcut / içinden-içlerinden / iççe / içten içe / için için;

Ve aynı bu manalarda:

- Arasına-aralarına / arasında-aralarında / arasından-aralarından / ara-aralık / aralamak / ağız, kapı, kapak vs. açmak / uzaklaştırmak;

- Birbirine-birbirlerine / birbirinde-birbirlerinde / birbirinden-birbirlerinden / birbirleriyle / birlikte / karışık;

- Kendisine-kendilerine / kendisinde-kendilerinde / kendi aralarında / kendisinden-kendilerinden / kendileriyle birlikte / kendiliğinden-kendiliklerinden;

- Toplum-topluluk-çoğul-kalabalık / topluma / toplumda / toplumdan... vb.

XE ve Xİ sözcükleri ve bunların bazen ses uyumu ve kısaltma nedeni ile XO / XU / XEA / X gibi diğer halleri, kısacık ve çok pratik bir şekilde hemen hemen her kelime ve cümleye katılabilir, dolayısıyla lügate sığmaz, sadece örneklenebilir. Bağımsız, özel bir anlam kazanmış klişeleşmiş ve bilmeyenin asla aynı güzellikte birleştirip türetemeyeceği kelime ve fiiller, imkan nisbetinde XE, Xİ maddesi altında ayrıca gösterilmelidir.

Bazı örnekler:

XET = 1- Soru zamiri; içlerinden, aralarından hangisi? Kelime anlamıyla KİM?

MİR XET? = Bu kim?

XET Mİ = Her kim ise de;

XETİ YİRİREXHU = Kim olursa olsun.

XET = 2- (Herhangi bir şeyin, bir işin, bir meselenin, bir kişinin yahut çokluğun, toplumun) özünde, özelliğinde, yapısında, huy ve karakterinde, özet kelime anlamıyla; içinde ve aralarında olan, MEVCUT ve DAHİL bulunan (bir diğer şey/ler).

ZAWOM XETİN = birbirine vuruşmanın yani savaşın içinde olmak,

GUZEVEĞOM XETİN = işin içinde olmak / meslekte devamlılık / mecazen de bir sorunla uğraşmak,

PSALHEM XETİR = Sözün içindekini.

XET kelimesi, diğer pek çok ek sözcük yardımı ile iyice belirgin hale getirilir, kimin neyin içinde olduğu tebarüz eder:

Kİ-XET = bir şeyin içinde, arasında olan,

S-XET / P-XET / XET = sırası ile; bende / sende / onda olan,

T-XET / F-XET / YA XET = aramızda / aranızda / aralarında olan,

SİZ XETİR = içinde-aralarında bulunduğum,

WUZ XETİR = içinde-aralarında bulunduğum,

Zİ XETİR = içinde-aralarında bulunduğu,

DIZ XETİR = içinde-aralarında bulunduğumuz,
FİZ XETİR = içinde-aralarında bulunduğunuz,
YA Zİ XETİR, yahut Zİ XETXER = içinde-aralarında bulundukları,
ZE-XET = toplu halde, birbiri ile içiçe ayakta duranlar,
HU-XET = kendisinde ne zaman, nasıl depreşeceği meçhul (delilik, çatlaklık, huysuzluk) bulunan kişi.
Olumsuzluk eki MI ile, XEMİT = içinde-aralarında olmayan, namevcut / hariç.
XEMİTU = içinde olmayarak, olmaksızın, haricen / kandis = (lades bahsinde) sayılmaz anlamındadır.

XET = 3- Bu sözcüğün az çok farklı üçüncü anlamı da; XET = yaban illerde, orda burda bulunan, yahut dışardaki herhangi bir kalabalığın içinde olup, dönüp dönmeyeceği ve ne zaman döneceği meçhul, az çok gaip ve yakınlarınca yolu gözlenip beklenen kişidir. Ailesini bekletmesi nedeni ile çoğunlukla sorumsuzluk, başıboşluk ve maceraperestlik atfedilirse de, ideal, haklı neden ve mazeret de mümkündür. (Buna benzer KAT ise, henüz gruba katılmamış, yerine dönmemiş noksan kişidir. Miktar ve adet olarak tamamlanması gereken her noksan şeye ve sayıya da genel olarak KAT denir.)

XETAG'O = işte böyle, hep dışarlarda başıboş, eğlence, macera peşinde dolaşmayı alışkanlık ve huy edinmiş kişidir.

Türkçe'de "Hangi cehennemdeydin?" deyimine benzer; DENE WU XET? / DENE WUZİXETİR? = Neredesin? / Nereye kaybolmuşsun? sorgusudur.

XEĞATIN = bir şeyi başka bir şey içinde tutmak;

XE-A-GATIN / XİY-GATIN = bir başkasını (hile vs. haksızlıkla) ortalıkta çaresizlik içinde gezinir bırakmak, dışarlarda dolaştırmaktır.

b) Yukarıda (a) şikkında açıklanan "bir şeyin içinde başka bir şey" kavramı, zorunlu olarak birden fazla sayıyı yani çokluğu, kalabalığı ve iç içeliği gerektirmektedir. Bunun doğal sonucuyla da; XE ve nadiren Xİ, sonuna takıldıkları kelimeyi çoğul yapar. Yani XE ve bunun türevleri olan; XER / XERAA / XERAAMI / XERİ / XEM / XEMİ / XEMG'E / XET / XETİ / XES / Xİ / XU kelimeleri Türkçe'deki "-ler, -lar" kavramının pek çok haliyle ÇOĞUL ekidir.

Ayrıca bu XE türevlerinin bazıları, doğrudan veya ima suretiyle cümleyi SORU haline de getirir. Bazısı da, Türkçe'deki DE / DA / DAHI anlamı verir.

A'XER= eller; Yİ A'XEMG'E = elleriyle; Yİ AA-XER = (vaktiyle elleriyle) malik oldukları (şeyler); (A" harfi, Arapça AYIN sesi gibi kalın olmak üzere)

A"XER = onlar; MI-XER = bunlar;

A"XERİ / MI-XERİ = onları da / bunları da;

A"XEMİ / MI-XEMİ = onlar da / bunlar da;

MI-XERAA? = bunlar mı?;

MI-XERAAMI = bunlarsa da;

SİT HODE-XE? = nasıllar?

(F' harfi, Türkçe F ile V arası kesmeli bir sesle)

F'I-XE? = iyiler mi?; F'I-XU JEAARE? = iyi olduklarını mı söylüyorlar?

F'I-XES = iyiler; F'I-XET = iyidiler; F'I-XETİ = (hani) iyilerdi ya;

KODU F'I-Xİ = (meğer) çok iyiymişler;

MARĞUŞ-Xİ KAGOAT? = Marğuş'lar da gelmiş miydi?;

(Birinci XET "aramızda olan", ikincisi "idiler" olmak üzere:)

KID-XET-XET = aramızda idiler.

c) İncelenen asıl manasıyla XE = dünya, yeryüzü, yeryüzünün kara parçaları, yer-yurt ve topraktır. Xİ ise öncelikle deniz, büyük göl anlamındadır.

d) Ayrıca XE ile Xİ; seviye, yükseklik, daha doğrusu seviyesizlik ifade eder ve çoğunlukla aşağı doğru yönelme, inme, maddi ve manevi tenzil-indirim, düşük irtifa, mecazen değer ve itibar kaybı, aşağılanma ve aşağılık hali belirtir.

XE ile Xİ'nin buradaki anlamları, rastgele oluşmuş manalar da olmayıp, bilakis fiziki gerçek, pozitif bilim ve ilahi hikmetle tam bir paralellik arz eden ve atalarımızın kültür ve zeka seviyesini gün ışığına çıkaran filozofik numunelerdir. Şöyle ki;

aa. Yer / toprak, üzerinde yaşayanların altında ve hatta ayakları altındadır.

bb. Latince GEO = yer'in grafisini çıkaran, tasvir eden bilim dalı olan coğrafyada rakım ölçüsü olarak SIFIR kabul edilen DENİZ seviyesi de düşük bir konumdur.

cc. Elmalılı Hamdi Yazır, 10 ciltlik mükemmel tefsirinde özetle, Kur'an-ı Kerim'de geçen DÜNYA kelimesinin DÜN bölümünün daha DÜŞÜK, DEĞERSİZ, AŞŞAĞILIK anlamında olduğunu ve bu şekilde DÜNYA'nın daha DEĞERSİZ, AŞŞAĞILIK YERYÜZÜ anlamı bulunduğunu, yani her ne kadar bu yeryüzü de olağanüstü güzel, şahane bir ikametgah, "inkar edilemeyecek" ve "sayılamayacak" kadar çok nimetleriyle şükranı mucip bir mekan ise de; ilk yaratılan insan Hz. Adem'le eşine ilkin sunulan ve hiçbir gam, keder, endişe, geçim kaygısı, kin ve nefret, savaş ve ölüm bulunmayan, buna karşılık sırf güzellik, lütuf ve mutluluktan ibaret ebedi hayat bahşedilen cennete nazaran pek çok zorluk-meşakkat ve imtihan vesilesi musibet dolu ve nihayet ölümlü bir dünya olduğu ve cennetle kabili kıyas olamayacağı, bu şekilde cennetten kovulmanın da bir rütbe tenzili, itibar kaybı olduğunu açıklamaktadır.

Bu anlamda XE ve Xİ ile yapılmış bazı kelimeler:

XE-A-TİG'A = yerden (elle) kaldırılmış / el seviyesine yükseltilmiş;

ABAZA-XE = Aşağılarda (ovalarda) oturan ABAZALAR anlamında;

XE-A-QOAS = yere, çamura, toprağa sokuldu yani mecazen aşağılandı;

ZEĞAZIXİN = aşağı-yere doğru eğilmek;

YEA'BİXİN = eli aşağı-yere doğru uzatarak eğilmek;

YEXİN / KEYXİN = aşağı inmek;

YET'ISEXİN = yere oturma, çömelme;

YEPSİXİN = at ve benzerlerinden aşağı inmek / uçan kuş vs.'in yere inmesi;

YEPŞİXİN = sürünerek aşağı inmek;

YEJEXİN = aşağı doğru akmak, akar gibi hızlı inmek;

WOEŞXİ = gökten inen, akan, yağan, su yani yağmur;

WOEŞXİPS = yağmur suyu;

WOEŞXİ KOŞX = göksuyu (sıvı halde) iniyor, yağmur yağıyor;

Selam vermek, söylemek demek olan SELAM YİRAXİN = üzerine selamet indirmek;

Türkçe'deki "BİRİNE AYIP ETMEK" deyimine benzer YEMUG' YİRAXİN = masum, muteber birisini, YAKIŞMAYAN yani AYIP ve haksız bir muamele ile AŞAĞILAMAK, itibar etmemektir.

e) Apayrı bir anlamla, RAKAM olarak da XE ve Xİ beraberliği devam eder ve ALTı sayısının çeşitli türevlerini ifade ederler;

Xİ = altı; XİRİX = altışar;

ŞSİX = altı yüz; MİNİX = altı bin;

XE = altı defa; XE-A-NE = altıda bir;

YE XEANE = altıncı; YE XEANERE = altıncı, altı defadır;

YE XENEREYR = altıncısını;

YE XEANU = altıncı olarak gibi.

XE ve Xİ ikilisinin yukarıdaki beş grup anlamından dördü, yeterince ve iyice bilinmekte ise de ve hatta, KARA ile DENİZ grubundan da Xİ'nin DENİZ, SU olduğu açık iken bunun kardeşi XE biraz garip kalmış, unutulur gibi olmuş, ancak bu lisan tümüyle anlamlı sözcüklerden teşekkül ettiğinden dil kendisini unutturmamış ve XABZE, XEQU, XEĞOGU gibi Çerkeslerin en kıymetli kelimelerinde mahfuz ve mevcut kalabilmiştir.

Hakkını vermemiz gereken XE'nin:

- KARA, TOPRAK, YER-YURT, YERYÜZÜ, DÜNYA anlamlarına geldiğini kanıtlayan;
- XABZE, XEQU, XEĞOGU, XASE, XADE, HADIRIXE gibi önemli kelimelerin çözümünü sağlayan
- ve de, XEmre Xİ = KARA İLE DENİZ kavramının kronolojik olarak en eski-evvel ve asıl olduğunu, diğer büyük çoğunluk anlamın, sonradan bundan türetilmiş olabileceğini akla getiren örnekler şunlardır:

Yer-yatak anlamında P'E ile yapılan XE-A-P'E / XAP'E = Yatağın / ikamet yerinin bulunduğu toprak parçası; yer-yurt; diyar.

PXAFE = yeni biçilmiş tarla'dır. Biçilmiş yüzey veya toprak yüzey kelime anlamlı bu tarla, biçimden sonra kalanın, döküntünün otlatmaya hayli elverişli olması nedeni ile sahibinden başkasınca otlatılmaz, otlatılırsa da hoş karşılanmaz.

XE-A-DE = dikim yapılan toprak kelime anlamıyla bahçe, bostan (A"DE ve T'I, baba ifade ettiğinden, bazı şivelerde XAT'E / XAT'I, bizde XADE olarak telaffuz edilen bu kelimenin, topraktan yaratılan ve tüm insanların babası sayılan Hz. Adem'i işarette toprak baba anlamı da olduğunu

söyleyip geçmek fazla zorlama sayılmamalıdır. Zira, dilimizi ve kültürümüzü çok eskilere dayandıran bu örneklerle kabili kıyas olmayan nice uyduruk yakıştırmalar, etimoloji sözlüklerinde yer almaktadır.)

Aşağıdaki örnek fiillerin bazılarının, bir şeyin içine, çoğul şeylerin ve insanların arasına anlamları varsa da, öncelikle ve özellikle toprak ve yer'le ilgilidir:

XET'EN = toprağa dikmek,

XET'E XESE = toprağa dikim, tohumlama,

XEWUG'EN = (birşeye ve) özellikle toprağa çakmak,

XEG'İN = topraktan çıkmak, (ZE XEG'İN = toplu yaşayan aile bireylerinin birbirinden ayrılması, yeni aile = WUNAĞO oluşturmaları)

XE-G'İHİN = toprağın içinde dibe doğru uzamak;

XEQİN = topraktan sökmek,

XELH-HAN = toprağa katmak;

PSI XEĞAHAN = toprağa su girdirmek, sulamak;

PSI KI XEJİN / KI XEG'İN = topraktan su çıkması;

XEGUTHAN = toprağı bulamak, yani yere (ve bir şeyin içine) işlemek;

XEQOEN = toza, toprağa, çamura sokuşturmak, (mecaz) aşağılamak;

XEWUTEN = yerde tepelemek, (mecaz) aşağılamak;

XEWUVEN = (aralarına ve) yere, çamura basıp durmak;

XEWOEN = toprağa batmak, çamura saplanmak;

XENEN = toprağa saplanıp kalmak, (ayrıca tutuşmak);

XELHEPEREWOEN / XELHEPEREPEN = yere ayak ucu ile vurup takılmak;

Atın iyisini tanıtan özellik olarak YETXEWOEN = atın ayaklarını hırçın-ani hareketle yere vurma, şahlanma / pişmanlık-kızgınlık gibi duygularla ayakları yere vurma;

XEG'URİYEN / XEG'URİYİĞ'İN = yere yerde yuvarlanma;

XET'ISHAN / XET'ISİĞ'İN = (aralarına ve) yere oturma;

XEZEĞAN = bir yöreye, topluluğa ve özellikle yere, toprağa uyum sağlama, yerleşip kalma;

XEZERİHİN / XEZERİHU YEJZEJİN = yeryüzüne, dünya kalabalığına karışıp (gitmek), haber alınamamak; (ayrıca, mecazen XEZERİHİN = bir meseleye, söze karışmak);

XEĞAZERİHİN = (herhangi bir şeye ve) toprağa karıştırmak;

XEG'ODEN / XEG'ODİĞ'İN / XEG'ODIJİN = yeryüzü kalabalığında kaybolup (gitmek), toprağa karışmak;

XEHAJİN = dünya kalabalığına girip (gitmek); firar etmek;

XEHUN = yerinden, yurdundan, ülkesinden SÜRMEK, kovmak;

ZI XE-A-HUN = cemiyetin içinden, aralarından sürmek, kovmak;

XE-A-ME / XAME = YABANCI anlamı ihtilafsız bu kelime; XE'nin sonuna olumsuzluk eki MI getirilerek XE-A-MI yani bu yerden ve bu topluluktan olmayan, veya (XEMİT gibi) içimizden-aramızdan olmayan anlamıyla ve MI da zamanla ME şeklini alarak oluşmuş olabilir. Veya ME = koku olduğundan, yeryüzünden tanınmayan bir koku, herhangi bir toprak kokusu, hatta aşağılık-kötü koku gibi nükteli bir anlamla YABANCIYI tanıtıyor da olabilir.

Orta, merkez anlamı YİQU ile veya yine bununla ilişkili ve derinlik ifade eden QUW kelimesiyle yapılmış XE-QU ve XE-QUJZ = dünya merkezi, merkez yurt, yahut kökümüzün, kökenimizin merkezi olan topraklar, yani atalarımızın yaşam merkezi olarak tarih derinliğinde bilinen en eski memleket, ülke anlamlarıyla ANAYURT-ANAVATAN'dır. Her ikisi de Kafkas kökenliler için KAFKASYA'nın özel ismi olmuştur.

83) XE-ĞO-GU = memleket, ülke, yurt, vatan: XE sözcüğünün dünya, yer-yurt, toprak anlamlarının her biriyle tarifi mümkün olan bu kelime:

a- ĞO = yuva ve GU sözcüğünün bölge-alan, yahut merkez anlamlarıyla, ilgilinin YERYÜZÜNDE YUVASININ bulunduğu BÖLGE-ALAN / YUVANIN BULUNDUĞU TOPRAKLAR / DÜNYADA İKAMET ALANI ve YAŞAM MERKEZİ,

b- veya, yuva bölgesi, yuvaya geliş-gidiş yeri anlamıyla YOL ifade eden ĞOGU kelimesiyle; YOLUMUZUN BULUNDUĞU TOPRAKLAR, yani ulaşılabilen, serbestçe gezilebilen, MALİK VE HÜKÜMRAN olunan yeryüzü parçası, anlamlarıyla yapılmış olmalıdır. Bir paşanın Karayolları tesislerini süsleyen ve bu idarenin akidesi olmuş veciz sözü, "gidemediğin yer senin değildir" şeklinde olup, memleket = XE-ĞOGU kelimesindeki YOL manasının hiç de münasebetsiz olmadığını gösterir.

Her iki anlam da ihmal edilmeksizin özetle XEĞOGU = sürekli İKAMET merkezi anlamında YUVANIN VE YOLUNUN BULUNDUĞU TOPRAKLAR / MALİK VE HÜKÜMRAN YAŞAM YERİ manasıyla MEMLEKET ve VATAN'dır. XEĞOGU değişebilir, sonradan yeni vatanlar edinilebilir, XEQU ise sabit ve Kafkasya'dan ibarettir.

84) XEME XEĞOGU = yabancı ülke'dir.

XE-A-SE / XASE = bir yerde-bir yörede oturanlar yahut ZEXESU = iç içe oturanlar kelime anlamıyla CEMİYET-DERNEK-TOPLUM ve toplumun KARAR ALMA YERİ ve ORGANI'dır.

XE-A-BZE / XABZE / XEBZE = ÖRF-ADET-TEAMÜL-GELENEK-GÖRENEK-TÖRE başta olmak üzere, her türlü KURAL-KAİDE / davranış biçimi-TARZ / USUL-ERKAN / YOL-YORDAM / KANUN ve ANAYASA.

Buradaki BZE kelimesi, verilen SÖZ, SÖZLEŞME, SÖZBİRLİĞİ yani KONSENSÜS anlamındadır. Böylece XABZE'nin kelime anlamı da:

- Bir bölgede / bir yerde / bir yörede / bir XEQU'da / bir XEĞOGU'da

- yahut aynı anlamda bir yerde-birlikte oturanlar yani XASE mensupları arasında

hayatın pek çok değişik sahalarından herhangi bir konuda mer'i kaide = yürürlükte, geçerli kural / iyi, güzel ve mükemmel davranış BİÇİMİ / yahut YASA ve ANAYASA niteliğinde birlikte yaşam ŞARTI kararlaştırılarak, neticede VERİLEN SÖZ, YAPILAN SÖZLEŞME, TOPLUMSAL ANDLAŞMA, SÖZBİRLİĞİ, yani bazen yemin'le de destekli KONSENSÜS'tür.

Kelimenin bizzat kendisinden çıkan bu tespiti tam doğrulayan bir atasözü de, rahmetli YASİN ÇELİKKIRAN'ın kitabında yazılıdır;

"XASEM Yİ OER XABZE,
XABZEM Yİ OER BZIPXHA =
Cemiyetin söylediği ADET,
Adet'in söylediği USUL"dür.

İkinci bir ihtimalle XABZE, BZIN = biçmek, kelimesiyle de yapılmış olabilir, anlam yine de aynıdır. Bir yerde, bir cemiyette ve cemiyetçe BİÇİLMİŞ kaideler, her türlü davranış BİÇİMİ, usul, erkan oluyor.

Bu konsensüs, sadece ilk karara doğrudan iştirakle sınırlı olmayıp, sonradan benimseme sureti ile de oluşur. Konsensüsle mer'i kılınan kural, şayet;

- doğru, isabetli, iyi, güzel, zarif, asil ve mükemmel ise,

- topluma ve toplum ihtiyacına uygun ise,

- müeyyidesi de denk, uygun ve uygulanabilir nitelikte ise,

- toplum da geleneklerine bağlı, sözüne sadık, hukuka saygılı, medeni bir toplum ise,

- ve bu kural şayet toplum çoğunluğunca benimsenir, yoğunlukla uygulanır ve zaman itibariyle

de geçerliliğini sürdürebilirse,

işte ancak o zaman ÖRF-ADET-GELENEK-GÖRENEK sıfatını kazanır. Buna karşılık, XEBZE HAHU, yani topluma ait olmayan, yabancidan İĞRETİ-ÖDÜNÇ alınmış gibi uyumsuz kurallar da "ancak üç gün yaşar."

HADIRIXE = ÖLÜ YURDU, ÖLÜLERİN DÜNYASI / AHİRET / mecazen UZAK ve MEDENİYETTEN UZAK YER.

Bu dünya hayatından sonraki = AHİR yaşamı, AHİRET hayatını ifade eden ve Khabardeyce A"DİREY DUNEY = ÖBÜR DÜNYA ile eş anlamlı bu kelime;

- HADE = ÖLÜ ve XE sözcüğünün YER-YURT-DÜNYA anlamıyla ölümlerin gönderildiği, gittiği yer, yani kısaca ÖLÜ YERİ / ÖLÜLER YURDU / ÖLÜLERİN DÜNYASI.

- veya kısaca ÖLDÜ demek olan DÜNEYM YE-Xİ-JAAS = dünyadan indi deyimine benzer bir kavramla ve XE ile Xİ'nin aşağı doğru YÖN / İNDİRME anlamıyla ÖLÜLERİN İNDİRİLDİĞİ YER / YER ALTI DÜNYASI,

- yahut galiba en doğrusu; DIRIN = YUTMAK, DIRIX de indirmek, yani (mideye) indirmek kelimeleriyle yine YUTMAK demek olduğundan, ÖLÜLERİ YUTAN DÜNYA anlamında yapılmış olmalıdır.

Ayrıca, öbür dünyadan dönüşün imkansızlığına benzetilerek ve canlı bulunmayan yer manası ile UZAK ve medeniyetten UZAK YER de mecazen HADIRIXE olarak tanımlanır.

(Bu incelemede avukat Mustafa DOMANIÇ'in büyük katkısı olmuştur.)

NART**TEMMUZ AĞUSTOS 2000****NART TOUR**

ADIĞEY HALK DANSLARI VE ENSTRÜMENTAL MÜZİK FESTİVALİ TUR PROGRAMI

18-25 Eylül 2000 (7 Gece/8 Gün)

1. Gün (18.09.2000) : Atatürk Havaalanı Dış Hatlar Terminali Maykop kontuarı önünde buluşma, C/I işlemlerinden sonra uçakla 2 saat 20 dakikalık uçuştan sonra Maykop havaalanına varış ve gümrük işlemlerinin ardından Otele transfer. Otel kayıt işlemlerinden sonra serbest zaman. Akşam otelde konaklama.

2. Gün (19.09.2000) : Otelde sabah kahvaltısının ardından şehrin tanıtımı için yarım günlük Maykop şehir turu. Ayrıca yakın köylerden birine yarım günlük ziyaret. Akşam otele dönüş ve konaklama.

3. Gün (20.09.2000) : FESTİVAL PROGRAMI

4. Gün (21.09.2000) : FESTİVAL PROGRAMI

5. Gün (22.09.2000) : FESTİVAL PROGRAMI

6. Gün (23.09.2000) : FESTİVAL PROGRAMI

7. Gün (24.09.2000) : Otelde kahvaltı yapıldıktan sonra tüm gün serbest zaman. Otelde konaklama. (İsteyenlere özel tur programı ekstra olarak yapılabilir.)

8. Gün (25.09.2000) : Erken alınacak kahvaltıdan sonra otelden ayrılıp havaalanına hareket ve İstanbul'a dönüş. Tur Sonu.

TUR ÜCRETİ : 535 USD

Ücrete Dahil Hizmetler :

Özel Uçak ile Gidiş Dönüş,

Alan-Otel-Alan Transfer,

7 gece OK konaklama,

Vize ücreti,

Tüm alan vergileri,

Şehir turu ve köy gezisi, Rehberlik hizmetleri.

NOT 1 : Tur programında Sgl konaklama farkı gecelik 10 USD'dir.

NOT 2 : Turlar Krasnodar çıkışlı yapıldığı takdirde 25 \$ ulaşım farkı alınır.

REZERVASYONLARINIZ İÇİN:

Taksim (İsa Tunçer): 0 212 237 26 01-2

Aksaray (Şenay Hatam): 0 212 632 84 97 pbx.

2. UZUNYAYLA ŞENLİĞİ'NDE 3 ÖNEMLİ PANEL

2. Uzunyayla Kafkas Kültür Şenliği kapsamında, yöre ekonomisinin sorunlarını tartışmak ve çözüm önerileri üzerinde üreticileri bilgilendirmek amacıyla Kafkas Derneği Genel Merkezi, Üniversiteler ve Tarım Bakanlığı ile işbirliği halinde Şarkışla, Göksun ve Pınarbaşı ilçelerinde 3 ayrı bilimsel panel düzenlenmiştir.

Panellerin ilki 10 Temmuz 2000 tarihinde Şarkışla ilçesi Belediye Toplantı Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. "Tarım ve Hayvancılık" konulu panele ilçenin tüm köylüleri davetli olmakla beraber daha çok Uzunyayla köylerinden katılım olmuştur. Zevkli tartışmaların yaşandığı panelde konuşan öğretim üyeleri ve yetkililer şunlardır:

Prof. Dr. Refik Özkan-Oturum Başkanı,
Prof. Dr. Aydın Akkaya ve Yrd. Doç. Dr. Tevrican Dokuyucu-Tahıl Tarımı,
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kızılsimşek-Hayvancılık ve Yem Bitkileri,
Prof. Dr. Osman Kaftanoğlu-Aricılık,
Doç. Dr. Kaan M. İşcan-Uzunyayla Atıcılığı,
Doç. Dr. Harun Uysal-Kafkas kökenli Süt Ürünleri,
Tarım Bakanlığı İl Müdürü Mehmet Cengiz,
Tarım Bakanlığı İlçe Müdürü Veteriner Hekim Saim Özdal.

İkinci panel 11 Temmuz 2000 tarihinde Göksun ilçesinde düzenlenmiştir. İlçe Kaymakamı Sayın Atilla Toros ile Kafkas Derneği Başkanı Bedri Tokuş'un özel gayret ve ısrarlı

konulu Göksun Paneli'nde görev alan konuşmacılar şunlardır:

Prof. Dr. Aydın Akkaya-Oturum Başkanı,
Yrd. Doç. Dr. Tevrican Dokuyucu-Tahıl Tarımı,
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kızılsimşek-Yem Bitkileri,
Doç. Dr. Semih Çağlar-Meyvecilik,
Doç. Dr. Gülat Çağlar ve Yrd. Doç. Dr. Sermin Akıncı- Sebzeçilik,
Doç. Dr. Durmuş Öztürk-Hayvancılık,
Doç. Dr. Harun Uysal-Kafkas Kökenli Süt Ürünleri,
Doç. Dr. Fatih Kılı-Endüstri Bitkileri.

Son panel, 14 Temmuz günü Pınarbaşı Belediye Düğün Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. İlçe Kaymakamı Sayın Zikri Şahin, Belediye Başkanı ve Kafkas Derneği Pınarbaşı Şubesi'nin organize çalışmaları sonucu "Tarım ve Hayvancılık" konulu panel, oldukça kalabalık bir üretici katılımı ile yapılmıştır. Panelde konuşan öğretim üyeleri ve yetkililer şunlardır:

Prof. Dr. Refik Özkan-Oturum Başkanı,
Yrd. Doç. Dr. Tevrican Dokuyucu-Tahıl Tarımı,
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kızılsimşek-Hayvancılık ve Yem Bitkileri,
Prof. Dr. Osman Kaftanoğlu-Aricılık,
Doç. Dr. Kaan M. İşcan-Uzunyayla Atıcılığı,
Doç. Dr. Harun Uysal-Kafkas Kökenli Süt Ürünleri
Tarım İl Müdürü ve Tarım İlçe Müdürü

Yaklaşık yedi ay süren soğuklar, kuraklık ve kırağı sonucu yaşanan sorunlara yönelik olarak çok sayıda üreticinin söz aldığı, soru sorduğu Pınarbaşı paneli de oldukça hareketli geçmiştir.

Kafkas Derneği tarafından düzenlenen her üç panel; bu tür çalışmalara üreticinin ihtiyacı bulunduğunu, teorik bilgilere ilaveten pratik ve uygulamaya yönelik bilgilerin ön planda tutulması gerektiğini, daha dar kapsamlı ve derinlemesine bilgiler vermek üzere yeni paneller düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Bu nedenle Göksun ilçesinde güz aylarında "Elma üreticiliği ve sorunları" konulu yeni bir panel için mutabakat sağlanmıştır. Keza, Pınarbaşı ilçesinde de "Tarım için Tarım" yerine "Hayvancılık için Tarım" konulu yeni panellerin Tarım Bakanlığı ile ortaklaşa düzenlenmesinin şart olduğu hususunda genel bir mutabakat doğmuştur.

Kafkas Derneği, konuşmacıların tebliğlerini ve tespit edilebildiği kadarıyla üreticilerin sorularını bir kitapçıkta toplayıp yöre köylerine ve ilgili mercilere göndermeyi ve ihtiyaç doğrultusunda yeni paneller organize etmeyi kararlaştırmış bulunmaktadır.

Hellen dilindeki yapıtlarında yazım, Maionya şeklinde (Örneğin Strabon, 12 VII 12'de).

Maionia, aynı zamanda, o bölgedeki bir ilkçağ kentçığının adıdır (Ramsay, s.132 No.12). Bunun adı Türk ağzına Menye biçiminde uydurularak kullanılmıştır ve kullanılmaktadır; şimdi bu 4000 yıllık öz Anadolu adının yerine Gökçeören diye uydurma bir ad geçirildi.

Hellen ağzında -onia bitişli edilen ve üstelik bu bitiş içindeki(o), çoğu kez, uwa sesine işaret eden omega harfiyle yazılan adlarda, söz konusu bitişin aslı hemen hemen daima Luwi dilinin wana takısıdır. Örneğin Hellen ağzında önce İonia, sonra ionia olmuş adın (o'su omega ile) aslı İwana'dır. Lykaonia'nın aslı Lukkawana, Kataonia'nın aslı Hattiwana (Khattiwana)'dır. Bunlara bakarak, Maionia biçiminin de Mawana... olduğu sonucuna varmaktadır(19).

Sayın Umar "Mağan" sözcüğünü hiç duymadığı halde, Maionia sözcüğünü Mağan Sözcüğüyle özdeşleştirecek bir tespit yapabilmektedir: Mawana / Mağan'ya /Mağan'a...

Tesbit gerçekten takdire şayandır.

Şimdi aynı sözcüğün tahlilini bir de biz yapalım.

Tahlile başlamadan önce sözcüğün işlevini, hangi amaçla kullanıldığını belirlemek durumundayız. "Maionia"sözcüğü bir tanrıyı mı, bir halkı mı, bir ırmağı ya da kenti mi göstermektedir? Yoksa şahıs adı mıdır?

"Maionia" adı, bir bölgenin ve bir kentçığının adıdır. Bu saptama önemlidir. Çünkü büyük bir olasılıkla, yerleşimi belirten sözcüklerin sonunda yerleşimi belirten bir ek bulunur. Araştırmaya konu olan sözcüğümüzde böyle bir ek var mıdır?

Evet, vardır.

Sözcüğün sonundaki "ia" eki, ülkesi-yeri anlamına gelir. Bu eki attığımızda kök sözcük, Maion-ia/ Maion biçiminde karşımıza çıkar. "Maion" kök sözcüğü büyük bir olasılıkla, bir boy, bir halk ya da klanın adıdır. Yine büyük bir olasılıkla bu kök sözcük Hellen dilinde değiştirilmiş biçimdir.

Maion kök sözcüğündeki "ai" bölümünün "ay" olarak okunduğunu biliyoruz. Bu durumda ilk üç harf "mai" Hellen dilinde "may" olarak okunuyordu. Sözcükteki "on" kısmı ise Hellen dilinde zaten bu şekle sokulmuştu, yazıldığı gibi de okunuyordu. Bunu biliyoruz. Çünkü Hellen dilinde "yeri" anlamına gelen ve sözcüklerin sonuna getirilen "-ion" eki bulunmaktadır. Bu nedenle zaten sözcük eğer halkı değil de bölgeyi gösteriyor olsaydı, "Maion"/"Maion" sözcüğü "Ma" yeri anlamına gelecekti. Bu durumda Maion sözcüğünün "Mayon" şeklinde okunup söylendiğini kesin olarak söyleyebilecek durumdayız.

Bu kök sözcüğün Menderes ırmağının adıyla da ilişkili olduğu görülmektedir: Maian/dros... Mağan sözcüğü burada hiç değişmemiş aslına en yakın biçimiyle çok açık biçimiyle görülmektedir. Bu sözcükteki tek değişiklik asıl kök sözcükteki "ğ"sesinin "y" haline getirilmesidir. "ğ" sesinin bulunmadığı bütün dillerde bu ses normal bir şekilde "y" olarak okunmaktadır. Batı dillerinde halen Büyük Menderes ırmağı "Mean der" olarak söylenebiliyor(20).

Kök sözcüğün aynı klanın adı olarak bir nüans farkıyla söylenen çeşitlenmesi de Abhaz/Abaza dilinde "Maan"dır. Öyle anlaşıyor ki sözcük o dönemlerde bu şekliyle de kullanılmış. Çünkü bazen "Mean" biçiminde söyleyişlere tanık olmaktayız. Halikarnas Balıkcısı bu sözcüğü "Meandros" biçiminde kullanmakta, Pelasg dilinden olduğunu belirtmektedir(21). Homeros'un hem "Maion", hem de "Meon" demesi bu kullanımların ikisini de bildiğinin kanıtı sayılabilir. Ancak Herodatos'da, Strabon'da yalnızca "Maion" şeklini kullanıyorlar.

Acaba bu sözcük Anadolu'da nasıl okunuyor ve nasıl söyleniyordu? Bu soruyu yanıtlamak da mümkün. Çünkü sözcüğün coğrafi bölgeyi gösteren şeklinin "Menye" olarak yakın zamanlara kadar yaşatıldığını biliyoruz. Öyle anlaşıyor ki, birçok yerleşim birimlerinde "Men" ve "Man" biçimleriyle halen yaşatılıyorlar. Bu konu özel bir çalışmada tekrar ele alınacağı için bu çalışmamızda daha detaylı bir açıklamaya girmeyeceğiz. Ancak sözcüğün Ana Tanrıçayla ilişkisini belirtmekle yetineceğiz.

Sayın Umar, bu sözcüğü Ana tanrıçayla dolaylı bir şekilde ilişkilendirmektedir. Oysa bizce sözcük ana tanrıçayla kökten ilişkilidir. Hatta Ana tanrıçanın da adı olan "Ma" sözcüğü bileşik bir sözcük olan "Maion" sözcüğünün başında yer almakta, dolaysız bir şekilde Ana Tanrıçayla ilişkiyi belirlemektedir.

Aslında sözcüğün biraz sonra inceleyeceğimiz Abaza/ Abhaz dilindeki anlamı da Ana Tanrıçayla ilişkili olduğunu göstermektedir.

12. MAĞAN/MAAN SÖZCÜĞÜNÜN ANLAMI

Mağan/Maan sözcüğünü Abhaz klan ailelerden biri halen kullanmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere konu özel olarak inceleneceğinden bu çalışmada etimolojik tahlil yapılmayacak, yalnızca sözcüğün anlamı belirlenmeye çalışılacaktır.

Mağan/Maan sözcükleri Abhaz/abhaz dilinde bileşik sözcüklerdir. "Maan" bileşik sözcüğü egemen anlamındaki "ma" ve anlamındaki "an" sözcüklerinden meydana gelmiş olup "Ma-an/Maan" sözcüğü "egemen ana, ana egemen" anlamına gelmektedir(22). "Mağan/Ma-ğa-an" sözcüğü ise, "ana güçlü egemen, egemen güçlü ana" anlamındadır.

Sözcüklerin bu anlamı Abaza/Abhaz dilinin atası olarak belirlediğimiz Luwi dilinde de aynıdır. "Ma" Ana Tanrıçayı doğrudan belirtmekte, "Anni, An, Ni" sözcükleri ise ana anlamına gelmektedir(23).

13. MAN-MAĞAN AİLESİ ASUWA'NIN İLK KRALI MIDIR?

Maan/Mağan ailesinin adı tabletlerde M.Ö.1300 yıllarından itibaren görülmeye başlamaktadır. Firavun 11. Ramses'e karşı Kadeş savaşında Hititlerin müttefiki olarak savaşan "Mauma" halkının "meoniler" olduğu kabul edilmektedir(24).

Ancak daha önceki dönemde "Mağan/Maan adının kullanılıp kullanılmadığı, Maan'ların Aşuwa'nın ilk kralları olup olmadıkları konusunda elimizde bir belge bulunmamaktadır. Ancak bu çok güçlü bir olasılıktır. Halikamas Balıkcısı'na göre M.Ö.1900 yıllarında Gediz Havzası Maonia olarak adlandırılmaktadır.

11. Tudhaliya'nın Asuwa üzerine yaptığı seferden Lydia devletinin kurulduğu döneme kadar olan yaklaşık yedi yüz yıllık dönemde ise bu topraklar, "Maiona" olarak anılmaktadır. Bu dönemde Mağanların egemenliği kesindir.

14. ASUWA BÖLGESİNDE GÖRÜLEN DİĞER BOYLAR

Asuwa/Aşuwa bölgesinde Mağan/Maion'lardan başka Tirhen, Sard ve Lidi boylarından bahsedilmektedir.

Ancak bunlardan Lidi'ler, Lydia devleti döneminde anılmaya başlandığından bu çalışmanın kapsamı dışında tutularak ayrıca incelenmektedir.

Sard'lar ise "sard/Sart" kentin den dolayı bu adla anılan, bu kente adını veren akraba klanlardan oluşan bir boy olabilir. Hatta Asuwa boyunun Sar/Sur/Sır şeklinde biçimlerinde de söylenebilir. Ancak "Sard" denilen halkın, "Şardana" olarak da anılması başka olasılıkları da gündeme getirmektedir. Bu sözcük bileşik bir kelime olarak Abhaz "Dan/Adan, Tan/Atan" klanını işaret ediyor olabilir. Yani konunun bütün olasılıklarıyla ve detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle biz bunları, incelenmesi gereken olasılıklar olarak not ediyor, incelenmek üzere konuya ilgi duyanların da incelemesi dileğiyle geçiyoruz.

Aşuwa bölgesinde bu dönemde görülen boylarından biri de "Turşa" adıyla anılmaktadır. Turşa boyu, Tirsen ve Tirhen olarak da anılmakta, daha doğrusu, Tirhen ve Tirsen denilen boylarla Turşalar aynı halk olarak kabul edilmektedir(25).

Çerkesler arasında Tirhen ya da Tirhen adıyla bir boy bu-

lunmamakla birlikte, her iki ad da Abhaz/ Abaza dilinde bileşik sözcüklerdir. Okuyucuyu biktirmamak için anlamını ve etimolojisini vermediğimiz bu sözcüklerin başındaki "Tır" bölümüyle, "Turşa" sözcüğünün başındaki "Tur" bölümünün bir çeşitleme şeklinde, aynı klanın adı olarak kullanılması büyük olasılıktır.

"Turşa" klan ailesi ise Abhazlar arasında halen yaşamaktadır. Adapazarı, Düzce ve Abhazy'a'da yaşayan bu aileye Abhazlar "Atruş oğlu" anlamında "Atruş-ba" demektedirler. Baştaki "a" article'dir. Kök sözcük "Turuş/Truş" şeklindedir. Bu klanın adı Abhaz /Abaza dilinde çoğul yapıldığında "Atruş-ko/Atruşk, Truşko/Truşk" sözcükleri elde edilir.

Bu noktada okuyucunun sabrına sığınarak, değerli bilim adamı Günaltay'dan uzunca bir alıntı aktarmak istiyoruz:

"Lidya'nın üç büyük unsurunu teşkil eden Tirhen "Turşa"ların M.Ö. 13. Asrın ikinci yarısına Mısır vesikalarında adı geçen Turşalar olduğu kabul edilmektedir. Mısır kaynaklarından öğrendiğimize göre Ege göçlerinin başladığı tarihlerde, bazı Egeli Anadolu insanları, Afrika kıyılarına yerleşerek Libyalı'larla birleşmiş Mısır üzerine yürümüşlerdir. Bu aralık Mısır Fravun'u olan Memeptah(1232-1224) 1230 tarihine doğru bunları Delta bölgesinde perişan etmiştir. Bu olayı kaydeden belge Libyalıların müttefiki olarak sayılan kabileler arasında Ahayivaşa'lar, Turşa'lar, Luka'lar, Şardana'lar, Şekeleş'ler adıyla anılan birliklerden bahsetmiştir. Bunlardan Ahayivaşa'ların Güney Anadolu'ya veya Rodos ve Kıbrıs gibi Ege adalarına sokulmuş olan Aka'lara, Luka'ların sonraki Likyalılara, Turşa'ların Tirsen(Tirhen)'lere tekabül ettikleri kabul edilmektedir. Bu kavimlerden Turşa'lar sonraları Tirhen adıyla Etrüsk'lerdir. Şardanalar ise Sardunya adasına adını veren kabileler, Şekeleş'lerin de Sicilya'ya göç eden Sikul'lar veya Pisidyadaki Skalassos şehri ahalisi olmaları tahmin edilmiştir. Herhalde Mısır kaynaklarından, Fravunu ciddi bir suretle tehdit ettiği anlatılan bu birleşmiş milletlerin büyük kütlesini Aka'larla Lik'lerin teşkil ettiklerini kesin olarak biliyoruz.

Kuzey İtalya'ya ilk medeniyeti kuran Etrüsk'lerin Lidya'dan geçen Tirhenler oldukları Herodot tarafından da rivayet edilmektedir. Amerikalıların son zamanlarda Sard'da yaptıkları araştırmalar, Meonyalı'larla Hatti'ler ve Etrüsk'ler arasında dilce bir yakınlık olduğu iddiasını kuvvetlendiren neticeler vermiştir. Her iki bölgede de yapılan araştırmalarda ele geçen mücevherat üslubu, bronzlar, fildişleri ile Lidya ile Etrurya arasında sıkı bir bağlilik ve yakınlık bulunduğu şahadet etmektedirler.

Etrüsk eserleriyle Van gölü bölgesindeki Urartu eserleri arasında da büyük bir benzerlik ve yakınlık bulunduğu iddiasını kuvvetle müdafaa edenler vardır"(27).

Turşa(Atruşba)konusu özel bir incelemenin konusu yapılacak olmakla birlikte George Thomson'dan son bir saptamayı daha yapmak istiyoruz:

"...Etrüsk'lerin dili Kafkasya 'da halen konuşulan dillerle bağlantılıydı.Bunu ilk kez, elli yıl önce Thomsen ortaya çıkarmış, Marr da onaylamıştır(28).

15. ASUWA TOPLUMU ATLI BİR KÜLTÜRDÜR

Luwi halkı atı tanımaktadır. Atlı bir kültürdür. Aslında Anadolu'da at çok eski zamandan beri kullanılmaktadır. Atın ilk kez Kuzey Mezopotamya'da Hurri'ler tarafından evcileştirildiği kabul edilmektedir. Atın Anadolu'dan Hellen'lere ve Girit'e geçtiği görüşü de aynı şekilde genel kabul görmektedir(29). C. Şakir Kabaağaçlı'ya göre atlar önce "şar" denilen savaş arabalarının ve arabaları çekmekte kullanılmıştır. Süvarilik daha sonraki ve daha ileri bir uygarlığın simgesidir.

Asuwa bölgesinde at kültürünün gelişkin olduğu anlaşılmaktadır. İliada'da Homeros, Asia(Asya) çayırlarından; Maionia'nın atlarından, ata binen altın üzengili Maion kadınlarından söz eder.

Khabardey-Balkar Cumhuriyeti'nden Bilim adamı ve yazar Nalo Zavur yaptığı konuşmada şunları söyledi: "Ben bu güzel ülkeye ilk kez geliyorum. Ayağımın ülkenize hayırlı uğurlu olmasını diliyorum. Sizlerin dedeleri tarihi vatanlarından iradeleri dışında sürüldüklerinden bu güzel insanlar size kucak açıp ev sahipliği yapmamış olsaydı bugün böyle bir manzarayı hayal bile edemezdik. O nedenle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve halkına teşekkür ediyorum. İkinci olarak da beni buraya gönderen Khabardey-Balkar Cumhuriyeti'ndeki kardeşlerinizin sıcak sevgi ve selamlarını zevkle iletiyorum.

Adıgeler
olarak bizler
çok dil
bilmek
zorundayız.
Ben Rusça
bilmeden
Khabardey-
Balkar'da
yaşayamam
. Sizler
Türkçe
bilmeden
burada
yaşayamaz
ınız. Adıge
halklarının
dağınıklığı
nedeniyle
bu bir
zarurettir.

Ama ondan
da önemlisi anadilimizdir. Bir
ulusu ulus yapan unsurların en
başında geleni ana dildir. Dilini
kaybeden bir halkın ulus-
laşması, varlığını sürdürmesi
mümkün değildir. O nedenle
sevgili anneler, babalar,
geleceğimiz olan bu güzel
gençlerimize sahip çıkıp, onlara
mutlaka dillerini, tarihlerini
öğretmelisiniz. Bunu sizden
hasseten istiyorum. Bu tür

protokol konuşmalarını fazlaca uzatmak hoş olmayacağı için
sözlerimi burada kesiyor, hepinizi sevgiyle 136 yıllık özlemle
kucaklıyor, tüm güzellikleri sizlere vermesi için güzel Allah'a
yalvarıyorum."

Festivale Kafkas Derneği'nin daveti üzerine Adıgey
Cumhuriyeti'nden Halklararası İlişkiler, Toplumsal ve Politik
Öngörüler Bakan Yardımcısı Şalaho Murat da katıldı. Şalaho
Murat, Adıgey Televizyonu tarafından hazırlanan ve içinde Fatima
Carım'ın Türkiye gezisi ile ilgili çeşitli materyallerin de bulunduğu
video kasetleri getirerek Kafkas Derneği arşivine armağan etti.
Ayrıca konuyla ilgili gazete dokümanları ve radyo programları da
Kafkas Derneği'ne verilen diğer belgelerden. Şalaho Murat ise
konuşmasında şunlara yer verdi: "Adıgey Cumhuriyeti'nden gelen
bir kardeşiniz olarak hepinizi saygıyla selamlıyorum. Buraya
hareket ederken selam ve sevgilerini iletmemi isteyen Sayın Devlet
Başkanımız Carım Aslan'ın selam ve sevgilerini zevkle iletiyorum. Bu
tür kültür etkinliklerinde bir araya gelmek geleceğimiz açısından
oldukça önemlidir. Böyle bir toplantıya davet edilmiş olmaktan
dolayı, yönetici ve organizasyonu düzenleyen büyüklerime teşekkür
ediyorum. Büyüklerimizin konuştuğu böylesi bir toplantıda bana
fazlaca söz söylemek düşmez. Onların söyledikleri güzel dileklere

ben de gönülden katılıyorum. Daha sık buluşmak, görüşmek,
kültürümüzün yaşatılabilmesine el birliğiyle katkıda bulunmak
arzusuyla sözlerime burada son veriyor, hepinizi tekrar saygıyla
selamlıyorum."

Daha sonra yöreden Kayseri Valisi Sayın Nihat Canpolat söz
alarak, konuşmasında güzel dilek ve temennilerde bulundu: "İlimiz
ve şirin Pınarbaşı ilçemiz bu büyük şenliğe ev sahipliği yapıyor. Bu
tür organizasyonlar yıllarca görüşemeyen insanların buluşup
görüşmelerine vesile olduğu için oldukça yararlıdır. Şenliği
düzenleyenleri ve hizmeti geçenleri kentimizi tercih etmiş olmaları
ve emekleri nedeniyle gönülden kutluyorum. Bu tür şenlikler
vatandaş oluştuktan gurur duyduğumuz ülkemizin ayrı ayrı
güzellikleridir. Sizler Türkiye'nin dört bir yanından hatta

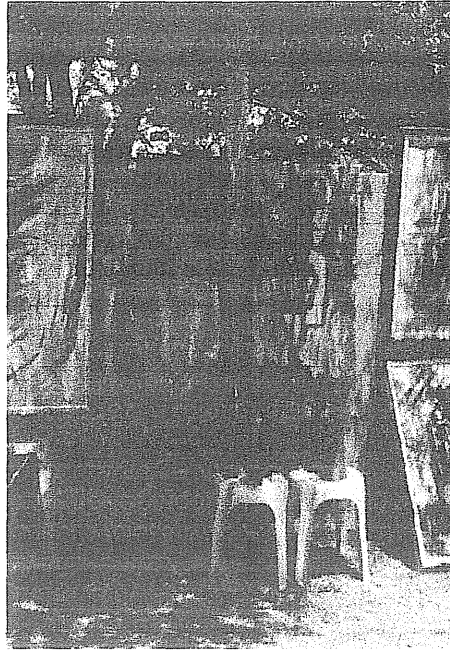
Kafkasya'dan geldiniz. Sizlerle bir arada olmaktan memnunuz. Şenliğinizin gönlünüzce geçmesi dileğiyle hepinizi bir kez daha selamlıyorum."

Şenliğe katılamayan siyasi parti başkanları ve çok sayıda milletvekilinden tebrik mesajları da okundu. Bunlardan bazıları, CHP Genel Başkanı Altan Öymen, Genelkurmay Eski Başkanı Emekli Orgeneral Doğan Güreş, Bekir Sami Dağ, Tunca Toskay, Tansu Çiller'di. Demokratik Çerkes Platformu'nun gönderdiği mesaj metni de anons edilen mesajlar arasındaydı.

Gün boyu Festival alanı içerisinde Resim sergisi, Fotoğraf sergileri, Kafkas Çeçen Dayanışma Komisyonu'nun açmış olduğu stand, kitap satışları, yemek-meyve satış yerleri, çeşitli hediyelik eşya, t-shirt satış yeri, şapka satış yerleri gezildi. Müze için yapılan çalışma çok güzeldi.

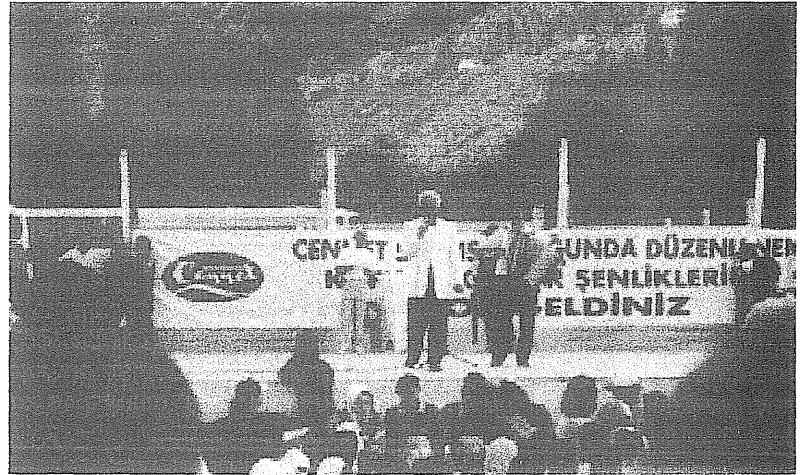
Uzunyayla'da elde yapılan Çerkes Başlıkları ve Kamçılar, Yamçılar, Kamalar, At Eğerleri, Mızıkalar (Pşine), Çövenler, Kazanlar, Semaverler, Yağdanlıklar, gibi bir çok tarihi eser vardı.

Alanda bulunan Resim ve heykel sergisi yetenekli genç sanatçımız Belgin Aka'ya aitti. Konyalı ve Naje sülalesinden olan sanatçımız, lisans eğitimini Selçuk Üniversitesi Resim Bölümü'nde tamamlamış. Çalışmaları, figü-

sarkılar söyleyerek insanlar arasında dolaşan çocuklar hallerinden en memnun olanlardandı.

Saat 19 sularında başlayan ana program bütün gün sıcakta beklemeye değdi doğrusu. Program müzik eşliğinde Huakho ve şiir dinletisi ile başladı. Folklor açısından çok başarılı oyunlar sergileyen ekiplerimizi, Kafkas Derneği Kayseri Şubesi Halk Dansları Ekibi'ni, Ankara Şubesi Elbruz Ekibi'ni ve Kayseri Şubesi Çocuklar Ekibi'ni gönülden kutlamak isteriz. Hemşehrilerimiz de yoğun alkışları ile

oyunları ne kadar beğendiklerini ve folkloru doyduklarını gösterdiler. Bir haftadır Uzunyayla etkinlikleri çerçevesinde çeşitli yerlerde gösteriler yapan Ankara Ekibi performanslarında en ufak bir düşüklük göstermedikleri için ayrıca takdir topladılar.

Akşamki programda sahne alan Blenemih Selahattin geleceğin büyük seslerinden olduğunu, söylediği güzel wordlerle tüm Uzunyayla'ya duyurdu. Yaşlı olmasına rağmen ısrarları kıramayarak sahne alan Kuşa Doğan Özden güzel sesiyle hepimizi etkiledi. Yine güzel parçalarıyla Kayseri Şubemizin korusu, gençlerin dillerine, kültürlerine, şarkılarına ne kadar önem verdiklerini kanıtlar gibiydi.

ratif, motif ve heykeller üzerine olan sanatçımız festivalin güzelliklerinden biri idi.

Öğle saatlerinde (saat: 14-18 arasında) çeşitli yarışmalarla aşırı sıcaklardan biraz da olsa sıyrılan insanlarımız eğlenceli vakit geçirdiler. Peynir bağlama (hediyelik eşya koparma yarışması), köyler arası ip çekme yarışması, bilek güreşi, pulluk atma, torbayla koşma yarışması çekismeli anlara sahne oldu ve katılımcılar zorlu anlar yaşadılar. Çocuklar ise "Hantseguşe" ile keyifli zaman geçirdiler. Ellerinde bir korkulukla

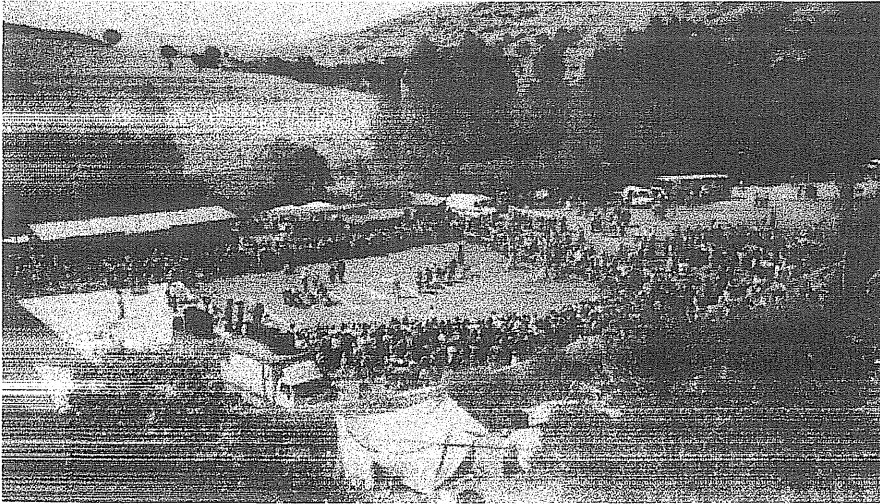

Kalabalık ve güçlü bir koro oluşturan Kayseri gençleri birbirinden güzel şarkılar seslendirerek umut vaad ettiler.

Akşamın önemli konukları anavatanından geliyordu: Adıgey'den gelen değerli ses sanatçımız Anzorukue Çeslav, Tut Zaur ve Balkar Yura ... Çeslav'ı ilk defa canlı

Cumhuriyeti Başkanı nezdinde faaliyet gösteren ve Başkanlığını Fatima Carım'ın yaptığı Kültür ve Sanata Yardım Fonu tarafından Uzunyayla Festivali'nde üç ayrı dalda verilmek üzere Türkiye'ye gönderilen ödüller sahiplerine verildi. Bu ödüller: Festivalin en genç katılımcısına (Kayseri Minikler Ekibi'nin en küçük elemanı), eski Adıge şarkılarını en güzel seslendiren yorumcuya (Doğan Özden) ve izleyici sempatisi kazanan katılımcıya (Mustafa Vurdum) verildi.

Kapanışta dev bir Wuic'la Ankara ve Kayseri folklor ekipleri başta olmak üzere (gün boyu kurulan irili ufaklı düğünlerle oynamaya doyamayan) yüzlerce insanımız, şenlik alanını doladı ve Uzunyayla'da ikinci şenliğimiz de bu şekilde sonlandı ... Çeşitli

dinleyebilme imkanı bulduğumuz için kendimizi şanslı sayıyoruz. Özellikle şenliğe Ankara'dan katılan grup olarak şarkılarına hep beraber eşlik ettiğimiz Çeslav, yaşına rağmen sesinden hiç birşey kaybetmemiş. Yıllardır kasetlerinden dinleyip hayran olduğumuz o ses, bir yaz akşamı dolunayın eşliğinde, Uzunyayla'nın en yeşil köyünde, bizleri inanılmaz bir atmosfere taşıdı. Yaşadığımız

coşku ve heyecan herşeye değdi.

Ondan sonra sahne alan Tut Zavur da yine birbirinden güzel ve tarihi şarkılarla izleyenleri etkiledi. Tut Zavur Adıgece şarkıların yanında söylediği İspanyolca şarkıyla da ilgi çekti.

Khbardey'den gelen Balkar Yura ise mim gösterisi ile Uzunyaylalıların karşısında sahne aldı. İlerleyen saatlerde Kayseri Tiyatro Grubu bir oyun sergiledi ve oyunda kullandıkları biraz Türkçe karıştırılarak konuşulan Khabardeyce ile izleyicilere neşeli dakikalar yaşattı.

Gecenin sonlarına doğru Adıgey

illerden özel araba, otobüs ve minibüslerle gelen binlerce Çerkes coşku ve heyecanla dolu bir şekilde dönüş yollarını tuttular.

Bu etkinliğin düzenlenmesinde emeği geçen Kayseri ve Pınarbaşı şubelerimiz başta olmak üzere bütün dernek yöneticilerine ve çalışanlarına, katılan bütün ekip, koro ve gruplara, kısaca emeği geçen herkese teşekkür ediyor, bir dahaki şenlikte yine beraber olalım diyoruz ...

II. Uzunyayla Kafkas Kültür Şenliği Sponsorluğunu üstlenerek maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, başta Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Rifat Yelkenoğlu ve Genel Müdürü Sayın A. Baki Kula'ya olmak üzere, Cennet Yatakları ve Oturma Grupları'na teşekkür eder, ticari hayatlarında başarılar dileriz.

KAFKASYA YAZILARI

Tarih Edebiyat Kültür ve Sanat Dosyası

Çivi yazıları Yayınları tarafından yayınlanan ve Kafkasya tarihi, edebiyatı, politikası, sanatı ve kültürü üzerine telif ve çeviri yazılar içeren derginin Danışma Kurulu'nda Ömer Büyüka, M. Recai Özgün, Yaşar Bağ, Ali Çurey, Sefer Berzeg, Tarık Cemal Kutlu, Özalp Göneralp, Ali İhsan Aksamaz, Hayri Ersoy, Semih Dağıstanlı, Muazzez Yavuz, Murat Papşu yer alıyor.

Kafkasya Yazıları bu sayısını Çeçenya'ya ayırmış. Yerli ve yabancı yazarlardan gelen katkılarla bu konuda Türkiye'de yapılmış en kapsamlı dosyalardan biri oluşturulmaya çalışılmış. Kafkasya Yazıları çalışanları, bilgiyi değerlendirmek ve olaylara ilişkin kendi görüşlerini aktarmak yerine, katılmasalar da yazılara aynen yer vermişler.

Bu sayıda, California Üniversitesi-Berkeley öğretim üyelerinden Kafkasolog Johanna Nichols'dan iki

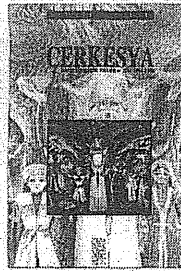
araştırmaya yer verilmiş. Perit Kumuk'un çevirisiyle sunulan "Azınlıklar Yol Ayrımında" başlıklı araştırmada yazar, Kuzey Kafkasya Halklarının Sorunlarını ve geleceğe yönelik olasılıkları ayrıntılı biçimde tartışmaya açıyor. Nichols'un ikinci araştırması olan "Vaynahlar"da ise, Çeçen ve İnguş kültürlerinin ayırıcı yanları, tarihleri ve dilleri tanıtılıyor.

Kafkasya Yazıları Fransa temsilcisi Seyid Tuğul'un da iki araştırması var bu sayıda. Tuğul'un Nazilerle işbirliği yaptıkları gerekçesiyle ülkelerinden sürülen halkların trajedisini araştıran "Sürün Bunları" adlı dosyasının bir bölümünü oluşturan "Vaynahların Sürgünü" başlıklı yazı, sürgün dönemini belgelere dayanarak gözler önüne seriyor. "Çeçenya, Dağıstan ve Vahhabilik" yazısında ise taze haberler ve yorumlara yer verilmiş.

Kafkasya'da Temel Anlaşmazlıklar, Olga Vasilyeva ve Timur Muzayev tarafından 1992 yılında yazılan bir yazı. O dönemdeki sorunları ve çeşitli olasılıkları araştıran bu makale de sorunların bugünkü durumuyla kıyaslamak bakımından ilgi çekici olabilir. Çeçenya'da Savaş adlı yazıda ise, Colombia Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan araştırmacı Michael Reynolds da Çeçenya'daki Savaşı değerlendiriyor.

Arşiv bölümünde Tarık Cemal Kutlu'nun Çeçence'den yaptığı bir çeviri var. Saidan Mohmadan İbrahim tarafından yazılan bu yazıda Çeçenlerin geleneksel yönetim anlayışı ele

linmiş. Çeçenistan'da yaşayanlara farklı bir yaklaşım getiren Yalçın Karadaş'ın yazısı ise "Çeçenlerin Yüzüne Bakmıyorum".

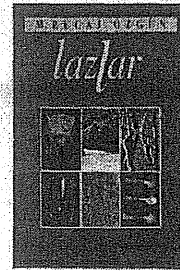
LEONTİ LYULYE
ÇERKEŞYA
CEV. MURAT PAPŞU

112 SAYFA 13 X 19.5 cm.

YASAR BAĞ
TÜRKLERDE VE
ÇERKEŞ İSLAM ÖNC.
KÜLTÜR DİN TANRI

256 SAYFA 13 X 19.5 cm.

M. RECAİ ÖZGÜN
LAZLAR

216 SAYFA 13 X 19.5 cm.

KAFKASYA YAZILARI
KİTAP DİZİSİ 1

160 SAYFA 16 X 23.5 cm.

KAFKASYA YAZILARI
KİTAP DİZİSİ 2

132 SAYFA 16 X 23.5 cm.

KAFKASYA YAZILARI
KİTAP DİZİSİ 3

136 SAYFA 16 X 23.5 cm.

ADRES:
Sakız Sk.
No: 6/9
Bahariye
Kadıköy
İstanbul

TEL: (0 216)
347 05 62-
330 83 16

KAFKAS DERNEĞİ

1. GENÇLİK TOPLANTISI

4-5 Kasım 2000
Ankara

1- AMAÇ

Amacımız, Kafkasya kökenli gençlerin bir araya gelerek sorunları ve bunların çözümleri üzerine tartışarak, kaynaşmaları için zemin oluşturmaktır.

2- ANA TEMA

Toplantının ana teması "BİRLİKTELİK ve KURUM İNANCI" dır.

3- TOPLANTI KONULARI

Bu yıl 1. si düzenlenecek toplantıda aşağıdaki konu başlıkları ele alınacaktır.

- Birliklilik ve Kurum İnancı
- Kafkas Gençliği ve Anadolu Sorunu
- Kentleşme, Modernleşme ve Çerkes Gençliği
- Sorunlarımızın Çözümünde Ekonomik Birlikteliğin Önemi
- Kafkas Gençliğinin Anavatan ile İlişkileri
- Kafkas Derneklerinde Gençlerin Rolü

4- DAVETLİ

KONUŞMACILAR

Etkinlikte konuşmacı olmaları için davetli konuşmacılar tespit edilecek ve ana başlıklarımdan bir tanesinde konuşmacı olması rica edilecektir.

5- SERBEST KÜRSÜ

Bu yıl ilki düzenlenecek olan bu toplantıda yukarı-

da belirtilen konu başlıkları dahilinde, kendi düşüncelerini, projelerini, çözüm önerilerini katılımcılarla paylaşmak isteyen genç arkadaşlar bildirimleri ile katılabilirler, serbest kürsü adı altındaki oturumlarda görüşlerini aktarabilirler. Bunun için, ilgilenenlerin, maximum 15 dakika sürecek olan konuşma metninin 2 sayfa geçmeyecek özetini en geç 6 Ekim tarihine kadar organizasyon komitesine ulaştırmaları gerekmektedir. Organizasyon komitesi konuşma metnini değerlendirecek ve etkinlikte yer alması uygun bulunduğu takdirde ise programda uygun bir yere yerleştirecektir, bu bilgiyi de konuşmacı adayına yazılı olarak teyid edilecektir.

6- KATILIM KOŞULLARI

Toplantıya katılım için *başvuruda bulunmak yani katılım formunu doldurmak şarttır.* Katılım ücretli olacaktır. Ancak katılım ücreti daha sonra ilan edilecektir. Katılımcılara sağlanacak imkanlar;

2 gün öğle yemeği, 2 gün süresince verilecek çay-kahve ikramları, Cumartesi akşamı düzenlenecek eğlence programı, Yaka kartı, Katılım sertifikası, Konuşma metninin fotokopileri

7- POSTER ÇALIŞMALARI

Kafder ve Şubeleri, Marje İletişim, Nart İletişim, Uzunyayla Şenliği, Nart Dergisi, Kafiad, Kafdav, Şamil Vakfı, Çeçen Derneği, Alan Vakfı, Dergiler, Bültenler, Demokratik Çerkes Platformu, Kafkas Gençlik Buluşması ... gibi kurum ve organizasyonların tanıtılabilmesi amacıyla, bu yapılar 50x70 cm. ölçüsünde posterler hazırlayabilecekler ve kongre salonunda sergilenecek bu posterler aracılığıyla katılımcılara kendilerini tanıtabileceklerdir.

8- İLAN VE DUYURU ŞEKLİ

Etkinliğin duyurulması için; 2 duyuru çıkarılacak, Afişler bastırılacak, İnternet üzerinden duyuru sağlanacak, www.kafder.org.tr adresinde ilan edilecek, Ankara' da Nart ve İstanbul' da Marje iletişim gruplarına cep telefonları aracılığı ile mesaj geçilecek, Basın bültenleri aracılığı ile Çerkes basınına ve genel basına bilgi verilecek. Hazırlanan bu broşür ve afişler Kafkas Derneği Şubeleri ile Şube olmayan diğer derneklere, vakıflara ve yapılara gönderilecektir.

(devamı 53. sayfada.)

EFTENİYE ŞENLİĞİ

“KARTALLARIN DANSI”

Marmara depreminin büyük hasara uğrattığı Düzce Gölyaka'da, Efteniye Dostluk ve Dayanışma Şenliği, geleneksel Çerkes yemekleri ve folkloruyla büyüledi. Aksu Köyü muhtarı Beşir Özalp; "iki acımızdan sonra bizi yalnız bırakmayan Kafkas Derneklerine teşekkür daveti verdik" diye konuştu.

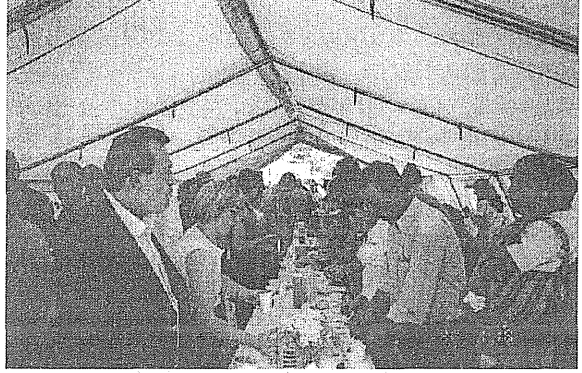
Marmara depreminde büyük hasar gören Düzce'nin Gölyaka ilçesinde Efteniye Dostluk ve Dayanışma Şenliği 2 Temmuz'da yapıldı. Çerkeslerin yoğun olarak yaşadığı bölgedeki şenlik sırasında yenilen geleneksel yemekler ile folklor gösterileri, Anadolu'daki yaşam tarzının zenginliğini bir kez daha

Kuzey Kafkasya göçmenlerinin kültürel kimliklerini korumaları için sunulması, Çerkeslerin yardım ve dayanışma amacıyla daha sık buluşmaları istendi.

Demokratik Çerkes Platformu ve Efteniye yöresinde bulunan Aksu, Çay ve Hacısüleymanbey köylüleri tarafından düzenlenen şenliğe, Düzce Valisi Fikret Güven ve Adapazarı, İzmit, İstanbul, Ankara'daki Kafkas Derneklerinin üyeleri ile vatandaşlar katıldı.

Amerikalılar tarafından Hacısüleymanbey Köyü'ne inşa edilen ve içinde çocuk odası, sağlık merkezi ve misafirhaneyi de barındıran tesisin açılışını Düzce Valisi Fikret Güven yaptı. Şenlikte, depremlerden sonra bölgeye yardımlarını ulaştıran Kafkas Derneklerine de birer teşekkür plaketi verildi. Bu arada şenlikten elde edilecek gelirin Hacısüleymanbey Köyü'nün okul bahçesine yapılacak kütüphane için kullanılacağı açıklandı.

Çeşitli illerden gelen Kafkas Derneği üyelerine sunulan mönüde, Çerkeslerin geleneksel yemekleri olan ceviz soslu Çerkes tavuğu, ekmek yerine yenilen mısır unundan yapılan abısta, özel Abhaz usulü et ile erik soslari, acac denilen kızartma hamur işi ve Çerkes peyniri yer aldı. Yaklaşık 1000 kişinin katıldığı şenlikte yemekler yendikten sonra İstanbul Kafkas Abhazya Kültür Derneği'ndeki çocuklar

ortaya koydu. Burada yapılan konuşmalarda

ve Ankara Kafkas Derneği'nden gençler, Kafkas danslarından oluşan toplu bir gösteri sundu.

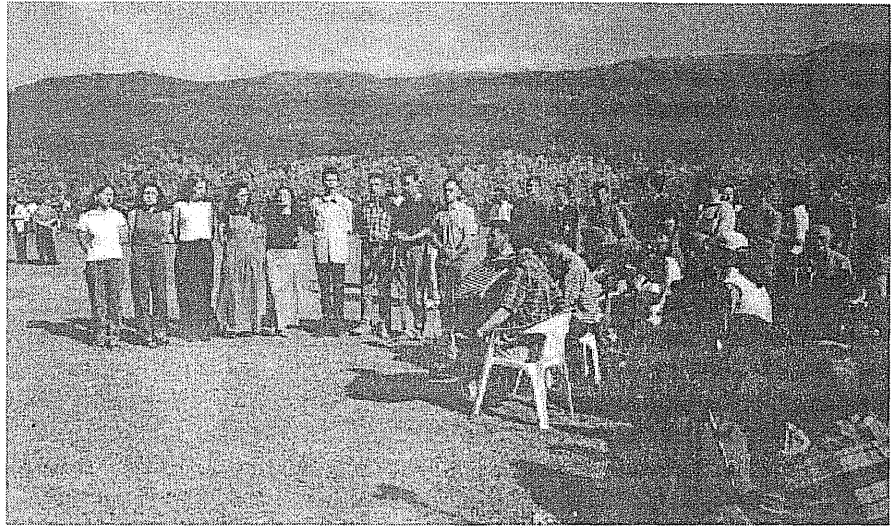
Ardından koro da Kafkas şarkılarını se lendirdi. Şenlikte Cemal Şener, Mahsur Balcı ve Çetin Öner kitaplarını imzalar-ken Kafkas şarkı-larını içeren kaset ve CD satışları yapıldı. Şenliğe katılanların en fazla Çerkes pey-niri satın almaları dikkat çekti.

Efteniye Dostluk ve Dayanışma Şen-liği'nin Çerkeslerin bir araya gelmesine,

kaynaşmasına vesile olduğunu söyleyen İstanbul Kafkas Abhazya Kültür Derneği ve De-mokratik Çerkes Platformu çalışma üyesi Sezai Babakuş, "Çerkesler Kafkasya'dan 135 yıl örne Türki-ye'ye göçmüşler. Bugüne kadar kapalı bir toplum olarak kendi benliğimizi, kültürümüzü içimizde yaşattık" dedi. Babakuş sözlerine şöyle devam etti: "Kendi kimliği-mizi ve kültürümüzü yaşatmak için Çerkeslerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde benzer organizasyonları yapacağız. Yakında Kayseri Uzunyayla'da da şenlik yapmak için hazır-lıklarımız sürüyor."

Aksu Köyü Muhtarı Beşir Özalp de, "iki depremde sonra bizi yalnız bırakmayan büyük şehirlerimizdeki Kafkas derneklerine bir teşekkür ve minnettarlık daveti verdik. Deprem-de en çok zayıt veren Aksu, Çay ve Hacısüleymanbey köyleri zor durumdaydı. Dernek-lerle adetlerimiz ile ilgili konularda irtibatımız oluyordu, bu sefer deprem sonrası bize yardıma geldiler. Bundan sonra şenliği gelenekselleştirmek ve diğer kardeşlerimizle birlikte olmak istiyoruz" dedi.

(Milliyet, 7 Temmuz 2000)

(51. sayfadan devam)

9- SOSYAL FAALİYET

Cumartesi ve Pazar günü sürecek olan toplantıda, katılımcıların daha rahat bir ortamda vakit geçirebilmeleri-tanışabilmeleri için Cumartesi akşamı yemekli eğlence programı düzenlenecektir. Bunun için katılımcıların tamamını ağırlayabilecek bir mekan ayarlana-caktır. Buradaki programda ise: Bir sunucu olacak, Xuaho yapılacak, Şarkılar söylenecek, Şiirler okunacak, Müzik dinletisi yer alacak, Düşün yapılacak, Sponsorlara teşekkür plaketi verilecek, Geleneklerimiz çerçevesine bu etkinliğin en iyileri seçilecek, En genç katılımcı, en sempatik katılımcı, En etkili konuşan katılımcı gibi... Çekiliş yapılacak ve çekiliş sonucu belirlenecek bir kişi (istediği bir arkadaşıyla birlikte, gelecek yılki toplantı-ya kadar istediği bir tarihte) Kafkasya Gezisi imkanı kazanacaktır.

10- KONAKLAMA

Ankara dışından gelecek katılımcılar Ankaralı gençlerin evlerinde misafir edilecektir.

11- ORGANİZASYON KOMİTESİ

Yüksel Dinçer, Hatice Duman, Hicran Bolat, Nejan Huvaj, Rahmi Lale, Ayşe Demircan

12- SPONSORLUK

Etkinliğe katılım ücretlidir. Ancak gençlerin yüksek ücret ödeyemeyecekleri göz önüne alındığında sponsorların değerli katkıları, etkinliğin gerçekleştirilmesinde önem kazan-maktadır.

**4-5 KASIM'DA ANKARA'DA KAFKAS DERNEĞİ
1. GENÇLİK TOPLANTISI'NDA BULUŞMAK ÜZERE ...**

YENİ KİTAPLAR

ADIGHEY CUMHURİYETİ YASALARI, Anayasa, Anayurda Dönüş, Vatandaşlık ve Yatırımlar Mevzuatı, Çeviri-Düzenleme: Fahri Huvaj, Adige Yayınları, Temmuz 2000, 110 sayfa.

Bu kitapta 19. yüzyılda açılan ulusal yaraların elden geldiğince sarılabilmesine olanak sağlamak üzere Adighey Cumhuriyeti tarafından atılmış bulunan somut adımları, oluşturulmaya çalışılan yasal ve yönetsel altyapıları izleme fırsatı bulacaksınız.

Kitapta yer alan metinlerin birçoğu Adigece'den, bazıları da Rusça'dan çevrilmiştir. Bu metinlerin bir kısmı 1 Ağustos gününün "Anayurda Dönerler (Repatriantlar) Günü" ilan edilmesi ve silesiyle 1998 yılında Adighey Cumhuriyeti tarafından 4 dilde yayımlanan "ANAYURDA DÖNÜŞ, YASALAR-YÖNETMELİKLER" adlı kitapta yer almıştır. Kitap 4 ana bölümden oluşuyor. Birinci bölümde Rusya Federasyonu merkezi bildiri ve yasa metinlerinden alıntılar yer almakta. İkinci Bölüm ise Adighey Cumhuriyeti'nin Anayasası'nı içeriyor. Üçüncü bölümde Anayurda Dönüş ve Vatandaşlık Mevzuatı ele alınmış. Burada Adighey Cumhuriyeti Anayurda Dönüş ve Vatandaşlık Yasası, Anayurda Dönüş ve Vatandaşlık Hakkına ilişkin yönetsel düzenlemeler, Anayurda Dönerlere Yardım Vakfı Tüzüğü yer alıyor. Dördüncü ve son bölümde de Adighey Cumhuriyeti Yatırımlar Yasası sunuluyor. Kitabı hazırlayan Araştırmacı-Avukat Fahri Huvaj; "Kitabın yakın ve uzak gelecekte Anayurda dönmeyi düşünenlerle, kendisi anayurda dönemeyecek olsa bile oradan kopmak istemeyen, orada mülk edinmek, yatırım yapmak isteyen Türkiyeli Adigeler ve genel olarak Türkiyeli yatırımcılar için yararlı olacağına inanıyor ve bunu diliyorum" diyor. Anavatanla ilişkilerimizin sıcak tutulması açısından önemli yeri olan bu kitaptan faydalanacağınızı umuyoruz.

VARLIK VERGİSİ VE "TÜRKLEŞTİRME" POLİTİKALARI

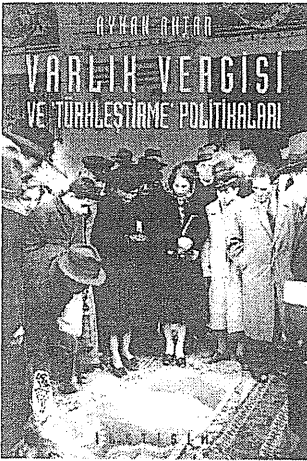
Ayhan Aktar, İletişim Yayınları, 2000, 244 sayfa.

Kitapta, II. Dünya Savaşı yıllarında gayri Müslim azınlıklara yönelik devlet politikaları ve "Varlık Vergisi" uygulaması anlatılıyor. İletişim Yayınları'ndan çıkan bu eserde, devletin azınlıklara yönelik politikalarına örnek oluşturan bu uygulamanın, Türk milliyetçiliği ve milliyetçilik teorileriyle olan ilişkisine dikkat çekiliyor. Halen Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslar arası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi olan sosyolog Ayhan Aktar, kitabında Tek Parti Dönemi'nde uygulanmış olan "Türkleştirme" politikalarını ayrıntılı olarak ele alıyor ve bunların ekonomik, sosyal, kültürel sonuçlarını tartışıyor.

Aktar Türk milliyetçi söylemindeki "biz" ve "ötekiler" in aslında kimlerden oluştuğunu kitapta şöyle açıklıyor: "Milliyetçi söylemde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kalan nüfus, "Türkler" ve "Türkleştirilebilir" olanlar (Çerkesler, Lazlar, Kürtler gibi Müslüman gruplar), yani "BİZ" ve bu "BİZ" e dahil edilebilecek olanlar ile "Türkleşemeyecekler" (Rumlar, Yahudiler ve Ermeniler gibi gayri Müslim cemaatler) olmak üzere ikiye ayırır..."

Aktar araştırmasını yaparken, Dışişleri ve Maliye Bakanlığı arşivlerinin araştırmacılara kapalı olması nedeniyle, Amerikan ve İngiliz arşivlerinden yararlanmak zorunda kalmış. Aktar, resmi arşivlerle yetinmeyip döneme tanıklık etmiş kişilerin anılarına, dönemin yerli ve yabancı basınına ve hatta azınlıklara dair hakim önyargıyı yansıtan karikatürlere de başvurmuş.

Türkiye'de "devletin azınlıklar üzerin düşen gölgesi" ne bir örnek oluşturan Varlık Vergisi uygulamasını toplumsal hafızanın kenarlarından merkezine taşımayı amaçlayan bu kitabın ilginizi çekeceğini umuyoruz.

AKTAŞ-REYHANLI HATAY

Yahya Kanbolat'a

Aktaş-Reyhanlı Hatay,
Aklığı pamuk, taşlığı buğday...
Son seçimlerde oldu aynen
Bu anlatacağım olay:

Mertlik, dürüstlük ve güven,
Yani Cumhuriyetçi Dotç. Partisinden
Sekiz silindirli bir aday
Teşrif etmiş il merkezinden

Ve dağıtılmak üzere köylüye
Yirmi bin küsur kaimeyi
Toslamış muhtara elden
Oylarını boynuzlasınlar diye.

O gitmiş, bir başka centilmen,
Gene Mertlik ve Dürüstlük Partisinden,
Arkadaşına kazık, basmış on bini
Mebus çıkmak için Haçlılar listesinden.

Zor etmişler 10 Ekim'i,
İlle de kurtaracaklar Türk Milletini!...
Bi de yetişmişler ki er meydanına,
Aktaşlılar çoktan bitirmişler seçimi!

Can havliyle sandığa saldırınca,
Çıka çıka iki oy çıkmış Dotç.'a.
On beş bine gelmiş demek oyun beheri!...
Ve yaldızlı boynuzları otuz bin parça,

İl merkezine dönerlerken gerisin geri,
Oflayıp pofladıktan sonra, adaylardan biri
Ah, monşer demiş, bu köylü kısmında
Ne mertlik, ne dürüstlük, ne de güven kaldı gayri!...

Köylüler her zamanki gibi geçim davasında,
Toplanıp total muhtarın başkanlığında,
O otuz binle helalinden bir çeşme yaptırmaya
Bi güzel karar vermişler aralarında.

CAN YÜCEL

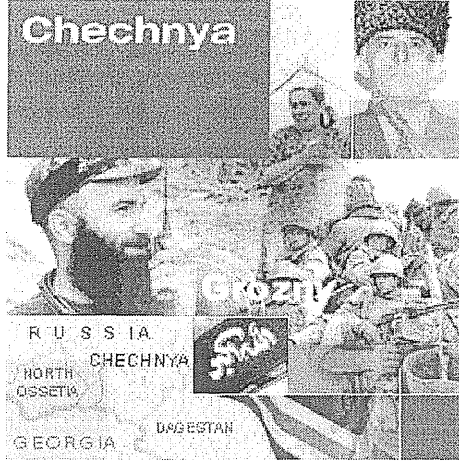
Putin'e Valilerden Darbe

Rus lider Vladimir Putin'in 'merkezi yönetimi güçlendirmeye yönelik' yasa tasarısı, parlamentonun alt kanadı Duma'da onaylandıktan sonra valilerin oluşturduğu Federasyon Konseyi'nde reddedildi. Valiler böylelikle yetkilerini almaya hazırlanan Putin'e tepki gösterirken, tasarı Duma'daki yeni oylamada üçte iki çoğunlukla kabul edilirse, Federasyon Konseyi'nin onayı gerek kalmadan yasalaşacak. Tasarı, bölge valileri ve yerel meclis başkanlarına konseyde yer verilmemesini ve valilerin dokunulmazlığının kaldırılmasını öngörüyor.

Putin-Clinton: Moskova zirvesi

ABD Devlet Başkanı Bill Clinton, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in göreve gelmesinden sonra Moskova'ya ilk ziyaretini yaptı. ABD Başkanı Bill Clinton Duma'daki konuşması sırasında "Rusya'nın toprak bütünlüğüne saygılıyım. Ancak ÇEÇENİSTAN'daki insanlık dışı muamelelerin bir an önce bitmesini ve siyasal çözümlerin göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmek istiyorum" dedi. Üç gün süren görüşmelerin ardından Clinton Ukrayna'nın başkenti Kiev'e, Putin ise İtalya'nın başkenti Roma'ya uçtu. Clinton, Ukrayna Başkanı Leonid Kuçma ile Çernobil nükleer santralinin kapatılması konusunu görüşecek. ABD'nin bu konuda

Kiev'e mali destek yapması bekleniyor. Putin ise Rusya'nın Karadeniz'in altından inşasına başladığı Mavi Akım projesine hız verilmesi için İtalyan yetkililerle görüşecek. (Hürriyet, 5 Haziran 2000)

Rusya 'kamikaze' zede

Çeçenya'yı işgal eden Moskova, önceki gün beş noktada düzenlenen ve onlarca askerin ölümüne yol açan intihar saldırılarının şokunu yaşarken, ordudan medaya kadar tüm Rusya karıştı. Üst düzey ordu yetkilileri, güvenliğin artırılması emirlerine uymadığı için federal birlikleri suçlarken, Rus ba-

sını açıkça Çeçenya'daki kontrolün gerillaların elinde olduğunu yazdı. Siyasi çözüm çağrılarını yüksek sesle dillendiren basın, halk desteğinin Çeçen gerillaların arkasında olduğunu, Rus ordusunun değil sivilleri, kendisini bile koruyamadığını savundu. Son kamuoyu yoklamaları da, savaşa kasımda yüzde 70'in üzerindeki halk desteğinin, yüzde 51'e gerilediğini gösteriyor. (Radikal, 5 Temmuz 2000)

Khabardey'de Toprak Kayması: 8 ölü

Khabardey-Balkar Cumhuriyeti'nin Tırnavuz şehrinde meydana gelen çamur kayması 8 kişinin ölümüne, 7 kişinin de ağır yaralanmasına neden oldu. Rus NTV kanalının bildirdiği habere göre 19 Temmuz Çarşamba günü öğleden sonra kaymaya başlayan çamur yığını 1 m derinliğe ulaştı ve 9 katlı bir bina ve 5 katlı pek çok binaya ağır hasar verdi. Rusya Başbakanı Mikhail Kasyanov, Acil Durumlar Bakan vekili Yuri Vorobyov'u kurtarma çalışmalarını koordine etmesi ve evsiz kalanların geçici konutlara yerleştirilmesi için Perşembe günü bölgeye gönderdi. Olaydan sonra Kafkas Derneği Genel Başkanı Muhittin Ünal, Khabardey-Balkar Cumhurbaşkanı Valeri Kokov'a gönderdiği mesajda, yaşanan bu doğal afet nedeniyle duyulan üzüntüyü dile getirerek, hayatlarını kaybedenlerin aile ve yakınlarına başsağlığı diledi. (20 Temmuz 2000)

Gürcüstan-Abhazya'da Rus Barış Gücü

Vladimir Putin gazetecilere, Bağımsız Devletler Topluluğu devletleri başkanlarının; Abhazya'daki barış gücünün 2000 yılı haziran ayı sonunda dolan mandasının uzatılması kararı aldıklarını açıkladı. "Novosti"nin bildirdiğine göre Gürcüstan Devlet Başkanı Edvard Şevardnadze, ülkesinin mandanın altı ay daha uzatılmasına hazır olduğunu söylüyor. Şevardnadze'nin sözlerine göre, bu bölgede Rusya barış gücüne yaklaşımın son zamanlarda iyiye gitmesi bunu gösteriyor. Daha önce Sevardnadze, Rusya barış gücünün Abhaz anlaşmazlık bölgesinde bulunmasının ge-

rekliliğinden kuşku duyuyordu. Fakat haziran başında Rusya Federasyonu

FPS başkanı Konstantin Totski ile görüştüktan sonra Şevardnadze, "Rusya askerlerinin ne Abhazlara ne de orada yaşayan Gürcülere karşı askeri faaliyette bulunmadıklarını, gelecekte de aynı tutumlarının sürmesi gerektiğini" bildirdi. (gazeta.ru, 21 Haziran 2000)

Karaçay-Çerkes'te Protestolar Devam Ediyor

Yüzlerce Adıge ve Abaza, Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nin başkenti Çerkesk'te protesto gösterisi yaparak cumhurbaşkanını istifaya çağırırdı. Kendisi Karaçay olan Vladimir Semyenov, Mayıs 1999'daki seçimlerde Çerkesk Belediye Başkanı ve cumhurbaşkanı adayı Stanislav Derov'i geçerek başkanlık koltuğuna oturmuştu. Çerkesler tarafından geçersiz kabul edilen Semyenov'un bu şaibeli zaferi, o zamandan bu yana tartışmalara ve itirazlara neden oldu. Cumhurbaşkanı bundan önceki gösterilerle de istifaya çağırılmıştı. Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti nüfusunun %17'sini oluşturan iki azınlık grup, bölgenin yönetiminde temsil edilmiyorlar. (AFP, 18 Temmuz 2000)

Rusya Nüfusundaki Azalma

Resmi istatistiklere göre Rusya nüfusu 2000 yılının ilk 5 ayında 372.000 kadar azaldı. Bu düşüşün Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra yaşanan en büyük demografik azalma olduğu belirtiliyor. Interfax Haber Ajansı'nın belirttiği rakamlara göre, 2000 yılında 1 Haziran'a kadar % 0.3 oranında bir düşüş gözlenirken geçen yıl aynı dönemde nüfusta % 0.2'lik bir düşüş saptanmıştı. Devlet İstatistik Komitesi'nin rakamlarına göre, son 8 yılda 3.2 milyonluk bir kayıp yaşandı ve Rusya'nın şu anki nüfusu 145.2 milyon olarak saptandı. 8 Temmuz 2000 tarihinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin yaptığı açıklamada, bu nüfus azalmasının "ulusun varlığını sürdürmesini" tehdit ettiğini belirtti. Uzmanlar, nüfustaki düşüşün Rusya'nın ekonomik ve askeri durumunu üzerindeki etkisinin altını çiziyorlar. Uzmanlar bunun yanı sıra, kadınlarda 72 yıl olan ortalama ömür ile karşılaştırıldığında erkeklerin 60 yıllık ortalama ömrü konusuylla ilgili endişelerini dile getiriyorlar. Doğum oranının % 50 üzerine çıkan ölüm oranındaki artış, Rusya'nın kamu sağlık servislerindeki zayıflığına bağlanırken, alkolün ülke çapındaki büyük etkisi de vurgulanıyor. (AFP, 18 Temmuz 2000)

Loreena McKennitt ve Çerkesler

"Night Ride Across the Caucasus" adlı parçası; Prens Ali'nin sponsorluğunda gerçekleştirilen "Adıge" belgeselinde kullanılan Loreena McKennitt, NTV'de 19 Haziran 2000 tarihinde Murat Birsell'in "Gündemdekiler" programına konuk oldu. McKennitt'le müzik üzerine yapılan bu söyleşiden ilginizi çekeceğini düşündüğümüz bir bölümü aktarıyoruz:

Murat Birsell: Şu Çerkes Belgeseli, Çerkes ilginize gelelim. Bizde de Çerkesler var. Biliyor musunuz, bilmiyorum. Bizde "Çerkes kızları güzel olur" diye bir deyiş var. Bu Çerkes işine nasıl geldiniz? Yani, Keltlerden yola çıkınca sonuçta Çerkeslere mi geliyor insan? Onları (Keltleri) esasında İngiltere, İskoçya falan oralarda bekliyorsun. Fakat anlaşılan insan dersine çalışınca Macaristan'a ve buralara kadar geliyor.

Loreena McKennitt: 1991 yılında Keltlerle ilgili bir sergiye gitmiştim Venedik'te. İşte bu sergi sırasında Keltlerin çok çeşitli Orta ve Doğu Avrupa halklarından oluşan bir grup olduğunu öğrendim. Avrupa'nın çok çeşitli yerlerinden göç etmiş bir grup olduğunu öğrendim. İrlanda, İskoçya, Galler gibi ülkeler aslında bu Kelt göçünün son örneklerini gösterirler. Belki de son dememek lazım. Bence bu göçün bir devamı olarak Kanada'da yaşayan, Avustralya'da dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Keltler de var.

Keltlerin bir grubunun Kafkasya'dan geldiğini öğrenince bunu çok ilginç buldum doğrusu. Bu durumun insanların dış görünüşüne, müziğine, geleneklerine, felsefelerine nasıl yansıdığını merak ettim. Son albümümü hazırlarken elime bir kitap geçti. Bir Çerkesin yazdığı bir kitap. Murat Yağan'ın yazdığı kitap elime geçti. "Kafdağı'nın Ardından Geliyorum" isimli bir kitapta bu. Bu

otobiyografiden yola çıkarak da bir parça besteledim. İşte Çerkes halkıyla ilk tanışmam böyle oldu.

Almanya'da Genel Kurul

Almanya Çerkes Dernekleri Federasyonu'nun Olağan Genel Kurulu 04.03.2000 Cumartesi günü Wuppertal Çerkes Kültür Derneği'nde; Hamburg, Hannover, Bremen, Köln, Wuppertal ve Zwingenberg Çerkes Kültür Dernekleri'nin (Münih ve Stutgard Dernekleri katılmadılar) katılımıyla yapılmıştır.

Eski Yönetim Kurulu'nun oy birliği ile aklanmasından sonra yapılan oylamada yeni Yönetim Kurulu'na seçilenlerin görev dağılımı ve bağlı oldukları dernekler:

Ömer Faruk Tamzok-Başkan-Hannover, Aslan Çelik- II.Başkan-Köln, Şevki Ercan-Genel Sekreter-Wuppertal, Bilal Güney-Sekreter-Zwingenberg, Rıza Nago-Muhasip-Köln, Faruk Kaşat-üye-Köln, Merih Bocuk-üye, Köln.

Kuşadası Şubesi'nde Genel Kurul

Kafkas Derneği Kuşadası Şubesi Olağan Genel Kurulu 5 Ağustos 2000 tarihinde derneğin Sağlık Caddesi Adalıoğlu İşhanı Kat:2 No:80 Kuşadası adresinde yapılmıştır. Üyelerin çoğunluğunun katılımı ile yapılan Genel Kurul'da aşağıdaki isimler yönetimde görev almışlardır. Seçilen arkadaşlarımıza başarılar dileriz.

Yönetim Kurulu Asil: Mehmet Bal-Başkan, Melekşah Şeker-Bşk. Yrd., Hacı

Hasan Erdoğan-Sayman, Arif Yücel-Sekreter, Abdullah Uzunbeycan-Üye, Hüseyin Yalçın-Üye, Denizhan Toğuz-Üye.

Denetim Kurulu Asil: Hamdi Doğan, Levent Özkan, Fehmi Nuhay.

Disiplin Kurulu Asil: Mümtaz Mert, İsmail Hakkı Ertucan, Janset Durdu, Sezer Özcan, Selma Mit.

Çanakkale Şubesi'nde Yeni Yönetim

Kafkas Derneği Çanakkale Şubesi'nin 5 Ağustos 2000 tarihinde yaptığı Olağan Genel Kurul toplantısı sonucunda seçilen yönetim organları aşağıdaki gibi görev bölümü yapmışlardır. Çalışmalarında başarılar diliyoruz.

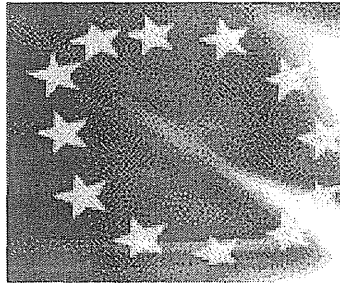
Yönetim Kurulu: İhsan Tüzün-Başkan, Afet Kars-Bşk.Yrd., Erol Tarba-Yazman, Cavit Koyuncu-Sayman, Ferit Altunışık-Üye, Mustafa Baysan-Üye, Mümtaz Çalkan-Üye.

Denetleme Kurulu: Hanife Çetin, Ramazan Arol, Abbas Erceylan.

Disiplin Kurulu: Benan Salmak, Kerim Gürkan, Özel Uğurlu, Bahri Dilar, Levent Demirdöven.

Rus Hükümeti Basın Özgürlüğünü Tehdit Ediyor

"Novoe Vremya"nın 30.sayısında yayımlanan bir ankete göre, Rusya'da basın özgürlüğünün tehdit altında olduğunu düşünenlerin % 39'u bu tehdidin ana kaynağının hükümet olduğunu söylüyor. % 18'i özel servisleri suçlu bulurken, bir diğer % 18 de oligarşi yöneticilerini suçluyor. Ankete göre, basın özgürlüğünün tehdit edildiği konusundaki görüşler de ülke çapında farklılık gösteriyor. Doğuda ankete katılanların %51'i basın özgürlüğünün tehdit edildiğini düşünürken, %22 böyle olmadığına inanıyor. Ülkenin güney kısmında ise %19 basın özgürlüğünün kısıtlandığını söylüyor, %55'lik bir kısım ise bunu kabul etmiyor. Bağımsız Politik Araştırma Ajansı tarafından gerçekleştirilen ankete göre, katılanların %34'ü televizyonun ülkenin en güvenilir haber aracı olduğunu düşünürken, %13'ü yazılı basını güvenilir buluyor ve %10'luk bir kısım da radyoyu en güvenilir araç olarak değerlendiriyor. (RFE/RL, 1 Ağustos 2000.)

AB-Ankara temasları: "Kürtler azınlık değil"

AB'nin genişlemeden sorumlu temsilcisi Günter Verheugen, Ankara'daki temaslarında Katılım Ortaklığı Belgesi'ne ilişkin Türk tarafının önüne "Kürt azınlığı" ifade eden bir öneri taslağı sundu. Ankara, AB'nin bu öneri taslağına Türkiye'de azınlık olarak sadece "Gayri müslimleri" gören "Lozan Anlaşması" ile yanıt verdi. Öneri taslağında Kopenhag siyasi kriterlerinin karşılanması için Türkiye'nin atması gereken adımlara ilişkin AB'nin beklentileri ifade edildi. Taslakta "Kürt azınlık" ima edilerek, kültürel haklara yer verildi. Verheugen'in, masaya yatırdığı bu taslakla Kürtçe kitap, TV ve radyo yayınları gibi konularda Türkiye'nin hangi boyutlarda adımlar atabileceğini

ölçmeye çalıştığı öğrenildi. Verheugen'in bu tutumu Türk tarafında büyük rahatsızlık yarattı. Türk tarafı, dolaylı yoldan "Azınlık konusu"nu masaya yatırmak isteyen AB'nin genişlemeden sorumlu temsilcisi Verheugen'a net bir mesaj vererek, Türkiye'nin azınlık konusunda Lozan Anlaşması'ndan kesinlikle sapmasının söz konusu olmayacağını, bu çerçevede AB'nin Kürtleri azınlık olarak tanımlanmasını hiçbir şekilde kabul etmeyeceğini bildirdi. (Hürriyet, 16 Temmuz 2000)

Putin, İçişleri'nden Bölgesel Ofisler Kurmalarını İstiyor.

Rusya Federasyonu Başkanı Putin, hükümete, oluşturulan 7 yeni süper-eyaletin her birinde İçişleri Bakanlığı ofisleri kurulması emrini verdi ve bu İçişleri ofislerinin ön araştırmalar yapmaya başlamalarını istedi. Putin'in basın servisi bu çalışmanın amacının, "bireylerin korunmasında ilave garantiler" sağlamak ve bunun yanında devleti yasadışı hareketlerden korumak olduğunu açıkladı. (RFE/RL, 1 Ağustos 2000.)

Abhazya'nın Geleceği ile ilgili Görüşmeler

Birleşmiş Milletler'in Gürcüstan'daki özel temsilcisi Alman Diplomat Dieter Boden, 1999 yılı sonlarında Gürcüstan hükümeti ile Abhazya cumhuriyeti arasındaki görüşmelere bir parça da olsa umut getirmişti. Fakat gelişmeler çok yavaş oldu. Bu gecikmenin bir nedeni, nisan ayında Gürcüstan Devlet Başkanı Edvard Şevardnadze'nin devlet baş-

kanlığına yeniden seçilmesi ve hükümetin yeniden kurulmasıdır. Öte yandan Çeçenistan'daki savaş da Gürcüstan ile, (barış görüşmelerine zemin hazırlayacağı tahmin edilen) Rusya arasında gerginliğe neden oldu.

Alman diplomat Boden, bu hafta New York'ta BM yetkilileriyle, "Gürcüstan'daki BM Gözlemci Misyonu" ile ilgili görüşmelerde bulunacak. Boden yaptığı açıklamada, "Abhaz tarafı, ABHAZYA'NIN STATÜSÜ konusunun kapandığını düşünüyor" dedi. Boden, buna rağmen her iki tarafın bir araya gelmesi ve GÜRCÜSTAN İÇİNDE TAM ÖZERK BİR ABHAZYA konusundaki ayrıntıların tartışılması gerektiğine inandığını belirtti. Dieter Boden: "BM'nin pozisyonu bellidir, biz Abhazya'nın Gürcüstan Devleti içinde olmasını istiyoruz. Elbette ki, bunun daha ayrıntılarda ne anlama geldiği karşılıklı görüşülmelidir. Bu sözden, ÇOK BÜYÜK ORANDA ÖZERKLİK anlaşılmalıdır. Bu aynı zamanda Gürcüstan Devlet Başkanı Edvard Şevardnadze'nin de devamlı vurguladığı bir noktadır." dedi. (RFE/RL, 27 Temmuz 2000)

Ozan Sadıç Kuzey Kafkasya'yı Görüntüledi

Fotoğraf sanatının önde gelen isimlerinden sayın Ozan Sadıç, Kongreye giden delegasyonla birlikte Kuzey Kafkasya'ya giderek Adıgey, Kabartay-Balkar ve Karaçay-Çerkes Cumhuriyetlerinin önemli turistik yerleri ile, doğal güzelliklerinin fotoğraflarını çekmiştir.

Amaç, Kuzey Kafkasya'nın güzelliklerini fotoğraflarla tesbit edip sergilemek ve aynı zamanda güzel turizm rehberinin hazırlanmasını sağlamaktır. Seyahatten çok memnun kalan Sayın Sadıç, Eylül ayı sonlarında bir kez daha Kuzey Kafkasya'ya git-

meyi ve Çetin Öner'in hazırlıklarını yapmakta olduğu belgesel çalışmalarına paralel olarak, sanatçının görmediği değişik köşelerin fotoğraflarını da çekip güzel bir sergi açmaktadır.

2000 Yılı Nart-Epos Yılı Olarak Kutlanıyor

DÇB kongresinde yapılan açıklama ve kutlama programları arasında UNESCO'nun bu yılı NART DESTANLARI YILI olarak kabul ettiği

ve son baharda büyük bir Nart-Epos festivalinin düzenleneceği açıklanmıştır. Festival muhtemelen Kıyıboyu Şapsığ bölgesinde düzenlenecek ve Dünya'da Nart Efsaneleriyle ilgili çalışması bulunan tüm araştırmacı ve yazarların davet edileceği belirtilmiştir. Bu vesileyle Nart destanlarının yeni baştan yayımı için çareler aranmaktadır.

Stanislav Derev Genel Vali Yardımcısı Oldu

Geçen yıl Karaçay-Çerkes Cumhuriyetinde yapılmış olan Devlet Başkanlığı seçimlerinin önde gelen ikinci adayı ve aynı zamanda Çerkessk kentinin Belediye Başkanı olan Stanislav Derev, Moskova tarafından oluşturulan 7 yönetim bölgesinden birisi

olan tüm Kafkasya'yı kapsayan bölgenin valisi General Kazantsev'in yardımcılığına atanmış olduğu Nalçık'da açıklandı. Bilindiği üzere yönetim merkezi Rostov olduğundan Derev de bundan böyle Rostov'da hizmet görecektir.

Hatırlanacağı üzere Karaçay-Çerkes'deki seçim süreçleri sırasında Türk basını sürekli olarak Derev'i votka satıcısı olarak lanse etmişti. Derev ve kardeşleri çok sayıda fabrika sahibi olup ürettikleri içkiler, konsantre meyve suları, içme suları, mobilya gibi ürünleri aynı zamanda pazarlamakta olup, tek başlarına Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti gelirlerinin önemli bir bölümünü verdiği vergiler ile karşılamaktadırlar.

CNN-Türk, Dünya Çerkes Kongresi'ndeydi

Türkiye'nin haber kanallarından birisi olan CNN Türk ekibi 27-28 Temmuz tarihlerinde Nalçık'ta yapılan Dünya Çerkes Birliği Kongresi'ni izledi. Milliyet Gazetesi'nin Moskova muhabiri olan Cenk Başlamış ve kameramanı kongreyi yakından izleyip, ilgililerle bir dizi röportaj yapmıştır.

CNN Türk kanalının izlenimleri 23 Ağustos günü saat 19.00 ve 24.00 haberlerinde iki ayrı bölüm halinde yayınlanmıştır.

2. Uzunyayla Şenliği'ni de izleyip haber yapan CNN Türk haber kanalının Çerkesler ile ilgili bir çalışma yapmakta olduğu ve Ürdün Prensi Ali bin Al Hüseyin'in öncülüğünde hazırlanan Çerkesler Belgeselini ilk kez bu kanalda izleyicilere sunulacağı haberi alındı.

Khabardey-Balkar'a Geri Dönecek Aileler Arıyoruz

Kuzey Kafkasya kökenli olup da geri dönüş kararı vermiş olan 10 (on) aile arıyoruz.

Kafkasya'da faaliyet gösteren bir Devlet Bankası Genel Müdürü'nün DÇB Kongresinde yapmış olduğu açıklamaya göre; 10 genç aileye banka şubelerinde koruma görevlisi olarak iş vermek ve zaman içerisinde banka kanalı ile konut sahibi yapılmak koşulu ile diasporada yaşayan Adıgelelere çağrıda bulunmaktadır.

Kabartay-Balkar Cumhuriyeti'ne kesin dönüş yapıp yerleşmeyi düşünen hemşehrilerimizin kendileri (öğrenim, yaş, askerlik, meslek, dil durumu, çocuk sayısı ve benzeri konularda) ve aile faaliyetleri ile ilgili bilgileri Genel Merkezimize ulaştırdıkları takdirde kendilerine yardımcı olunacaktır.

KAFİAD Adıgey'de Tarım Arazisi Kiralıyor

Adıgeyi Kıyıboyu Şapsığ, Krasnodar, Kabartay-Balkar bölgelerinde ekimi yapılmayan verimli boş arazilerin kiralama işi hız kazandı. Yunanlı, Koreli, İsrailli ve Türkiyeli bir çok çiftçi bu bölgelerde 20-49 yıllık olarak 10 bin dönümler boyutunda arazi kiralarak modern çiftçilik yapmaktadırlar. Bu tempo ile kiralama işlemleri devam ederse birkaç yıl sonra boş ve kiralanabilir arazi kalmayacağını gören KAFİAD, Adıgey toprakları üzerinde bin dönüm arazi beğenmiş olup kiralama işlemlerini başlatmıştır.

KAFİAD yetkililerinin ifadelerine göre, topraksız ve Kafkasya'ya geri dönmeyi düşünen hemşehrilerimiz için bin dönümlük kiralık arazi model olarak işletilecek ve başkaca arazilerin de kiralama gündeme gelecektir.

Dünya Abhaz-Abazin Halk Kongresi Mayıs 2001'de

1999 yılı sonlarında yapılması için hazırlıkları tamamlanmışken Abhazya'daki Devlet Başkanlığı seçimleri nedeni ile zorunlu olarak ertelenen kongrenin 2001 yılı Mayıs ayında Sohum'da yapılacağı öğrenilmiştir.

DÇB kongresine katılan Abhaz delegasyonu başkanı Argun Yura, Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti Aydıllara Derneği ve Türkiye temsilcilerinin birlikte yaptıkları değerlendirmeye göre 25 delege ve 25 misafir kontenjanı Ocak 2001 sonuna kadar Sohum'a bildirilecek ve Kongre'de vizeler için gerekli işlemler Abhazya Hükümetince tekemmül ettirilecektir.

"Adıge Ansiklopedisi" Türkçe Basılacak

DÇB tarafından hazırlanmasına yıllar önce karar verilen Adıge Ansiklopedisi Adıgece ve Rusça basıma hazır hale gelmiştir.

Prof. Dr. K'umaho Muhittin başkanlığındaki bir bilim heyeti tarafından hazırlanan Adıge Ansiklopedisi'nin Türkçe basılması ve dileyen hemşehrilerimize ulaştırılması Kaf-Der tarafından sağlanacaktır. Önümüzdeki yıl içerisinde basımı hedeflenen Adıge Ansiklopedisi için katkıda bulunmak veya reklam karşılığı sponsor olmak isteyenlerin Kaf-Der yönetimi ile görüşmesi gerekmektedir.

Tarih Boyu Çerkes Kıyafetleri Sergisi Sonbaharda Türkiye'de

Adıgey Cumhuriyeti sanatçılarından Yuri Staş'ın hazırlamış olduğu ve bugüne kadar Amerika, Almanya, Hollanda, Ürdün gibi ülkelerde büyük beğeni toplayan serginin Türkiye kamuoyuna da gösterilebilmesi için Kaf-Der yönetimi ile Yuri Staş arasında Maykop'ta mutabakat sağlanmış, sponsor Okuta Aleksandr ile de görüş birliğine varılmıştır.

Tarihin ilk çağlarından başlayarak Çerkes halklarının savaşta ve barışta giymiş oldukları kıyafetler, Çerkeslerin medeniyet tarihi bakımından oldukça anlamlı ve zengin bir sergidir. Seyredenlerin şaşkınlık ve hayranlık içerisinde kalacağı sergi Ankara dışında -talebe göre- masraflara katkıda bulunacak derneklerin bulunduğu 5-6 büyük kentte daha sergilenecektir.

Düzce'de Moral Gecesi

12 Kasım Düzce depremi sonrası sosyal ilişkiler ve kültürel faaliyetler anlamında

durgun bir döneme giren Düzce'de deprem yaraları yavaş yavaş sarılırken Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği, 16 Temmuz Pazar akşamı depremden en fazla etkilenen köylerimizden olan Bataklıçiftlik Köyü'nde bir moral gecesi tertipledi. Olağanüstü kongresini yaparak yeni dönem çalışmalarına başlayan dernek yönetiminin tertiplediği geceye Kafkas Derneği Ankara Şubesi Ekibi Elbruz ve Adıgey Cumhuriyeti'nin büyük ses sanatçısı Anzeriko Çeslav katıldı. Bataklıçiftlik Köyü spor tesislerinde saat 21:00'de saygı duruşu ile başlayan programda Düzce Dernek Başkanı Erkan Dincer yaptığı kısa konuşma ile konukları selamladı. Elbruz ekibinin gösterileri ile programa geçildi. II. Uzunyayla Festivali'nde sergiledikleri bir haftalık yoğun gösteri programının yorgunluğunu hiç hissettirmeyen güzide ekibimiz Elbruz'un mükemmel performansı Düzceli hemşehrilerimiz arasında takdirle karşılandı ve aldıkları uzun soluklu alkışlar bunun en güzel kanıtı idi. Ekip gösterileri

arasında, hepimizin yakından tanıdığı büyük ses sanatçımız Çeslav'ın şarkıları gecenin coşkusunu bin kat daha arttırdı. Daha önceki senelerde Düzce'mize

iki kez gelen sanatçımız, yoğun alkışlar arasında programını uzattı ve bir kez daha gönüllerde taht kurdu. Moral gecesinin sonunda uzun süredir düğüne hasret gençlerimizin mahalli oyun gösterileri ilgiyle izlendi. 1000'e yakın hemşehrimizin iştirak ettiği Moral gecesi programına özverili katılımlarından ötürü Ankara Şube başkanımız Sn. Bayar Şırayder'e, ekip üyelerine ve Sayın Anzeriko Çeslav'a teşekkür ederiz. (N. Özsoy/Düzce)

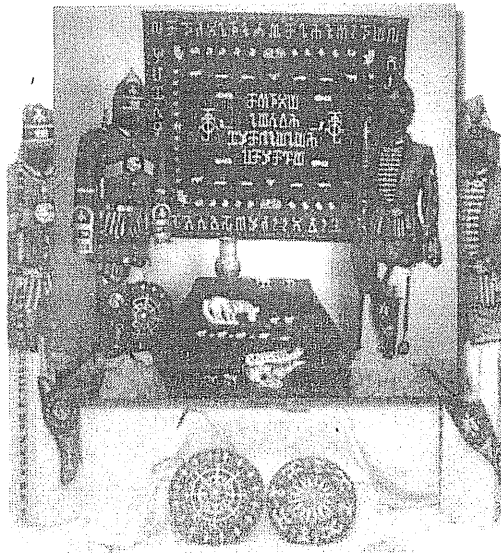
Düzce'de Depremin Ardından Olağanüstü Kongre

12 Kasım Düzce Depremi sonrası ağır hasar görerek kullanılamaz hale gelen Düzce Kuzey Kafkas Derneği, deprem sonrası ertelenen olağan kongresinin ardından kısıtlı imkanları ile Olağanüstü kongresini 2 Temmuz 2000 tarihinde gerçekleştirdi.

Kongre neticesi yönetim organları şöyle oluştu:

Erkan Dincer- Başkan, Tarık Aca-roğlu-Bşk Yrd., Derya Taymaz-Sekreter, Remziye Kılınç-üye, Afıtap Altan-üye, Nejat Özsoy-üye, Ersin Özen-üye.

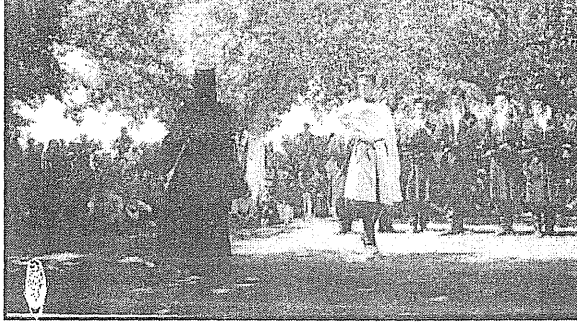
Düzce Derneği Yönetim Kurulu'na çalışmalarında başarılar diliyor ve yeni dernek binalarına bir an evvel

kauşmalarını temenni ediyoruz.

Ege'de Çerkesler Buluştu

İzmir Şubemiz yaz döneminde düzenlediği pikniklerle Ege Bölgesi'nde yaşayan Çerkesleri bir araya getirdi. 23 Nisan 2000 tarihinde İzmir

Bayındır Arıkbaşı Köyü'ne, 14 Mayıs 2000 tarihinde İzmir Ödemiş İlk Kurşun Köyü'ne, 28 Mayıs 2000 tarihinde Manisa Osmaniye Köyü'ne, 11 Haziran 2000 tarihinde İzmir Ödemiş Ertuğrul Köyü'ne 4

piknik düzenlendi. Pikniklere Kafkas Derneği İzmir, Manisa, Soma ve Kuşadası Şubeleri'nin yanı sıra Aydın, Nazilli, Denizli ve Söke Kafkas Kültür Dernekleri'nden de geniş katılım sağlandı. Ege Bölgesi Çerkesleri bir arada olmaktan duydukları keyfi, yaptıkları düğünlerle de gösterdiler.

Ajans Abrek'ten Samsun Şubesi Haberleri

* Nart İlkyardım ve Kurtarma Ekibi'nin 10 Haziran 2000 tarihinde düzenlediği "Samsun ve Deprem" paneli büyük ilgi gördü. Açılış ko-

nuşmasını Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz'ın yaptığı panel yerel basında da geniş yer buldu.

* Çeçenya'daki savaşın sona erdirilmesi için başlatılan "Çeçenya'da Barışa Katkı" imza kampanyası 11-18 Mayıs tarihlerinde Samsun'un dört ana noktasında gerçekleştirildi ve büyük ilgi topladı.

* Türkiye'de ilk kez Kaf-Der Samsun Şubemizden 9 gencimiz, Samsun Halk Eğitimi Merkezi'nden "Kuzey Kafkasya Halk Dansları Usta Öğreticisi" belgesi aldı. Halk Eğitiminin açtığı kursla ilgili müdürlükle kurulan dialog sonucu Kuzey Kafkas Halk Danslarının tamamen o yöreye özgü olduğu anlatılmış ve müdürlükçe kabul görerek kursa katılan gençlerimize "Kuzey Kafkas Halk Dansları Usta Öğreticisi" unvanı verilmiştir. Kursun yöre oyunları usta öğreticiliğini Kaf-Der Samsun Şubesi Dernek Başkanı sayın Eyüp Baloğlu üstlenmiştir. Usta Öğreticilerimiz artık okullarda ve benzeri kurumlarda resmen "Kuzey Kafkas Halk Dansları" adı ile ekip çalıştıracak ve resmi ek-ders ücreti alabileceklerdir.

* 23 Haziran gecesi geleneksel olarak düzenlenen "Kafkasya Geceleri"nin 10'uncusu düzenlenmiştir. Üyelerin yoğun ilgi gösterdiği gecenin ardından geleneksel pikniğin duyurusu da yapılmış ve 25 Haziran 2000 tarihinde de piknik gerçekleştirilmiştir. (Ajans Abrek)

"Adıge" Belgeseli ve Elbruz Gösterisi

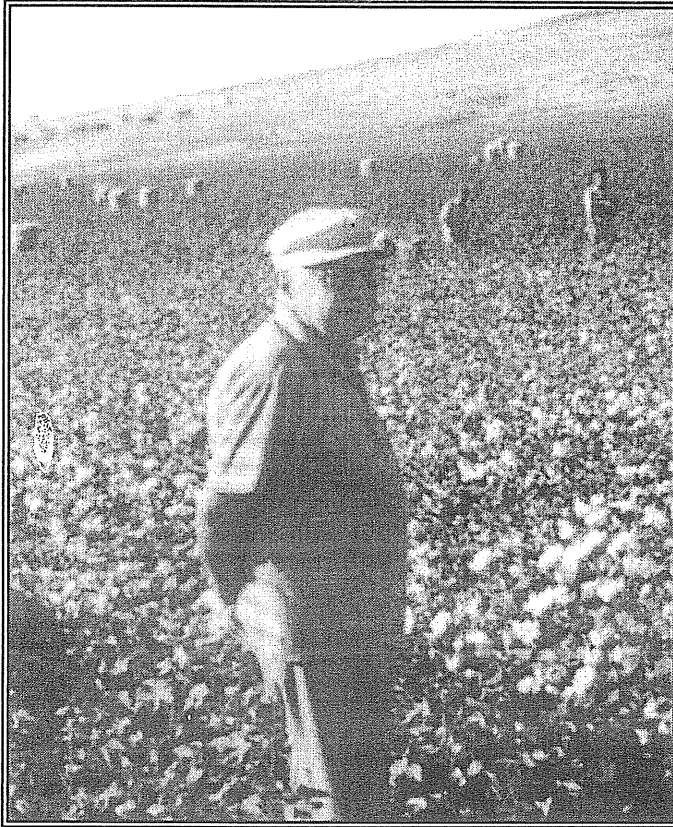
5-6 Temmuz 2000 tarihlerinde Ulus Yüzüncüyıl Kültür Merkezi'nde "Adıge" Belgeselinin gösterimi ve Kafkas Derneği Ankara Şubesi Elbruz Halk Dansları Topluluğu'nun gösterisinden oluşan iki gece düzenlendi. Bitok Beslan'la beraber çalışan ve hazırladıkları güzel oyunlarla izleyicileri coşturan ekibimizin ardından belgeselin sinevizyon gösterimine geçildi. Prens Ali ve 12 atının

Ürdün'den başlayıp Türkiye üzerinden Kafkasya'ya gerçekleştirdiği ve sürgünün geri dönüşünü tema edinen belgesel Ankara'daki Çerkeslerin büyük beğenisini kazandı. Yapımcılığını Ela Barlas ve Şehbal Şenyurt Arınlı'nın üstlendiği belgeselde Adıge müziklerinin dışında ünlü sanatçı Loreena McKennitt'in de bir parçasına yer verildi. Ürdün, Suriye, Türkiye, Amerika gibi değişik diasporalardan sonra anavatan Kafkasya görüntüleri dikkati çekiyor. Kafkas kökenli bilim adamları ve araştırmacılarla yapılan röportajlar, dernek başkanlarının verdiği tarihi, kültürel bilgilerin yanı sıra, belgeselin sponsorluğunu üstlenen Ürdün Prensi Ali bin Al Hüseyin'in konuşmaları da 75 dakikalık belgeselin kapsamında.

(RFE/RL ve AFP kaynaklı, İngilizce'den çeviriler: Nejan Huvaj)

VEFAT HABERLERİ

1 Ağustos 2000 tarihinde değerli büyüğümüz Yahya Kanbolat'ı kaybettik. Yahya Kanbolat 1926 yılında Hatay'ın Reyhanlı ilçesi Haran Köyü'nde doğdu. İstanbul İktisat Fakültesi'ni bitirdikten sonra, Paris'te İktisat Doktorası yaptı. Bir süre Ankara Ziraat Fakültesi'nde Doktor Asistanı olarak çalıştı. 1965 milletvekili seçimlerinde, Hatay'dan Türkiye İşçi Partisi milletvekili seçildi. Parti'nin Genel Sekreterliği ve Geçici Genel Başkanlığı görevlerinde de bulundu. 74 yaşında vefat eden Kanbolat'ın yayımlanan kitaplarından bazıları şöyle: Türkiye Ziraatında Bünye Değişikliği, Olduğu Gibi (Eski Türkiye İşçi Partisi Üzerine Anılar), Sosyalist ve Kapitalist Ülkelerden Gezi İzlenimleri, Politikacının Kökeni, Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Feminizm Sorunu, Gebeş (Öyküler), Reyhanlı

İlçesi'nde Türkmen Aşiretleri'nin Durumu ve Kuzey Kafkas Göçmenleri, 1864'e Kadar Kuzey Kafkas Kabilelerinde Din ve Toplumsal Düzen, Çerkes Kabilelerinde Boy Adları, Sosyalizmde Kendi Sınıfına İhanet Sorunu ve Sosyalist Ülkelerde İşçi Aristokrasisinin Oluşumu, Asr-ı Saadete Göre İslam Dini, İktisaden Geri Kalmış Ülkelerde Nüfus Sorunu. Değerli büyüğümüz Yahya Kanbolat'a Tanrı'dan rahmet, kederli ailesi ve yakınlarına başsağlığı diliyoruz.

TRT Prodüktörlerinden Şahin Demiral (Pşışotij)'ın annesi 20 Haziran 2000'de vefat etmiştir. 1337'de Maraşlı (Gürün)'de doğan Hacı Şehnaz Demiral (Gerige) Hacıbayram Camii'nde kılınan namazdan sonra Ankara Karşıyaka mezarlığında defnedilmiştir. Merhumeye Tanrı'dan rahmet aile ve yakınlarına başsağlığı diliyoruz.

Maykop'ta Active Dil Öğretim Merkezi Yöneticisi Antalya'lı Mehmet Uzun'un babası, (Yedic-Khaseykho) Emin Uzun 15 Ağustos 2000 tarihinde vefat etmiş ve ertesi gün Antalya-Korkuteli-Yeleme Köyü'nde defnedilmiştir. Merhuma Tanrı'dan rahmet, aile ve akrabalarına sabır ve başsağlığı diliyoruz.

DEĞERLİ HEMŞEHRİLERİMİZ

1864 Büyük Çerkes Sürgünü ile önemli oranda boşaltılan Orta ve Kuzeybatı Kafkasya'nın üretim potansiyelini tam kapasiteyle harekete geçirmek ve istihdam alanları yaratarak acil nüfus ihtiyacı probleminin zaman içerisinde çözümüne katkı amacıyla açılmasına karar verilen ve hukuki statüsü üzerinde çalışmalar yapılmakta olan

"KAFKASYA İÇİN AYDA BİR DOLAR"

Kampanyası hakkındaki düşüncelerinizi, yöntem önerilerinizi, yapabileceklerinizi ve varsa başkaca görüşlerinizi adres telefon ve faks belirterek lütfen bize yazınız. Teşekkürler.

Kafkas Derneği Genel Merkezi

SAYIN OKURUMUZ

NART DERGİSİ ABONELİĞİNİZİ 19, 20, 21, 22, 23, 24. SAYILAR İÇİN YENİLEDİNİZ Mİ?

- A) YENİLEMEDİYSENİZ LÜTFEN POSTA ÇEKİ TUTARINI ACELE HAVALA ETTİRİNİZ.
- B) YENİLEDİYSENİZ LÜTFEN POSTA ÇEKİNİ VEREREK BİR-İKİ ABONE DE SİZ KATINIZ.

TEŞEKKÜR EDERİZ.

KAFKAS DERNEĞİ GENEL MERKEZİ
VE
NART DERGİSİ

TURİZM VE HAVACILIK HİZMETLERİ İÇİN DOĞRU ADRES
THE RIGHT ADDRESS FOR TOURISM & AVIATION

NART TOUR

TOURISM & AVIATION

- **UÇAK BİLETLERİ** — *Air Ticketing*
ПРОДАЖА АВИАБИЛЕТОВ
- **VİZE HİZMETLERİ** — *Visa Services*
ОФОРМЛЕНИЕ ВИЗ
- **OTEL REZERVASYON** — *Hotel Reservation*
БРОНИРОВАНИЕ ГОСТИНИЦ
- **TRANSFER HİZMETLERİ** — *Transfer Services*
ТРАНСФЕРЫ
- **GRUP TURLARI** — *Daily City Tours*
ОБСЛУЖИВАНИЕ ТУРГРУПП
- **HAVACILIK HİZMETLERİ** — *Aviation Services*
АВИАОБСЛУЖИВАНИЕ
- **KARGO HİZMETLERİ** — *Cargo Services*
КАРГООБСЛУЖИВАНИЕ
- **RENT A CAR** — *Rent a Car Services*
АРЕНДА АВТОМОБИЛЕЙ

AKSARAY : M. Kemalpaşa Caddesi No.27 Tel : +90(212) 632 84 97 PBX
Merkez İşhanı Kat.4 Fax: +90(212) 586 36 21
34300 Aksaray - İSTANBUL Tlx : 30102 NOGY-TR

TAKSİM : Abdülhak Hamit Cad. No.12/B Tel : +90(212) 237 26 01 PBX
80080 Taksim - İSTANBUL Fax: +90(212) 254 51 79

ANTALYA : İsmet Gökşen cad. Tel : +90(242) 323 11 80
No.319/4 ANTALYA Fax: +90(242) 323 46 32

e-mail : narttour@superonline.com.tr

LAMP83
AYDINLATMA SAN. ve TİC. A.Ş.

DOĞRU ZAMANDA, DOĞRU YERDE, DOĞRU MİKTARDA, DOĞRU IŞIK...

LUXMATE® Işık Kontrol Sistemi...

LUXMATE® Işık Kontrol Sistemi, aydınlatma sisteminde aygıt ve lamba değişikliği yapmadan farklı aydınlatma ortamları oluşturur.

Jaluzi, projeksiyon perdesi kontrolü ve elektrikli cihazlara on-off komutu verebilecek düzeni; PC, elektrik anahtarı, timer, günışığı, hareket sensörü ve uzaktan kumanda gibi kontrol elemanları ile yaratır. Tasarruf, kullanım kolaylığı ve konfor sağlar.

Lamp 83 ürünleri, Luxmate Işık Kontrol Sistemlerine uyumlu olarak tasarlanmıştır.

Uygulama ve detaylı bilgi için Lamp 83 Aydınlatma Proje Departmanına danışınız.

LAMP83
AYDINLATMA SAN. ve TİC. A.Ş.

Merkez - Fabrika - Showroom

Ayazma Yolu, Yahya Kemal Mah. Turin İş Merkezi,
A-Blok "Lamp 83 Işık Evi" 80350 Kağıthane - İstanbul
Tel: (212) 294 70 00 (pbx) Fax: (212) 294 70 05
<http://www.lamp83.com> (01.09.2000'den itibaren)